

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir.

TRST 25. nov. 1949

LETO ČETIRTO številka 193

Spedizione in abb. post. II. gruppo

OPOZORILO!

NAROČNINA NASIH LISTOV SE PLACUJE:
za STO in ITALIJO pri upravi v Trstu, ul. Ruggero
Manna 29, tel. 83-51 ali na poštni tekoči račun
št. 11.5374.

za CONO B pri Centru tiska — Koper;
za JUGOSLAVIJO pri ADIT-u, Ljubljana, Tyrševa
ul. 34, tel. 49-63 ali na čekovni račun pri
Komunalni banki št. 6-1-90603-7.

UPRAVA LISTOV
ZALOŽNISTVA TRZASKEGA TISKA

Povratak v fašizem?

Slovensko ljudstvo na Tržaškem ozemlju je zopet v odločni borbi za svoje najosnovnejše pravice Tržaški italijanski šovinisti in vojaška uprava, ki jih ščiti, so opogumljeni po razkolu, ki je nastal v demokratičnih vrstah in po kapitulantski kominformistični politiki, začeli ofenzivo proti slovenskemu šolstvu, stopajoč po poti fašizma.

Slovenska šola je tržaškim šovinistom že dolgo časa trn v peti. Vse to je že stara pesem, ki se ponavlja iz časov Avstrije pod gestom: Se i s'ciavi voi le scole che i vadi a Lubiana. Fašizem je to gesto uveljavil do skrajnosti in tako zadovoljil težnje tržaških šovinistov. Narodno-osvobodilna borba je s fašizmom pometla, toda fašisti, bivši tržaški iredentisti in strupeni nacionalisti, so ostali in se niso mogli nikoli sprijazniti z dejstvom, da jim slovenske šole v Trstu preprečujejo potujčevanje naših otrok.

Ce gledamo vse to s stališča zgodovine tržaškega šovinizma, se temu ne čudimo, kajti šovinisti so kljub toliko opovani dvatisočletni kulturi omejeni ljudje, od katerih pač ne moremo pričakovati nič naprednega, temveč le bes in mržnjo do vsega, kar je slovensko.

Vse drugače pa je z ljudmi, ki sede v vojaški upravi. Tu gre vendar za pripadnike držav, ki se toliko ponašajo s svojo demokracijo, z naravnim pravom, ki se trkajo na svoje prsi ter poudarjajo svojo civilizatorsko vlogo. Koliko velja njih demokracija v političnem pogledu, to dobro vemo, to smo vsa ta leta okusili na laštini koži. Niti nismo tako naivni, da bi od njih pričakovali kaj drugega, ker se njihovi interesi nujno krijejo z interesi fašistov, z interesi tržaške buržoazije, če ne zaradi drugega vsaj zato, ker je ta buržoazija tako hlapčevska in jim je pripravljena zvesto služiti.

Toda šole so kulturna zadeva. Predstavniki narodov, ki se upravičeno ponašajo s Shakespearom, z Magno Charto, s svojimi revolucijami in borbami za neodvisnost, pač ne bi smeli kratiiti pravice do materinsčine in do kulturnega razvoja ljudstvu, ki jim je bilo žal dano v upravljanje. Kakšna pa je ta demokracija, ki tudi kulturno preganja mali narod samo zato, da se prikupe šovinistični večini, da si jo še bolj pridobi za svoje politične spekulacije? Kakšni so ti demokratje pri vojaški upravi, ki podpirajo šovinistične težnje italijanskih nacionalistov, jih pri tem celo vzpodbujajo, nas hočejo našilno potujčiti. Kakšno izpričevalo dajejo svoji demokraciji tudi na kulturnem polju?

In vendar ti ljudje tako radi govore o terorju v ljudskodemokratičnih državah, o preganjanju Italijanov v Jugoslaviji in v coni B, hkrati pa dajejo svojo demokracijo kot vzorec. Ali ti gospodje ne vedo, da ravno v teh državah vprašanje kulturnih pravic manjšin sploh ne obstaja, da imajo recimo v Jugoslaviji italijanska, romunska, madžarska, albanska in druge manjšine svoje šole, svoja gledališča, svoje kulturne krožke, društva in da se niti nikomur ne sanja, da bi jim vse te naravne pravice kratiil. Tu, kjer naj bi cvetela »prava demokracija«, pa se moramo boriti za naše šole kot za časa fašizma.

Ravno ob primeru slovenskih šol, ob preganjanju slovenske kulture se najbolje razgalja vsa ta lažna zapadna demokracija, ki ne zna zagotoviti ljudstvu niti najbolj osnovnih jezikovnih in kulturnih pravic.

Predstavniki zapadnih demokracij se te svoje šibke strani prav dobro zavedajo. Zato dobro razumemo, zakaj se je gospod Marshall, svetovalec ZVU za prosvetne zadeve, tako odločno branil očitka diskriminacijskega postopka z našimi šolami v primeri z italijanskimi, ki so mu ga iznesli zastopniki Slovensko-hrvatske prosvetne zveze, še bolj pa očitka, da nas takšen postopek spominja na polpreteklo zgodovino zatiranja našega naroda pod italijansko fašistično okupacijo.

Gospodom pri vojaški upravi seveda ni prijetno, da se njih demokracija razkrinkuje in da je ravno konkretni primer postopanja s slovenskimi šolami pokazal, koliko ta demokracija velja. Tu namreč niti nimajo izgovora, da gre za njihove posebne politične interese, ker kulturne pravice nekega naroda ne bi smele biti s temi interesi v nobeni zvezi. Toda tesno zavezništvo naših upravnikov s šovinisti jih sili, da morajo tu pri nas opuščati tudi vsako formalno demokracijo, vreči tej demokraciji z obraza krinko nepristranosti in zaščitnice malih narodov ter pokazati svoj imperializem v njegovi resnični luči, v vsej njegovi goloti.

BIRSA: Ojle

Foto-reprodukcija: MAGAJNA

VOJKA

*Kdor živi za neki ideal,
ta živi za več, kot samo
za svoj »jaz«.*

*Temu ni težko umreti!
(Iz Vojkinega dnevnika).*

27. NOVEMBRA 1944 — V ZADNJEM LETU PRED SVOBODO, OB URI, KO SE JE SONCE SPUSČALO V GLOBINE JADRANSKEGA MORJA, JE NA BOJISCU PRED KNINOM V DALMACIJI PADLA VOJKA, KO SE JE SPOMINJALO NJENI PARTIZANSKI TOVARISI, S TEZKO ZATAJEVANO SOLZO V OCEH PRIPOVEDUJEJO: BILA JE POGUMNA, POZRTVOVALNA, »PREDNA BORBI ZA IDEAL; ZA KATEREGA JE ŽIVELA«, V TEZAVAH JE DAJALA SEBI IN NAM BODRILLO S SVOJ:

JIM VEDRIM SMEHOM. BILA NAM JE SKRBNA SESTRA, BOJNI BRAT, KDOR JO JE POZNAL OD PREJ, BO POTRDL: VOJKA NI MOGLA IN TUDI NI ZNALA BITI DRUGACNA. HCERKA TRSTA, SAMA ZASUZNJENI CLAN SLOVENSKE MLADINE, JE V BORBI ZA SVOBODO SVOJEGA NARODA, ZA SVOBODO SVOJEGA MESTA IN SVOJE DOMOVINE ZRTVOVALA SAMA SEBE IN DALA NAM, KI HODIMO PO NJENI POTI, VELIK IN SVETAL ZGLED ZVESTOBE IN LJUBEZNI IDEALU, ZA KATERIM TEZIMO.

OB PETI OBLETNICI NJENE JUNASKE SMRTI, JI KLICEMO: VOJKA, ZA NAS NISI UMRLA, ZA NAS ŽIVIS VECNO!

KRONIKA

Italija je že pripravila svoje čete, ki se bodo z ozir na sklepe Glavne skupščine OZN, vrnila v bivšo italijansko afriško kolonijo Somalijo, ki jo je dobila Italija v upravo za 10 let.

Perzijski šah, ki se mudi že nekaj dni v ZDA, je izjavil, da bo Trumana zaprosil za vojaško in gospodarsko pomoč. Dejal je, da sicer ni vzrokov za nevarnost spora s Sovjetsko zvezo, in da je še prezgodaj govoriti o kakšnem paktu Srednjega vzhoda, ki bi bil sličen Atlantskemu paktu.

Cim bolj se bližajo kitajske narodnoosvobodilne čete mejam francoske Indokine, tembolj so imperialisti zanjo v skrbeh. Ta skrb je prišla do izraza v obisku britanskega generalnega komisarja za južnovzhodno Azijo Mac Donalda pri cesarju Bao Daiu (ki so ga pred nedavnimi postavili na to mesto imperialisti sami). Britanski odposlavec mu je izročil Bevinovo poslanico, s katero ta izraža željo, da bi se v Indokini ustanovila stalna vlada.

V Turčiji so odkrili zaroto nacionalistov, ki so imeli namen ubiti predsednika republike Izmet Inenija in predsednika demokratske stranke Bayarja. Ozadje te zarote je slično nedavnim zarotam v Siriji in gre pri tem za konkurenco med Angleži in Amerikanci za preoblast na Srednjem vzhodu. Sedanja turška oblast je naklonjena Amerikanem, Angleži pa so vedno smatrali Turčijo za nekako svojo polkolonijo.

Predno je Kardelj z delom jugoslovanske delegacije zapustil ZDA, je napravil v ljubeznosti poslovilni obisk pri amerškem zunanjem ministru Achesonu.

Izredna skupščina društva za gospodarske in kulturne odnose med FLRJ in Avstrijo na Dunaju je z večino glasov zavrnila predlog predstavnika komunističnega vodstva CK KP Avstrije, ki je imel namen likvidirati društvo. Nad 70 odst. članov društva je zahtevalo poglobitev teh odnosov.

Eduard Herriot je bil ponovno izvoljen za predsednika francoske radikal-socialistične stranke. Prejel je 768 glasov, Daladier pa samo 381.

Za novega sovjetskega poslanika v Budimpešti je bil imenovan Evgenij Kiseljev.

V Beograd se je po dopustu vrnil poslanik republikanske Španske vlade Martinez Minana. Tržaški kominformistični tisk je to vest namerno popačil tako, da je poslanika republikanske Španije spremljal v «Francovega zastopnika pri Titu», noteč s tem podkrepiti kominformistično trditve, da je Jugoslavija fašistična.

Kmetijski delavci v Siciliji so spet začeli veliko akcijo za zasedbo veleposestniške zemlje, ker so ti prekršili obljube, da bodo vodili pogajanja za rešitev delavskih vprašanj. Sedaj imajo delavci na Siciliji v rokah 35.000 ha veleposestniške in cerkvene zemlje, skupno v vsej Italiji pa imajo delavci v rokah 95.000 ha veleposestniške zemlje. Pri tej zasedbeni akciji sodeluje 500.000 kmečkih delavcev. V Kalabrijo je prišel reševati položaj veleposestnikov in cerkve sam de Gasperi in pa seveda Scelba s svojo policijo.

V Varšavi so aretirali člana francoskega poslanstva Robineaua pod obtožbo vohunstva. Francoska vlada je zamenjvala njegovo izročitev in je za represalijo zaplenila poljsko potniško letalo v Parizu s posadko vred.

Avstrijski šiling je vlada razvrednotila za 30 odst. njegove vrednosti napram dolarju in šterlini. Tako razvrednotenje šilinga se je pričakovalo že dalj časa.

Belgijski komunisti so poudarili svoje stališče proti povrnitvi kralja Leopolda na prestol in proti monarhiji sploh.

V INTERESU MIRU je treba opustiti vojno propagando in imperialistične težnje

GLEDE GRškega VPRAŠANJA JE OSTALO PRI STAREM

Po obravnavi v političnem odboru, je bilo tako imenovano grško vprašanje predloženo v preučitev plenumu Generalne skupščine. Delegacije posameznih držav so tokrat ponovile svoja stališča, ki so jih v glavnem izrekle že v političnem odboru, zato je prišlo kmalu do zaključkov. Plenum skupščine je namreč sprejel skupno resolucijo ZDA, Kanade, V. Britanije in Avstralije, naj tako imenovana balkanska komisija nadaljuje svoje delo. Vlade FLRJ, Albanije in Bolgarije so bile z njo pozvane k sodelovanju s to komisijo. Končno je plenum sprejel resolucijo, po kateri naj se približajo grški otroci vrnejo staršem v Grčijo.

Protijugoslovanski skupne resolucije zapadnih sil so glasovale vse države ljudske demokracije. Pri glasovanju za sovjetsko resolucijo, ki je zahtevala ustavev dela balkanske komisije in razglasitev splošne amnestije v Grčiji, je jugoslovanska delegacija glasovala za vse točke sovjetske resolucije razen za ono točko, ki je predlagala sestavo komisije velesil, ki naj bi nadzirala severne grške meje.

TRPLJENJE MAKEDONSKE MANJSINE V GRČIJI

Tik pred glasovanjem je govoril jugoslovanski delegat Bebler, ki je v

Acheson v Berlinu v družbi s sovjetskim generalom Cujkovim.

svojem govoru prikazal položaj, v katerem se nahaja slovenska makedonska manjšina v Grčiji. Čeprav je grški zunanji minister Calderis trdil, da so bile ukinjene vse represalije proti demokratom, ima jugoslovanska delegacija na razpolago dokaze, da temu ni tako in da po vsej Grčiji vladajo strahote, v posebni meri pa še v Makedoniji. Iz krajev Makedonije prihaja vsak dan veliko število beguncev, ki pripovedujejo o monarho-fašističnih grozotah.

Ko je jugoslovanski delegat opisal dejansko stanje v Grčiji, je postavil pred generalno skupščino vprašanje: Mar je res mogoče trditi, da položaj v Grčiji ne zanima Združenih narodov? Mar je res mogoče trditi, da pomenijo represivna dejanja nad prebivalstvom, ki je simpatiziralo z demokratičnim gibanjem pot k pomirjavi v Grčiji in sosednimi državami?

JUGOSLAVIJA POZIVA K OPUSTITVI VOJNE PROPAGANDE IN IMPERIALISTIČNIH TEŽENJ

O omejitvi oboroževanja sta bili posebni politični komisiji predloženi dve resoluciji: francosko-norveška in sovjetska resolucija. Francosko-norveška resolucija je predlagala, naj bi pri Varnostnem svetu najprej ustanovili organ, ki bi mu vse države obvezno pošiljale podrobne podatke o sedanji oborožitvi in oborožitveni silah, ne vsčveši atomsko orožje. Takoj na to, bi drugi organ verificiral postavljene podatke, šele na to pa bi določili način, veličino in druge elemente razorožitve. Sovjetska resolucija pa je zahtevala, da mora isti postopek veljati tudi za atomsko oborožitev.

Pri glasovanju o obeh resolucijah je politični odbor z večino 30 glasov proti 6 in 14 vzdržanimi (med katerimi tudi Jugoslavija) zavrnil sovjetski predlog, naj države podajo podatke o oboroženih silah ter o klasičnem

in atomskem orožju. Nato pa je isti odbor z 42 glasovi proti 5 in 5 vzdržanimi (med njimi Jugoslavija) sprejel francosko-norveško resolucijo. Ta sprejeta resolucija bo sedaj prišla pred Glavno skupščino.

Ko je jugoslovanski delegat obrazložil jugoslovansko stališče do tega izredno važnega vprašanja, je dejal: Delegacija FLRJ meni, da bi bilo treba, če hočemo vprašanje razorožitve spraviti z mrtve točke, pozvati stalne člane Varnostnega sveta, naj se bolj zavzamejo za rešitev vprašanja razorožitve, ki je tako tesno povezano z vprašanjem miru, življenjskim vprašanjem milijonov ljudi po vsem svetu. Jugoslovanska delegacija ne verjame, da bi pri sedanjem stanju stvari sprejem katere koli od predloženih resolucij pomenil resen napredek za rešitev razorožitvenega problema. Jugoslovanska delegacija bo pozorno spremljala nadaljnji razvoj tega vprašanja, pri čemer bo upoštevala samo koristi za utrditev svetovnega miru.

ITALIJSKE KOLONIJE PRED GLAVNO SKUPŠCINO

Po mučni in dolgotrajni debati v posebnem političnem odboru in po končnem sprejetju resolucije zapadnih sil o bivših italijanskih kolonijah v Afriki, je to vprašanje prišlo sedaj pred plenum Glavne skupščine. Tu so ga še enkrat pretresli, brez bistvenih dopolnitev in ga dokončno potrdili v obliki sprejete zapadne resolucije. Tako bo Libija neodvisna najpozneje 1. januarja 1952. Somalija v desetih letih, medtem pa jo bo upravljala Italija. Slovenske države so se glasovanja vzdržale, Abesinija pa je glasovala za resolucijo.

DEL JUGOSLOVANSKE DELEGACIJE SE VRACA V DOMOVINO

Ker so glavne in načelne debate v Glavni skupščini v glavnem zaključene, se del jugoslovanske delegacije

s Kardeljem, Djilasom, Djerdjo, De-dijerjem in Micunovičem vrača v domovino. Za naprej bosta vodila jugoslovansko delegacijo stalni delegat FLRJ pri OZN Vilfan in Bebler.

DOBRI IZGLEDI ZA AVSTRIJSKO MIROVNO POGODOBO

Vzporedno z zasedanjem Glavne skupščine OZN, so v New Yorku v teku pogajanja med namestniki zunanjih ministrov za realizacijo mirovne pogodbe z Avstrijo. Pogajanja napredujejo uspešno in je upati, da bo prišlo skoraj do pozitivnih odločitev. Optimistično razpoloženje vlada tudi na sovjetski strani, vendar opazovalci poudarjajo, da je bil tak optimizem izražen že ob drugih prilikah, pa končno le ni rodil nikakih uspehov. Trenutno razpravljajo namestniki o redakcijskih točkah in nimajo pred seboj velikih problemov, ker je bil glavni problem o izkoriščanju avstrijskih petrolejskih vrelcev, ki pripadajo Sovjetski zvezi (v zameno za Koroško!) in ki je predstavljal glavno sporno točko, rešen.

MEĐNARODNI OTROSKI FOND

V odboru za socialna, kulturna in humanitarna vprašanja se je pričela razprava o delu mednarodnega fonda za pomoč otrokom (UNICEF), ki ga je ustanovila OZN s prvenstveno nalogo, da pomaga otrokom v državah, ki so trpele v vojni.

Ta mednarodna institucija, ki živi od prostovoljnih prispevkov vlad, se je v dveh letih svojega obstanka toliko razvila, da danes z raznimi akcijami podpira nad 6 milijonov otrok v Evropi, na Bližnjem vzhodu, v Aziji in Južni Ameriki.

Takoj ob pričetku razpravljanja je delegacija ZDA predlagala, naj bi se delavnost mednarodnega fonda za pomoč otrokom zaključila 30. junija 1950. Delegacije Avstralije, Francije, Izraela, Nove Zelandije in Mehike so predložile skupno resolucijo, v kateri se pozivajo vse vlade in institucije, naj z novimi prispevki omogočijo fondu nadaljevati njegovo delavnost.

Jugoslovanski delegat se je zahvalil za pomoč, ki so jo dobili jugoslovanski otroci od mednarodnega fonda. Navedel je razloge za nadaljnje delovanje UNICEF in dejal, da bo Jugoslavija še nadalje vsestransko podpirala mednarodni otroški fond, ker se zaveda, da s tem podpira koristno mednarodno akcijo, ki je važen činitelj za popeševanje mednarodnega sodelovanja.

Kominform ruši povezanost med narodi

Na letni skupščini britansko-jugoslovanskega združenja so pristaši Informbiroja, ki jim je poverjeno, da ovirajo združenje pri tem, da bi seznanilo britansko ljudstvo z Jugoslavijo in njeno stvarnostjo, in ki so dobili nalogo, da ga spremene v podružnico Kominforma v Britaniji, predložili resolucijo, v kateri so navedene izmišljotine iz obrekovalne zakladnice Informbiroja.

Protijugoslovanski je veliko število članov predložilo drugo resolucijo, v kateri se zahteva, naj bi združenje še nadalje vzdrževalo tesne in prijateljske stike z jugoslovanskimi predstavniki v Britaniji. V tej resoluciji se tudi zahteva, naj ne bi združenja in njegovih publikacij uporabljali za razširjanje obrekovanj in obtožb proti jugoslovanski vladi in jugoslovanskim narodom, vsebovanih v resoluciji Informbiroja in v gonji, ki se je pričela po resoluciji.

Čeprav je vodstvo združenja poskrbelo, da je bilo od 600 članov na letni skupščini navzočih manj kot 200, je proti tej resoluciji glasovalo samo 72 od 130 glasovalcev. S tem številom glasov, ki v nobenem primeru ne more predstavljati volje in prepričanja 600 članov združenja, je bila sprejeta protijugoslovanska resolucija.

Ta nova protijugoslovanska akcija britanskih informbirojevcev, ki je sestavni del sovjetskega načrta, da bi spremenili vse demokratične organizacije v orodje za obrekovalne socialistične Jugoslavije, samo dokazuje, da vzbuja sedanja pravična borba Komunistične partije in jugoslovanskih narodov čedalje večje zanimanje v demokratičnih množicah v inozemstvu in da voditelji protijugoslovanske gonje ne morejo zatreti simpatij narodov do FLRJ.

Preoblečeni v natakarkarje vratarje in šoferje prisluškujejo nemški vohuni novicam

Preoblečeni v natakarkarje, vratarje in šoferje so agenti nemške špijonažne službe, ki se je obnovila v zapadni Nemčiji, znova postali aktivni. To je pomembno odkritje M. Ericha Mendea, predsednika stranke «svobodnih demokratov» v parlamentu v Bonnu. M. Mendea označuje novi Gestapo z imenom «nemški F.B.I.»; F.B.I. (Federal Bureau of Investigation) je najslavnejša ameriška vohunska služba. M. Mendea tudi poudarja, da bo nemški F.B.I. «odlikovan» po zgledu F.B.I. v ZDA.

AMERIKANCI SE HOČEJO OKORISTITI S FRANCOZI

Zapadno nemški poslanik M. Mendea poudarja, da bodo agente nemške F.B.I. izbrali med civilnimi nadzorniki, ki so jih že pred več meseci pripeljali v pokrajino Bonn s pomočjo ameriške in britanske vlade. To poročilo je vzbudilo toliko raz-

burjenja, da je M. James McCraw, šef varnostne službe visokega ameriškega komisarja v Nemčiji, bil prisiljen 7. novembra sporočiti v Frankfurt, naj gre poizvedovalna komisija v Bonn. Nje naloga je, da ugotovi, če tajna služba Zapadne Nemčije ni postala preoblečena Gestapo.

Če je izjava M. McCrawa res toliko vredna, da uradno potrdijo obstoj tajne nemške službe, dokazuje tudi, da se Amerikanci žele okoristiti na račun Francozov. Naj se tajna policija, ki so jo organizirali nacisti in finanširal veliki industrijec iz Porurja imenuje Gestapo ali nemški F.B.I., v čem je prav za prav razlika?

Poročilo France-Pressa z dne 10. novembra ugotavlja med drugim, da je nova tajna policija določena, da poltači aktivnost revolucionarnih elementov in spletke zoper državno varnost. Zadostuje, da se spomnimo, da so

te besede iz nacističnih ust in vse nam je jasno.

M. MENDE PREMALO PRETKAN

Razkritje ciljev nemške F.B.I. je vzbudilo precejšnje ogorčenje. Ko je M. Mendea izjavil, da se tajna policija bavi z gospodarsko špijonažo v Porurju, so ameriške oblasti po izjavi United-Pressa z dne 7. novembra izjavile, da pripisuje M. Mendea novi policiji mnogo večjo oblast, kakor so ji jo določili visoki komisarji. Uzaljen, da ga imajo za lažnivca, je malo prebrisan nemški poslanik zavrnil, da odgovarjajo izjave točno izjavam, ki jih je vlada v Bonnu sprejela od višjih komisarjev po upravni poti.

Jasno je, da je vseeno, če je nemška F.B.I. v Porurju ali ne, saj so tam že itak agenti ameriške F.B.I. Mi si zapomnimo samo eno ob tem dogodku: Mendeeva nerodnost je priložila Amerikanci, da so vtnakili svoj nos v lastne laži. Ponovno je bilo dokazano, da javnost ve le za najmanjši del sklepov v zbornicah glede Nemčije v Bonnu.

Lahko trdimo, da so se agenti nemške F.B.I. že sedaj lotili posla v Franciji. Njih naloga je, da dobro primejo Francoze. Stric Sam pa se bo tako znebil velikega dela svojega posla v tem delu sveta.

Kitajski nacionalisti beže tudi iz Čunkinga

Zemljevid k bojem na Kitajskem

Pričujoči zemljevid prikazuje stanje na fronti pred Čungkingom nekako pred enim tednom. Najdalje je napredovala ljudska armada južno od Čungkinga, kjer je zasedla mesto Kueijank, prestolnico pokrajine Kuejčou. Narodno-osvobodilna vojska se približuje Čungkingu tudi z vzhoda, kjer je osvobodila mesto Ličouan in se sedaj približuje mestu Ouansien, važnemu obalnemu središču na reki Jangcekiang. Najnovejša vesti pa pravijo, da so se osvobodilne armade približale Čungkingu na manj kot 100 km.

Da je to poslednje večje kitajsko mesto v rokah nacionalistov pred padcem, potrjuje tudi vest, da se nacionalistična vlada že seli v Cengtu ali v Tajpeh, ter da bo nacionalistični predsednik Ličung-čen odpotoval v Hongkong in potem v Ameriko. Govori se, da bo njegovo mesto spet prevzel Čangkajšek.

Po končani konferenci treh zunanjih ministrov v Parizu, se je ameriški zunanji minister Acheson napotil v Nemčijo in sicer najprej v prestolnico zapadnonemške republike Bonn, kjer je imel politične razgovore s političnimi predstavniki in predvsem s predsednikom vlade Zapadne Nemčije Adenauerjem. O vsebini teh razgovorov ni bilo objavljeno nikako uradno poročilo razen namigov, da so razpravljali o izpeljavi sklepov pariške konference glede Zapadne Nemčije. Zanimivo je dejstvo, da se je Acheson sestal tudi z voditelji vladne opozicije, katere je po vsej verjetnosti prepričeval o nujnosti njihovega sodelovanja pri utrjevanju Zapadne Nemčije kot politične in vojaške baze zapadnega imperializma.

Med svojim bivanjem v Nemčiji je Acheson obiskal tudi Berlin, kjer se je sestal s sovjetskimi komisarjem za Nemčijo generalom Čučkovom in z njegovim političnim svetovalecem Simeonovom. Ta sestanek je Acheson označil za vljudnosti, na tiskovni konferenci pa je izjavil, da sedanji svetovni problemi izhajajo iz dveh najvažnejših faktorjev, in sicer: iz onega, ki ga je ustvarila Sovjetska zveza ter iz faktorja ekonomskega značaja, ki pa bi obstajal brez sovjetske intervencije. Acheson je tudi izjavil, da ni v pripravi nobena štiričlanska konferenca glede Nemčije.

Neposredno po Achesonovem povratku v Washington so trije zapadni komisarji obvestili vlado Zapadne Nemčije, da so pripravljeni preiti k izvajanju navodil glede ustavitve demontiranja nemške industrije v zameno za določene garancije nemške vlade. O tem razpravlja sedaj zapadnonemški «Bundestag», v katerem pa že prihaja do izraza nezadovoljstvo nepopoljšljivih nemških militaristov nad pogoj, ki so jih postavile zapadne sile na pariški konferenci.

Svetovni politični krogi posvečajo še vedno večino svojih kome-

4. REICH bo dobil novo vojsko?

tarjev politiki zapadnih sil do Nemčije in ciljem, ki jih zapadnjaki s tako politiko zasledujejo. Največjo zaskrbljenost v tem pogledu pa izražajo francoski politični krogi, predvsem pa francoski tisk. Pariški dnevnik «France Dimanche» piše iz zanesljivih in zaupnih virov, da so ameriške oblasti v sliki z bivšim hitlerjanskim generalom von Choltitzem, ki je med okupacijo bil nacistični poveljnik Pariza, v zvezi s pripravljanjem obnovitve nemške vojske. List piše tako: «Lahko trdimo, da je Choltitz na vprašanje o vojaških možnostih Zapadne Nemčije dejal, da

lahko ta takoj opremi 80 do 70 divizij. V nekaterih anglo-ameriških krogih pa se že razpravlja o možnostih enotnega poveljstva. Pri katerem bi sodelovali tudi nemški oficirji.»

To vest so nemški listi sicer demantirali in sam Adenauer je izjavil, da nasprotuje ustanovitvi nemške vojske, toda dejstva, ki dokazujejo nasprotno, so močnejša, in prav to je, kar zaskrblja demokratični svet, ki vidi v politiki Zapadne Nemčije obnavljanje nemškega vojaškega stroja za cilje zapadnega imperializma in mednarodnega kapitala.

TRUMANOV HUMANIZEM V MODERNI TURČIJI

O policijah rečemo lahko to, kar je dejal Voltaire o zakonu: so dobri zakoni, slastnih pa ni.

Toda turška vlada ne misli tako.

Pred seboj imam uradni dokument Ankare, čigar značaj bodo bralci bolje ocenili, če se spominjajo, da je Turčija (z Grčijo) srečni dobitnik Trumanove doktrine; če se spominjajo, da gre za borbo proti policijskim državam vzhoda in da na stotine milijonov dolarjev oplaja suha tla ankarških vojašnic. Tu predstavljajo poseben pravičnik človečanstva moralna in politična pojmovanja, ki bodo služila, če tako lahko rečemo — za ogrodje te idealne dobe.

Turška vlada slovi po tem, da ima najstarejšo policijo na svetu. Ta trditve se opira na tisoče let star praislamski dokument in na dejstvo, da pomeni beseda aturški v turščini «trden in pravičen». To, kar je trdno in pravično, to je torej policija, itd...

Turki, ki so izredno nadarjeni za upravno službo (če verjamemo tej brošuri) dobavljajo policaje vsemu svetu. Kot prvi ustanovitelji civilizacije ustanovljajo že od IX. stoletja dalje izredno strogo policijski sistem, ki ima nalogo, da skrbi, da se izpolnjujejo Dženguzovi zakoni.

Kasneje, ko so Timurjevi zakoni polagati posebno važnost na špijonažo, so odprli vrata in izpustili v svet veliko število vohunov, preoblečenih v vedeževalce in nosilce vode.

Obidimo naglo slavno janičarsko dobo in se ustavimo ob moderni Turčiji, iz katere je napravil Truman simbol človečanske države.

Ta srečna dežela ima že od leta 1908 policijo, ki je — če verjamemo brošuri — najvišji izraz vse turške zgodovine. Policaje odlikujejo vrline, in sicer zatajevanje, pogum in vera; ankarska policija se drži ukazov Zapada in je predvsem večša umetnosti maskiranja. Nedožni prodajalec časopisov, ki vam ponuja «Illus», ni nihče drugi kot komisar, kateremu dajejo brki in čepica izraz človeka iz ljudstva. V nekem laboratoriju policijskega

instituta v Ankari maskirajo vsak dan na desetine vohunov v intelektualce, teroriste, v nosilce vode, prodajalce melon in atašeje.

Ko doseže višji čin, postane turški policaj član policijske akademije. Brošura diskretno molči o vlogi in sestavi te akademije, toda če poznamo enačelas, na katerih sloni turška država, si ni težko predstavljati, da so najvišji kadri upravne službe, člani akademije.

Večina višjih policajev nosi uniformo zahodnih demokratov, uniformo, ki ne predpisuje nujno brkov. Nekateri so ministri in vodijo upravo človeških pravic; tem se ima Truman zahvaliti, da slovi v «humanitarnem» tisku kot progresist.

Tako — zaključuje brošura — izpolnjuje turška policija, opremljena z najmodernejšimi sredstvi, z neprimerno požrtvovalnostjo svojo plemenito misijo.

«Po Actionus»

NJEGOVE ZASLUGE

«Po Muenchenu» je nastalo novo razdobje v življenju Klementa Gottwalda v Moskvi, kjer je stal na čelu češkoslovaškega narodno-osvobodilnega gibanja. Nič ni moglo omajati velikega zaupanja in gotovosti Klementa Gottwalda, da bo Sovjetska zveza in njena slavna Rdeča armada zmagala v drugi svetovni vojni in osvobodila tudi Češkoslovaško republiko. Kakšna razlika med Klementom Gottwaldom in češkoslovaškimi buržujskimi politikmi, ki so med okupacijo odšli na zapad, kjer so iskali možnost rešitve med onimi velesilami, ki so v času Muenchena v 1. 1938 Češkoslovaško republiko tako sramotno izdali.

Tako piše o Klementu Gottwaldu ob njegovem 53. letu češkoslovaški informacijski bilten Inpress v slovenščini.

V času ko po nalogu Kominforma bližajo voditelje jugoslovanskih narodov, ki v času «po Muenchenu» in v nemški okupaciji niso šli ne na vzhod, ne na zapad, pač pa so na svoji zemlji bili vzporedno z Rdečo armado nacistično zver, je dobro, da iz takih uradnih virov izvemo, kaj so med tem počeli oni, ki danes jugoslovanskim narodom in njihovim voditeljem očitajo gestapovstvo itd. Poglejte: Gottwald je šel v Moskvo in tam trdno veroval v zmago Rdeče armade. V čem pa je tu tista velika razlika, ki jo omenjeno poročilo češkoslovaškega biltena išče med Gottwaldom in buržujskimi češkoslovaškimi politikmi, ki so odšli na zapad in tam čakali konca vojne in eventualno tudi oni trdno verovali v zmago zapada?

Gottwald je čakal in veroval na vzhodu, buržujski politikmi pa so čakali in verovali na zahodu.

In vendar, ko se že govori o večjih in manjših zaslugah v borbi proti nacizmu, kuje danes Kominform Gottwalda v zvezde, jugoslovanske voditelje - borce pa obrekuje z gestapovci.

Enakopravnost na Donavi podrejena hegemonski vlogi ZSSR

Nekako pred sto leti so Donavo razglasili za mednarodno reko in od takrat do končane druge svetovne vojne so imele na njej nadzorstvo različne mednarodne velesile, kakor: Anglija, Francija, Avstroogrska, carska Rusija ter cesarska in hitlerjevska Nemčija. S svojim nadzorstvom nad plovo po Donavi so te sile s svojimi družbami zavirale razvoj podonavskih narodov ter gospodarsko in politično prodrle v ta del Evrope.

Tak režim je stl koncem druge svetovne vojne z nastankom več ljudskih demokracij, ki so velikim silam onemogočile nadaljevanje političnega podrejanja in gospodarskega izrabljanja podonavskih narodov. Na podonavski konferenci, ki je bila avgusta leta 1948 v Beogradu, je bila sprejeta nova konvencija o plovnem režimu na Donavi, s katero so se razveljavile vse prejšnje konvencije in vsi privilegiji imperialističnih sil. Upravo nad Donavo so prevzele izključno podonavske države.

Na osnovi te beograjske konvencije je bila sklicana tudi prva konferenca podonavske komisije v Galacu v Romuniji, ki je te dni končala s svojim delom. V nasprotju čala s svojim delom. V nasprotju s demokratičnimi načeli beograjske konvencije, pa je na tej konferenci prišel do izraza namen sovjetske diplomacije, da bi z ureditvenjem prejšnje neizpolnjene težnje carske diplomacije zagotovila ZSSR hegemonistični položaj v tem telesu. Načelo enakopravnosti je sovjetska diplomacija na tej konferenci zamenjala z revizionistično politiko ter ob poslušnem sodelovanju informbirojevskih držav uresničila že v naprej pripravljeno načrt, po katerem naj bi upravljala plovo na Donavi ZSSR na škodo vseh drugih podonavskih držav. Najbolj pa si je Sovjetska zveza prizadevala utrditi svojo hegemonijo na škodo Jugoslavije, skozi katero teče najvažnejši del Donave. Po zaslugi take diskriminatorne politike niso bili predstavniki Jugoslavije izvoljeni v noben pomembnejši vodilni organ komisije. Jugoslovanski predstavnik je bil izvoljen samo v manj važno verifikacijsko komisijo, izključen pa je bil iz mnogo važnejše redakcijske komisije, katere naloga je

bila formulirati vse odloke komisije.

Najzanimivejša za razkrivanje sovjetske hegemonistične politike v okviru podonavske komisije je bila debata o predlogu poslovnika komisije, ki ga je postavila Sovjetska zveza. Sprejetje sovjetskega poslovnika je komisijo spremenilo v poslušni organ sovjetskih predstavnikov in tajnik komisije, za katerega je bil izvoljen sovjetski predstavnik, je dobil na podlagi tega poslovnika gospodujočo vlogo.

Jugoslovanska delegacija se je zelo trudila, da bi pomanjkljivosti sovjetskega poslovnika odpravila, ter je v ta namen predložila več predlogov za njegovo izboljšanje, potem ko je bil celoten jugoslovanski osnutek poslovnika odbil s kominformističnim glasovalnim strojem. Toda kljub temu da predstavniki ostalih delegacij niso mogli ovreči upravičenosti pripomb jugoslovanske delegacije, so bili zavrženi vsi jugoslovanski pred-

logi, ne da bi jih bili prebrali. S sprejetjem nepopravljivega sovjetskega osnutka poslovnika podonavske komisije, je Sovjetska zveza zagotovila vsaj začasno zmago svojim načrtom po hegemonski vlogi v režimu plovo po Donavi na škodo pravic in koristi vseh ostalih podonavskih držav, predvsem pa Jugoslavije. S tem je Sovjetska zveza praktično prevzela vlogo nadaljevalca imperialistične politike v Podonavju, ki so jo s pomočjo donavskih režimov izvajale skozi sto let zapadne in carske imperialistične sile.

Jugoslovanska delegacija pa je s svojim poslednjim stališčem na zasedanju v Galacu branila načela enakopravnosti in sodelovanja podonavskih držav pri upravi plovo na Donavi in s tem še enkrat dokazala pred vsem demokratičnim svetom, da je ostala zvesta demokratičnim načelom in da je odločena do skrajnosti braniti socialistična načela v mednarodni politiki.

Francosko ljudstvo okuša dobrote atlantskega pakta

Francija drago plačuje svojo popolno podrejenost ameriškemu imperializmu. Obveznosti, ki jih je sprejela z atlantskim paktom, ji nalagajo velike stroške, za katere je treba obremeniti francosko delovno ljudstvo z novimi davki in drugimi dajatvami. Za leto 1950 napovedujejo kar 238 milijard novih davkov. Poleg tega pa bodo morali Francozi plačevati še nadalje izredne davke, ki so jim jih najložil že za leto 1949 francoski državni uradniki pa še vedno čakajo, da jim plačajo obljubljene poviške.

Takšen je torej francoski proračun za leto 1950. Vojnohujska politika je torej draga in plačati jo mora francosko ljudstvo. Ljudje pa ne molčijo in protestirajo. Zaradi tega nastajajo spori tudi v sami vladi, ki ne ve, kako bi se izmotala iz zagate.

Vojaški stroški stalno naraščajo.

Skupni proračun stroškov za leto 1950 znača 2.275 milijard frankov. Uradno je ta proračun razdeljen takole: civilne zadeve 1.115 mili-

Francoski finančni minister Pech iztiska nove davke iz delovnega ljudstva

jard, vojaške zadeve 420 milijard, obnova 278 milijard, investicije 462 milijard. To pa so le uradne številke. Stroški za vojsko so namreč skriti tudi drugod. Tako so na primer stroški za vzdrževanje tuje-ga glavnega štaba v Fontainebleau vtičeli v proračun predsedstva ministrskega sveta. Tja so všteti tudi stroški za finansiranje tajne službe. Stroški za gradnjo in vzdrževanje vojaških letališč so všteti v proračun javnih del in prevozov. V proračun za obnovo so všteti celo stroški za gradnjo vojašnic.

Za kritje vseh teh stroškov so pač morali še bolj stisniti davčni vijak. Vlada računa, da bo z dvajsetodstotnim povišanjem davkov, ki ga je uvedla že lani, dobila prihodnje leto 140 milijard frankov. Poleg tega pa je vlada uvedla naslednje nove davke:

Z vsemi temi ukrepi bodo torej pridobili 238 milijard frankov poleg že omenjenih 140 milijard, ki jih bo prinesel dvajsetodstotni povišek prejšnjih dajatev. Francoskemu ljudstvu se torej odpira težka bodočnost in za čakajo še hude borbe.

KRONIKA

Vse slovensko ljudstvo enotno
v borbi proti raznarodovanju

Med prebivalstvom Milj, zlasti pa med delavstvom, vlada veliko nezadovoljstvo, ker hoče avtobusno podjetje, ki vzdržuje zveze s Trstom, zvišati cene voznim listkom.

Samomor je izvršil 45-letni železniški kurjač Ferrarese Dante.

Zaradi skupne ljube za se skregala brata Franc in Giuseppe Coradin. Ljubica Plaia Jolanda je zato poklicala na pomoč policijo, ki je brata pomirila. Kako je bilo potem, ne vemo.

Bazoviški župnik dovoljuje v cerkvi reklamo za «Tarzana». Po drugi strani pa je bil zelo zadovoljen, ko so zbrsali s cerkve napis, ki je prikazoval doprinos Bazovice v narodnoosvobodilni vojni.

Na leto dni in štiri mesece je še s sodišče obsodilo Jožefa D'Argenzio, ki je junija meseca v pljanosti ukradel avtomobil ter nato v ul. Mazzini do smrti povozil dijaka Enza Cuccagno.

Upravnik tržaške «Lega Nazionale» so aretirali v Mestrah, ker si je prisvojil 7 milijonov lir. To so ti idealisti, ti veliki patriotje!

Pred sodiščem za določevanje narokov so prišli napadalci na tov. Svaro. Sodišče je sklenilo, da jim bo sodilo redno sodišče. Med obtoženci so štirje aretirani, in sicer Giordano Zaccagna, Mario Stoinich, Giuseppe Ricci in Andrej Cernetich. Na začasnih svobodi pa so napadalci: Jurisovich Mario, Rabar Paolo, Goruppi Silvano, Dapretto Giglio, Balbi Adriano, Fon Luigi, Ulegrai Fulvio, Bortolutti Sergio, Zuliani Attilio, Babudri Ferruccio, Volk Spiridione in bivši boksar Valenti Rodolfo. Štirje zaprti obtoženci so sami mladinci izpod 20 let, na svobodi pa so razni ekaputi, kakor tajnik partizanov miru Jurisovich Mario, sindikalist Dapretto itd.

Avto je povozil 7-letnega Maria Mattiassija iz Milj ter ga težko ranil. Z istim avtom so ga prepejčali nezavestnega v tržaško bolnišnico. Kasneje je otrok v bolnici umrl.

Delavci tovarn za testenine so dva dni stavkali in končali stavko z uspehom. Odslej jim bodo dajali delodajalci brezplačno po 450 gramov testenin na dan.

V Domju so neznanici ustrelili 23-letnega Juriševiča Emila. Ponoči sta ga našla mrtvega njegova prijatelja Albin Uršič in Silvano Riosa, ko sta se vračala domov.

Kasacijsko sodišče je odbilo priziv Giordana Luxe in Alberta Bullana, ki ju je porotno sodišče svojčas obsodilo na 1 leto in 20 dni zapora, ker sta maja 1945, aretirala v tovarni strojev nekateri fašiste in kolaboracioniste.

Cestne nezgode se v zadnjem času vedno bolj množijo. Avto vojaške policije je v ul. San Spiridione povozil mali motor, na katerem sta se vozila brata Ivan in Mario Sculle iz ul. Belpoggio. Ivana Sculle je vrglo deset metrov daleč in je bil na mestu mrtvev, njegov brat Mario pa leži v bolnici z zlomljeno nogo, ves obupan zaradi smrti svojega brata. Na obrežju Gulli pa je vojaški avto smrtno povozil 67-letno Ano Stuparič iz ul. Belpoggio.

37-letni Walter Colessi si je vzel pretekli ponedeljek življenje.

Občinski svet občine Devin-Nabrežina je pretekli ponedeljek razpravljal o preračunu za leto 1950 in ga sprejel. Primanjkljaj znaša nad 12 milijonov lir in bo do naprosil za njegovo kritje vojaško upravo. Zupan bo dobival 40.000 lir plače na mesec.

Tržaški občinski svet se je na svoji zadnji seji v torek bavil samo z upravnimi zadevami. Zupan je pozval svetovalce, naj se omeje v diskusiji, ker delo zelo počasi napreduje in imajo pred seboj še mnogo točk dnevnega reda.

Kar smo pričakovali, se je zgodilo. Vojaška uprava je ukinila 22 razredov slovenskih osnovnih šol v tržaški in nabrežinski občini ter premeštila, ali odpustila učitelje. Ta svoj ukrep opravičuje s potrebo po štednji in s tem, da se je letos vpisalo v prvi razred osnovne šole dvesto učencev manj kakor lani. Vse to pa so le jalovi izgovori. Vzrok je v tem, da naslednje vojaška uprava skupno s tržaškimi šovinisti isto politiko, ki jo je vodil fašizem vsa leta svojega obstoja, namreč raznarodovanje Slovencev.

Vojaška uprava ni začela s preganjanjem in zapostavljanjem slovenske šole šele letos. Takoj po osvoboditvi je dala vodstvo v roke raznim slovenskim belogardistom, preganjala je in ovirala slovenske učitelje naprednega mišljenja, prepuščala svoji tajni policiji, da je odločala o namestitvah učiteljev itd. Ze od vsega početka je ZVU postavila slovensko šolstvo v odvisen položaj v odnosu do italijanskega šolstva, s tem da ga je podredila italijanski Sovraintenziji. V začetku lanskega šolskega leta je VU odločila ustanovitev dvoletne trgovske šole, in srednje tehnične šole čeprav se je vpisalo v prvi razred obeh šol zadostno število dijakov; prav tako je odklonila ustanovitev slovenske osnovne šole v mlajških hribih. Enako se je zgodilo z nekaterimi otroškimi vrtilci.

Šovinist Andri na delu

Uničenje slovenske šole pa se je pospešilo, odkar je prišlo šolstvo v civilne roke, to je odkar je postal načelnik šolskega urada pri VU italijanski šovinist profesor Andri. Tako so premeštili slovenski otroški vrtilci iz Rojana na Greto in onemogočili velikemu številu slovenskih otrok, da bi ga obiskovali. Seveda so tudi tu našli razne vzroke, toda razlog in cilj je bil eden: potujčevanje slovenskih otrok.

Ob tej priliki se moremo tudi spomniti gonje, ki se je vsako leto ob pričetku šolskega leta ponavljala v šovinističnem italijanskem časopisju, zlasti pa v listih «Emancipazione» in klerikalnem «Giornale di Trieste». Seveda so šovinisti zavijali svojo gonjo v plašč objektivnosti z zahtevo, da se slovenska šola normalizira in celo «moralizira».

Sedaj pa so mislili, da je prišel ugoden trenutek in so naperili odločen udarec proti slovenskim šolam zlasti v mestu. V 13 šolah so ukinili kar 22 razredov. Razlogi ali bolje pretveze za ta ukrep so popolnoma jalovi in se iz njih jasno razgalja diskriminacijska politika do slovenskih šol. Padeč števila otrok se zaznamuje tudi v

italijanskih šolah, ker je padlo med vojno število rojstev, toda posledice tega so izvajali le proti slovenskim šolam. Čeprav se je skrčilo število italijanskih otrok, niso zato skrčili razredov, niti odpustili italijanskih učiteljev. Spriču 25-letnega preganjanja slovenskega jezika bi pa vsekakor smeli pričakovati, da bodo ravnali z našimi šolami vsaj tako kakor z italijanskimi. Vojaška uprava pa je drugih misli in meni, da je treba nadaljevati politiko raznarodovanja. Kako se to strinja z načeli enakopravnosti, demokracije in z mirovno pogodbo, je vsekakor uganka.

Odkriti napad vojaške uprave in njenih šovinističnih pomagačev na slovensko šolstvo pa je to pol nalezil na odpor vsega slovenskega demokratičnega ljudstva, ki se je takoj zavedlo, da ta napad ogroža naš narodnostni obstoj na Tržaškem ozemlju. Ljudstvo je razumelo, da je to začetek likvidiranja slovenskih šol, ker ima v tem žalostne izkušnje iz preteklosti.

Osvobodilna fronta brani naše narodne pravice

Izvršilni odbor Osvobodilne fronte je takoj zavzel proti ukrepu VU odločno stališče. Osvobodilna fronta je poslala generalu Eddlemanu, glavnemu ravnatelju za civilne zadeve, protest z zahtevo, da se prekliche ukrep o ukinitvi 22 razredov in odpustu učiteljev, da se uporabijo za slovensko šolstvo iste mere kot za italijansko ter da se uzakoni in uresniči narodnostna in jezikovna enakopravnost Slovencev z Italijani. Hkrati je Osvobodilna fronta pozvala vse Slovence in ostale demokratične množice, da obsodijo proti Slovcem naperjeno sovražno politiko ZVU ter da se združijo v borbi za slovensko šolstvo, za narodno in jezikovno enakopravnost Slovencev. Poleg tega je OF poslala brzojavko zunanjemu ministru FLRJ tov. Kardeľju ter ga obvestila o krivičnem ukrepu VU in prosila Jugoslovansko delegacijo pri OZN, da ukrene vse mogoče, da se te namere preprečijo.

Pri generalnem ravnatelju za civilne zadeve ZVU Eddlemanu je protestirala tudi Slovensko-hrvatska prosvetna zveza in zahtevala, da general sprejme njeno zastopstvo na razgovor.

Stavka šolskega osebja

Vsi učitelji in profesorji slovenskih šol v Trstu in okolici pa so proglasili v soboto enodnevno protestno stavko. V svoji izjavi so poudarjali, da pomeni krivični ukrep ZVU skrajno nedemokratično dejanje proti pravicam Slovencev na tem ozemlju, ki je naperjeno na postopno likvidacijo slo-

venskega šolstva. Izjavili so, da se bodo tudi v naprej odločno borili proti vsaki diskriminaciji slovenskega življa na Tržaškem ozemlju.

Protestna stavka je imela popoln uspeh. Vse slovensko učno osebje je soglasno stavkalo, ogorčenje je zajelo vse slovensko prebivalstvo. Svoje proteste so poslali vojaški upravi tudi ASIZZ, Tržaška visokošolska zveza in srednješolci. Povsod so se zbrali na sestankih in odločno protestirali proti šolski politiki vojaške uprave tudi starši prizadetih otrok: pri Sv. Jakobu, Sv. Mariji Magdaleni, v ul. Sv. Frančiška, v sektorju ul. Machiavelli, v Rojanu, Greči, Skorkiji, Nabrežini, Sempolaju, Trnovci, Praproti, Prečniku, Ricmanjih, Boljuncu, Borštu, Bazovici, Gropadi, na Proseku in drugod. Na vseh teh sestankih so starši šoloobveznih otrok sprejeli resolucije, s katerimi obsojajo krivično postopanje VU s slovenskimi šolami.

Ljudstvo je poslalo tudi svoje delegacije k raznim funkcionarjem in jim izneslo svoje pritožbe. Neki delegaciji je prof. Andri ob tej priliki izjavil, da gre le za odpust 13 in ne 22 učiteljev ter se je izgovarjal z razlogi štednje. Polkovnik Marshall pa je drugi delegaciji povedal, da se je letos vpisalo v slovenske šole manj otrok kakor lani. Vsi ti izgovori pa ne morejo prikriti dejstva, da je zadnji ukrep šovinističen in naperjen proti vsemu slovenskemu ljudstvu.

Oportunizem in šovinizem si podajata roko

Pri tem je še zanimivo, kakšno stališče so zavzele razne skupine do stavek šolnikov in do krivičnega ukrepa VU. Za šoviniste, kakor so pri «Giornale di Trieste» je ukrep «upravičeno», ker je bilo treba združiti čimveč učencev v razredih. Da bo ta list tako pisal, nismo mogli dvomiti, saj si je že prej pridobil zaslug v gonji proti slovenskemu šolstvu. Ob tem vprašanju pa se je ponovno pokazal oportunizem informbrojevecev, ki v «Delu», «Lavoratoru» in «Unità» vidijo glavno krivičnost ukrepa v tem, da so vrgli na cesto tik pred zimo 20 učiteljev. Po tej logiki bi seveda ne bila vedel nikaka krivica, če bi te učitelje odpustili prej. Enotni sindikati pa so šli še dalje in jim je v bistvu žal, da je do stavek učiteljev in profesorjev sploh prišlo, in pravijo, da imajo le oni pravico ščititi interese, ali kakor pravijo v svojem proglasu «obrestis, učiteljev. V proglasu tudi pravijo, da bi to stavkovno gibanje lahko uporabljali v politične namene in da bi morali stvar odtegniti neodgovornim skupinam», ter prepustiti jo izključno vodstvu Enotnih sindikatov. Kam s

temi besedami merijo, je še preveč jasno.

Končno moramo ugotoviti, da takoiimenovani neodvisni tisk ni prav nič podpril pravične borbe slovenskega ljudstva in šolnikov. «Corriere di Trieste» se za stavkovno gibanje skoraj ni zmenil, «Trieste Sera» pa je celo nesramno potvarjal dejstva in govoril o «nekkih učiteljih, ki naj bi bili preganjani pod fašizmom in pod partizani».

Naše ljudstvo pa se na ves ta oportunizem in na ves šovinizem ne bo oziralo in se bo odločno borilo za svoje pravice, za enakopravnost in za svoj narodnostni obstoj. Zmagovita 25-letna borba proti fašizmu je porok, da si bo tudi to pot izvojevalo vse, kar mu gre.

Nova obsodba antifašista

V preteklih dneh sta bila pred tržaškimi sodišči dva procesa, katerih primerjanje je kaj poučno. Pred porotnim sodiščem se je zagovarjal fašist, skvadrast in kolaboracionist Bruno Cesca, ki je že leta 1921, star komaj 16 let, streljal na delavce in metal nanje bombe. Kasneje pa se ni izmudril ter je med vojno divjal proti antifašistom, mnoge aretiral in mučil, poleg tega pa po besedah nekaterih prič tudi bil navzoč pri umoru gostilničarja, antifašista Abrama, ki ga je skupina petih fašistov 13. februarja 1943 v njegovu gostilni ustrelila. Skvadrista Cesca je prijavitel zaradi njegovih zločinov kar 173 ljudi.

Sodišče pa je bilo s skvadrinom milo in ga je obsodilo samo na deset let ječe, in to samo zaradi aretacij in mučenja antifašistov, ostale grehe pa mu je odpustilo, češ da ni zanje dovolj dokazov.

Pred okrajnim sodiščem pa se je moral zagovarjati antifašist Turco Anton, ki je leta 1945 storil le svojo dolžnost ter baje aretiraj po ukazovanju komande mesta Trst pet fašističnih policajev, izmed katerih so sedaj štirje člani civilne policije. Zato so mu naprtili kar 18 obtožb, samo da bi ga obsodili. Naprtili so mu celo rop in nasilje, češ da je vzel aretirancem dežne plašče. Sodišče ga je obsodilo na 6 let in 4 mesece ječe. Za časa razprave je znani šovinist javni tožilec Grubis si zopet zlivaj svoj srd na partizane in jugoslovansko vojsko.

Po vsem tem, bi človek pričakoval, da bi morali najti mesta za naše gledališče tudi v «Verdiju». Toda ne, po sredi je ogroženo italijanstvo! Kakšna sramota bi bila za «svišji narod, če bi oskruniti ta tempej Italijanosti s slovensko besedo. Vendar so dejstva trmasta. Slovenci imamo v Trstu stalno gledališče že iz leta 1902, zanj smo imeli tudi dvorano, pa čeprav tega gospod Harabaglia ne ve. To dvorano so fašisti 13. julija 1920, skupno z Narodnim domom požgali.

Slovenci torej ne zahtevamo nič novega, zahtevamo le, kar nam gre. Gledališče «Verdis» je občinsko, vsi občani, torej tudi Slovenci in delavci, prispevajo k njegovemu vzdrževanju in že zdavnaj so v kulturnem svetu minuli časi, ko je bilo gledališče le privilegij ozkih krogov bogatega meščanstva. Do kulturnega izživljanja imajo pravico vsi, ne glede na narodnost in na ekonomske zmožnosti. Te pravice nam ne bodo mogli v nedogled oprekati razni Harabaglie in Geppiji z njihovimi šovinističnimi izjavami o plamtečem Italijanstvu Trsta, o tržaškem prebivalstvu, ki da ne bo moglo dopustiti, da se predstavljajo v gledališču «Verdis» opere v slovensčini. Take izjave spadajo v staro šaro, čas bo z njimi pometel in gledališče bo moralo postati dostopno vsem tržaškim prebivalcem.

Kultura tržaških šovinistov je nižja od kulture Bušmanov

proti temu divje zagnala. Zastopnik demokristjanov odv. Harabaglia je dejal, da Slovenci ne potrebujejo gledališča, ker so nižje kulture in da je nastal «Verdis» po zasebni iniciativi Italijanov. Če bi bili Slovenci res čutili potrebo po gledališču, bi ga bili tudi oni zgradili. Znani šovinist Geppi pa je dejal, da je gledališče «Verdis» pravi simbol, zastava, nekak stalen živ dokaz hlepenja po združitvi z domovino in da ne bodo zato nikoli dopuščali v njem slovenske besede.

V tej diskusiji pa ni prišel na dan le ves nacionalni šovinizem. Ko so nekateri svetniki zahtevali, da se omogoči obisk gledališča širokim ljudskim plastem, da se znižajo pre-

tirane cene, je nek svetnik odgovoril, da gledališče ni bilo zgrajeno za delavske množice, temveč za umetnost. Tako torej pojmujejo ti gospodje poslanstvo umetnosti!

Vprašanje našega gledališča pa ni bilo načeto le v tržaškem občinskem svetu. Že ob uprizoritvi Goldonijeve «Mirandoline» se je videmski list «Messaggero Veneto» pritoževal, češ maloštevilni Slovenci

imajo v Trstu stalno gledališče, Italijani ga pa nimajo. Na približno enak način je načel to vprašanje neki S.D.A. — najbrž gledališki kritik Silvio d'Amico — v rimskem dnevniku «Il Tempo». V tem listu je napisal članek, ki sicer vsebuje marsikatero netočnost, po drugi strani pa je jasen dokaz in lep odgovor demokristjanu Harabaglie in njegovim vrstnikom, ki trde, da smo nižje kulture.

Ti ljudje z višjo kulturo pa ne le da nimajo stalnega gledališča v Trstu, temveč niti v Italiji sami. Zato pravi omenjeni pisec, da je dobila Italija prvo stalno gledališče šele z zasedbo Ljubljane, kar je res laskavo priznanje naši kulturi,

imajo v slovensčini, ki naj bi bilo sorazmerno s številom slovenskega prebivalstva. Upravni svet gledališča naj bi tudi zaposlil za sodelovanje umetniških skupin iz Jugoslavije. Poleg tega naj bi se omogočil obisk gledališča širokim ljudskim množicam, bodisi slovenskim bodisi italijanskim s tem, da se uvedejo primerne cene za vstopnino.

«Italijanska» večina se je seveda

Med SAVUDRIJSKIMI RIBIČI

Najlepši del obale našega ozemlja je med Savudrijskim rtom in Umagom. Vsemu kraju pravijo Savudrija, toda vasi je več.

Pokrajina se nagiba polagoma k morju in prehaja s kraških tal, ki jim dajejo življenje le črede ovac, v polja in vinograde. Borovi gaji dajejo pokrajini očarljivo lepoto.

Breg je posut z belimi čermi, na katere pljuska večno razgibano morje. Tu je obala odprta in izpostavljena viharjem. Kjer nimajo varnih pristanov, dvigajo ribiči svoje čolne na drogove, ki visijo nad morjem in spominjajo na pristaniške žerjave.

V Zambratju sem pilji konec oktobra. Sonce je že prijetno grelo in goloroki ribiči so krpali svoje mreže. Bili so veseli in zgovorni in so mi povedali marsikaj o svojem življenju in delu.

Sele letos je dobila vas prvo «plivarico». Za tiste, ki ne vedo, kaj je to, moram razložiti, da je to velika mreža, ki je dolga okoli 200 metrov in visoka 4 do 5 metrov, s katero lovijo sardele, skuše in njim sorodne ribe. Plivarica zahteva večjo ribiško ladjo z dobrim motorjem, nekaj močnih svetilk in mnogo druge opreme. Skupaj s plivarico so ribiči dobili tudi ladjo in potrebno opremo.

To je velika stvar, ki prinaša pravi gospodarski preobrat v majhno vasico. S plivarico ujamejo ribiči v eni noči povprečno 1 tona rib, v zadnjih mrakih, to je v septembru in oktobru pa celo do dve tona, ker so noči daljše in je močnejše vreče mreže dvakrat v morje. Savudrijski ribiči so že dolgo sanjali o plivarici. Toda pred vojno je stala mreža okoli 25.000 lir, danes pa stane več kot 2 milijona. Če je stala toliko sama mreža, koliko kapitala je bilo potrebno za ladjo in za vso ostalo opremo! Ribiči niso imeli nikoli dovolj denarja, da bi investirali tolikšno vsoto. Lovili so na stari način z manjšimi mrežami in harpunami in dohodki so komaj zadoščevali za najnujnejše vsakdanje potrebe; kaj šele, da bi dali nekaj prihrankov na stran. In vendar ima vas krasen položaj, ker leži prav nasproti dobrih lovišč, ki so jih izkoriščali ribiči iz Izole, Kopra in Trsta. Lastniki velikih konzervnih tovarn in bogati trgovci pa niso imeli interesa, da bi razvili ribolov v manjših vaseh, ker so rajši koncentrirali svoje ribiško floto v večjih krajih.

Danes pa je drugače. Ljudska oblast teži za tem, da vsak kraj, vsaka vas, razvije vse svoje gospodarske možnosti. Tako je dobila tudi Zambratja moderno ribiško ladjo s plivarico in vso opremo, ki je potrebna za poletni ribolov.

Vsi ribiči so stopili v zadrugo. Lovijo skupno in si razdeljujejo dobiček na enake dele. To je prva napredna ribiška zadruga v Istrskem okrožju.

Vse drugače je tam, kjer je lastnik mreže in ladje posameznik in se izkupiček deli na 16 delov. 6 delov dobi lastnik mreže in ladje. Ostale dele pa razdelijo med 10 ri-

bičev, ki sestavljajo posadko plivarice. Toda še ti deli ne ostanejo čisti, ker morajo nositi ribiči vse obratne stroške ribolova, to je za pogonski material, za razsvetljavo itd. Razdelitev dobička pri ribolovu je tipičen primer kapitalističnega izkoriščanja. Lastnik kapitala, to je ladje in mreže, dobi največji del, čeprav se po navadi ne udeležuje pri ribolovu, temveč mu ladja in mreža služita le kot plodna investicija denarja. Lastniki ladij in plivaric so po večini bogati trgovci. Na zapadni istrski obali so jih imeli največ tržaški veletrgovci z ribami in industrijski

obratni Arrigoni in Ampelja. Ribič je predstavljal golo delovno silo, ki je bila izžemana do skrajnih meja. Ribiči imajo torej danes svojo zadrugo. Pri njih živo občutimo, kaj pomeni skupno delo. Mati najmlajšega zadrugarja, ki me je sprejela v svoji prijetni ribiški koči, je pripovedovala, da so fantje kakor ena družina, v kateri se vsi člani ljubijo. Saj se razume: vso noč prebdijo na morju pri skupnem delu. Plivarica potrebuje 10 mož in vsi morajo delati složno. Posameznik je le del skupnosti, ki teži za istim ciljem. Zadrugniki so mi hiteli razkazo-

vati svoje pridobitve. Najprej seveda ladjo, ki se je zibala v majhnem pristanu. Se pred nekaj meseci je bilo pristanišče popolnoma neuporabno. Morje je zdrobilo zidove, ki jih še pod Italijo leta in leta nihče ni popravil. S ponosom so ribiči povedali, da so napravili vse sami, brez pomoči gradbenikov in zidarjev. Od oblasti so dobili nekaj ton cementa, ostalo pa so napravili s prostovoljnim delom. Sredi pristanišča so molele čeri, ki jih sedaj ni več. Ribiči so bili prosili jugoslovanske vojske in ti, ki so vedno pripravljene pomagati pri obnovi, so čeri takoj razstrelili. Letos pozimi, ko bo velika oseka, bodo zadrugarji poglobili pristan, ki je bil prej zgrajen samo za majhne barke. Sedaj je tu velika ladja za «plivarico», in ta mora dobiti varno zavetje pred viharji. Potem so mi pokazali še popolnoma novi pristan, ki so ga napravili letos za barke, potrebne popravila. Pristan je dostopen samo v času plime. Ob oseki se spremeni v neke vrste «sušni dok». Za pristan so znosili ogromne kupe kamenja, vse z udarniškim delom. Plivarica je prinesla v vas novo življenje. Predstavlja kapital, ki bo veliko prispeval k gospodarstvu vasi. Z njo je dobila vas, ki je bila prej pretežno kmetijska, novo vlogo v gospodarstvu Istrskega okrožja. Zal mi je bilo, da nisem ujel srečnega trenutka, ko je prvič plavala v zaliv Zambratja ribiška ladja s plivarico. Gotovo jo je pričakovala vsa vas. Majhen odsev onega lepega trenutka sem doživel zvečer, ko so ribiči odhajali na morje. Takrat se je zgrnil na pristan ves vaški drobiž in pozdravljal: plivarica, plivarica. Starejši ljudje se kmalu privadijo novostim, toda v mladini živijo srečni trenutki še dolgo časa. Zato se zbirajo savudrijski otroci vsak večer na obali, ko odhaja njihova plivarica na morje.

VANJA

CVETKE iz tržaških listov

LE ULTIME NOTIZIE

«Nabrežinski Slovenci hočejo igrati v gledališču «Verdi». Slovenski prebivalci nabrežinske občine naj bi hodili v Trst poslušati predstavo v svojem jeziku, kakor da je nebi mogli imeti v Nabreženi. Upravičeno so jim odgovorili, da jim nihče ne brani organizirati vse predstave, ki si jih želijo, v nabrežinski občini. Kakšno pristojnost pa imajo občinski svetniki iz občine Devin-Nabrežina, da postavljajo tako zahtevo pri tržaški občini?»

Tako so «Le Ultime Notizie» potvrdile resolucijo, ki so jo predložili zastopniki Ljudske fronte v nabrežinski občini glede enakopravnosti slovenščine z italijanščino in glede prostorov za predstave SNG. Ker ne znajo drugače, so popolnoma narobe prikazali upravičeno zahtevo zastopnikov Ljudske fronte. Da so to storili iz omejenosti, ne moremo verjeti, če hočejo uganjati humor, pa naj bi bili vsaj malo bolj izvirni.

IL LUNEDI

«V mestu se šušlja, da nam ZVU zgraditi slovensko gledališče in da je nakazala v ta namen kar celih 28 milijonov lir. V Trstu lahko čutimo potrebo po vsem razen po slovenskem gledališču. Zakaj naj bi potem ne zgradili tudi nemškega, grškega, židovskega gledališča itd. Ta vest o slovenskem gledališču se nam naravnost gabi, toda morda ni resnična?»

Ne vemo, kje je ali Lunedi omenjeno novico pobral. Vsekakor jo je uporabil, da je še enkrat zliil na Slovence ves svoj šovinistični žolč. Slovence, ki nas je na Tržaškem ozemlju tretjina vsega prebivalstva in ki živimo tu že nad 13 stoletij, si drzne primerjati z maloštevilnimi priseljenskimi Nemci, Grki itd! Njih velika kultura mora biti res revna, če se tako boje slovenske besede.

L'Unità

«Kar se dobro razume, je dejstvo, da spadajo te aretacije v akcijo, naperjeno proti tržaškemu demokratičnemu gibanju, akcijo, ki sledi razpravam proti odporškemu gibanju, oprostitvi fašistov, ukazom ZVU proti najosnovnejšim pravicam državljanov.»

Podli napad kominformistov na tov. Svare in na njegovega sina, napad dvajsetih skvadristov proti dvema tovarisema in končno aretacije teh skvadristov zaradi težje ranitve tov. Svare si drznejo primerjati tržaški uredniki «L'Unità» junaški borbi partizanov in sojenju teh partizanov pred anglo-amerškimi vojaškimi sodišči. To sramotno primerjanje presega že vse mere dostojnosti, to primerjanje je navadno blatenje narodnoosvobodilne borbe in vseh žrtev. Zelo nizko so padli, če je zanje razbijanje nosnih kosti dostlednim demokratom enakovredno osvobodilni borbi, ali odporškemu gibanju. Kakor ga oni imenujejo. Take slave jim pač ne bo nihče nevoščljiv.

DELO

«Zanimivo pri vsem tem je, da so v diskusiji nastopile proti ukazu št. 206 vse skupine razen titofašista dr. Dekleva, čeprav je ta gospod zelo zgovoren ob vsaki priložnosti, ki se mu ponudi, da razkazuje svojo demagogijo in šovinizem...»

Ne bomo tu poudarjali, da se te besede v «Delu» prav nič ne strinjajo z nastovom članka, ki pravi, da so proti ukazu 206 soglasno glasovali vsi svetniki. Važno pa je, da je zanje borba predstavnik Ljudske fronte za enakopravnost slovenščine demagogija in šovinizem. Zato tudi pravijo v drugem članku o tov. Hrvatina, zastopniku Ljudske fronte v Miljah, da je ata titofašist igral vlogo udarnega provokatorja. Seveda, ker je govoril slovenski.

ZA NOVOLEETNO JELKO

Demokracije žene Tržaškega ozemlja pripravljajo tudi letos ob prehodu iz starega leta v novo obdaritev otrok. Na njihovo pobudo se je osnoval glavni odbor za novoletno jelko, ki ima nalogo, da vodi vse priprave, da bi prireditve čim boljše uspela. Poleg glavnega odbora pa delujejo po vaseh koordinacijski odbori z enakimi nalogami kot glavni odbor.

Obdaritve bodo združene s kulturnimi prireditvami in z novoletno jelko. Novoletna jelka je praznik otrok v vseh demokratičnih državah in zato je prav, da se naši otroci, otroci demokratičnih staršev tudi po tem prazniku povežejo s tistimi, ki žive v svobodnih domovinah.

Prireditve bodo v mestu in po vaseh. Seveda bodo v prvi vrsti nastopali pionirji, pomagala in sodelovala pa bodo tudi prosvetna društva. Tudi Slovensko narodno gledališče je obljubilo svojo pomoč, posebno, ko je na premieri «Snežuljčice» čutilo, s kakšnim navdušenjem so otroci spremljali usodo dobre Snežuljčice, veselih skratov, hudobne kraljice in razbojnikov Frice in Frace. Lutke, ki jih imajo otroci tako radi, bodo tudi dale svoje predstave. Ob zaključku kulturnih nastopov posameznih družin pa bo otroke obiskal Dedek Mrz in jih obdaril z igračami, knjigami, sadjem, potrebne pa tudi s perilom.

Prve prispevke za obdaritev so poslali glavnemu odboru politični priporniki. Izdelali so lepe igrače, avione, avtomobile, vozičke, katerih bodo naši najmlajši tako veseli. Priporniki so sporočili, da bodo še delali, da bodo razveselili čim več otrok. Da bi glavni odbor za novoletno jelko dobil čim več denarnih sredstev, je pripravil naborne pole, ki že krožijo po va-

seh, in mestu. Prepričani smo, da bo vsak prispeval po svojih močeh, da bodo lahko vsi otroci od 3 do 12 let obdarovani, kajti demokratične žene žele, da bi vsi otroci demokratičnih staršev brez ozira na narodnost in politično usmerjenost bili deležni radosti, združeni pod novoletno jelko.

V novembru in decembru pa bodo po vaseh in v mestu prireditve, katerih dobiček je namenjen v prid novoletne jelke. SNG bo darovalo v ta namen predstavo Snežuljčice. Lutkovni oder bo tudi priredil čim več gostovanj po vaseh in prav gotovo ne bo pionirja, ki bi ne šel poslušati Pavliho in njegovo družino. V prid novoletne jel-

PIONIRSKA DRUŽINA IZ PLAVIJ JE MED NAJBOLJ PRIDNIMI IN DELAVNIMI. V NEDELJO JE NASTOPILA NA SAMOSTOJNI KULTURNI PRIREDITVI V PRID NOVOLETNE JELKE. NE VEMO, KOGA BI BOLJ POHVALILI: PEVCE, RECITATORJE, PLESALKE ALI NAJMLAJŠO PIONIRKO S HARMONIKO. VSA PRIREDITEV JE BILA RES LEP UVOD V VELIKI OTROSKI PRAZNIK OB NOVOLETNI JELKI. ZENE IZ PLAVIJ SO SVOJIM PIONIRJEM POKLONILE ZASTAVO, KI NAJ JIH VODI K NOVIM USPEHOM.

Zatrska KRONIKA

Meseca decembra bosta izročena v promet nova železobetonska mostova v Sičolah, kar bo velikega pomena za promet v Istrskem okrožju. Prav tako popravljajo most v Portoportonu, ki bo tudi v železobetonu. Ko bodo končani omenjeni objekti, bodo pa začeli graditi most čez Dragonjo pod Kaštelom na notranji cesti, ki veže Koper z Bujami.

V Kopru in Izoli obnavljajo vodovodno omrežje, ki je navezано na vodovodno centralo v Rižani. Prihodnje leto pa bodo obnovili vodovodno omrežje v Umagu.

Ribiška zadruga v Umagu je letos zelo napredovala. Ljudska oblast jo vestransko podpira. Zadruga ima svoje mreže, tri ribiške ladje in druge potrebščine. Od maja do sedaj je zadruga nalovila 72.236 kg rib nasproti 92.783 kg rib, ki so jih nalovili zasebniki.

KRONIKA

Prvi domači hidroavion so izdelali jugoslovanski inženirji in konstruktorji.

Reško avtomobilsko cesto dolgo 3750 m in široko 18 m so v nedeljo izročili v promet. Zgradila jo je Ljudska fronta 9 dni pred obvezo. Hrvati in Italijani so prispevali v skupnem delu 1.525.520 delovnih ur. Mladina je delala 260.100 prostovoljnih ur, Jugoslovanska armija pa 259.520 ur.

V 52 letalskih šolah se je usposobilo za pilote, jadralne letalce in padalce nad 50 tisoč mladincev.

Univerzitetni komite pristavev miru so ustanovili profesorji in študentje ljubljanske univerze. V komiteju so med drugimi dr. France Kidrič, predsednik Akademije znanosti in umetnosti, rektor univerze Anton Melik, akademiki, dekani, študentje, ter rektorji Akademij za igralno umetnost Filip Kumbatovič in Glasbene akademije Karel Rupel.

Stroj za čiščenje in rezanje lokomotivskih cevi je izdelal racionalizator Jakob Lopar v banjaluški železniški kurilnici. Prej so lokomotivske cevi rezali ročno, z novim strojem pa prihranijo letno 300.000 din.

84 novih udarnikov je proglašilo podjetje «Projekt» v Kranju.

Del delegacije FLRJ se po zasedanju Generalne skupščine OZN vrača v Jugoslavijo.

V obdelovalnih zadrugah v Sloveniji bodo plan setve najprej izpolnili. Zitarice so posejali 98 odst., povrtnine 109 odst., industrijskih rastlin 100 odst., krmilnih rastlin pa 84 odst.

Nov železniški tir so otvorili v Savinjski dolini. Vezal bo Zalec s Sent Petrom.

Novo vrsto lokomotivskega kotla so uvedli v banjaluški kurilnici, pri katerem se lahko uporablja tudi žagovina. S tem prihranijo 20 odst. premoga.

Novo srednjevalovno radijsko postajo v Beogradu si je ogledal maršal Tito s člani politbiroja.

36 obdelovalnih zadrug je že ustanovljenih v goriškem okraju. Obsegajo okrog 4000 ha zemlje. V predvolivnem tekmovalju pripravljajo ustanovitev novih, že obstoječe pa širijo in krepijo z novimi člani.

Dela pri osuševanju Skadrskega jezera naglo napredujejo. Zdaj grade nasip ob reki Morača, ki je doslej stalno preplavljala veliko polje. Samo za ta nasip bodo morali navoziti 105 tisoč kub.m zemlje, 22 tisoč ilovice in 27.500 kub.m kamenja. Istočasno grade tudi 312 m dolg most preko Morače.

12. novembra so pokrili dvonadstropno stavbo zadrugnega doma v Dornberku.

Med kandidati za krajevne ljudske odbore je v jeseniškem okraju 55 odst. delavcev, 12,1 nametščencev, 9,14 odst. malih in 8,86 odst. srednjih kmetov. V kranjskem okraju je med kandidati 25 odst. mladincev in mladink ter 12,53 odst. žena, v pljuškem pa 23 odst. mladincev in mladink in 20 odst. žena.

Premog, ki ga bodo nakopali rudarji s pomočjo frontovcev in članov partije preko plana, bo šlo za široko potrošnjo in to ne glede na dovoz premoga in stalnega kontingenta, ki je za to določen.

Na velikem gradbišču v Kronbergu, do koder bo segala Nova Gorica, zaključujejo dela na nekaterih velikih objektih tovarne pohištva. Po svojem obsegu bo to največja tovarna pohištva v Srednji Evropi. Opremljena bo z najmodernejšimi stroji in popolnoma mehanizirana. Proizvodnja bo na tekočem traku.

Bosanec Salko Hukič je poklonil oblasni partijski konferenci za mariborsko oblast model vrtnega stolpa, kakršne uporabljajo na nafnih poljih v Dolni Lendavi. Hukič je s svojo brigado potokel drugi sovjetski rekord stahanovca Orlova.

Belje-«sedma republika» je izpolnila svoj letni plan

Največji poljedeljsko-industrijski kombinat v FLRJ je posestvo «Belje». Leži v prirodnem trikotu ob izlivu Drave v Donavo, na sever pa sega do madžarske meje. Kamor koli pogledaš sama ravnina in zelenje. Če bi se na «Belju» sedali ljudje vsega sveta, bi vsak dobil četrtino kv. metra prostora. Ta del Panonske nižine so Slovani naselili v istem času kakor ostali Balkanski polotok. V dolgih stoletjih so se junško borili proti vsem mogočim sovražnim vojskam, kar opevajo narodne pesmi. Ustavili so tudi navale Turkov ter z najprimitivnejšim orožjem prisilili sultane, da hitro pospravijo svoje šotore in na svojih arabskih konjih odbrže bliže proti besporju. Zato jim ni nihče postavljaj spomenikov, kakor so jih postavljali tujim vojskovođjem niti niso dobivali bogatih dediščin, temveč so njihovo zemljo dodeljevali raznim tujim fevdalnim gospodom kakor Beli, Savojećem in drugim.

Vse od teh časov pa do dne, ko se je na upravnem poslopju «Belje» pojavila rdeča zvezda, je bilo to posestvo last posameznikov — fevd habsburškega dvora. Po zlomu avstroogrške monarhije pa je postalo to ozemlje državno posestvo, toda le po imenu, kajti dejansko stanje se ni izpremenilo. Neposredni gospodar je postal dvor Karadžordževićev, ki se je zanimal predvsem za osamljen lovski dvorec, v katerem so jugoslovanski ministri gostili razne inozemske predstavnike in z njimi sklepali pogodbe, ki so prinašale koristi le njim samim.

Osvoboditev je dočakalo «Beljen» prazno in pušo. Le po godovih je begala divjačina, ki je razni grofje in ministri niso utegnili poloviti ter ribe po Donavskih rokavih in jezerih. Vse ostalo pa, kar se je odpeljati dalo, so sovražne trupe odnesle daleč preko meje.

Danes pa je «Beljen» pravo državno posestvo. Delavci ga v šali imenujejo «sedma republika». In zares je «Belje» kot poljedeljska državiča v malem. Sestavljena je iz 20 poljedeljskih in 21 industrijskih uprav.

To je svet bogatih gozdov z listnatim drevjem najboljše kakovosti. V teh gozdovih so edinstvena lovišča z najrazličnejšo divjačino: jeleni, srne, divje svinje, divje mačke, med pticami pa so posebni redki primeri močvirnatih ptic.

«Belje» je presekano z mnogimi rokavi Donave, v njih, predvsem pa v Kopačkem jezeru goje najraznovrstnejše sladkovodne ribe, Ribogojne postaje so med najboljšimi

mi v državi in dajo letno okrog 100 vagonov rib.

Med najvažnejšimi panogami kmetijsko-industrijskega kombinata je živilnoredja. Vsaka kmetijska uprava ima na stotine glav goved. Živilnoredci so dosegli, da da n. pr. vzhodnofrijska krava mlekarica do 6000 litrov mleka. Poleg goveda imajo velike farme ovac, konj, najštevilnejša pa so krmišča svinj, kjer goje na tisoče svinj za zakol in za plemo. Tudi zajčereja in kokošjereja se razvijata na «Belju». «Kokošje mest» imenujejo delavci farmo perutnine, ki bo ena največjih v Evropi. Tu montirajo velike inkubatorske postaje in že z novim letom bo «Belje» oskrbovalo kmetijske obdelovalne zadruge in druga posestva s plemensko perutnino.

Vzporedno z živilnoredjo pa goje na «Belju» žitarice, industrijske rastline ter proizvajajo najbolj kakovostno seme, s katerim zalagajo velik del države.

Na baranjski položni strani pa so delavci-vinogradniki nasadili na stotine juter z najboljšimi trtami, uredili pa so tudi matičnjake, od koder bodo s kakovostnimi vrstami trt zalagali druge vinorodne kraje v državi.

Posestvo ima tudi svojo industrijo. V strojnih delavnicah izdelujejo in popravljajo stroje, ki jih veliko posestvo potrebuje. Imajo pa tudi poskusne postaje in laboratorije, kjer znanstveno preizkušajo

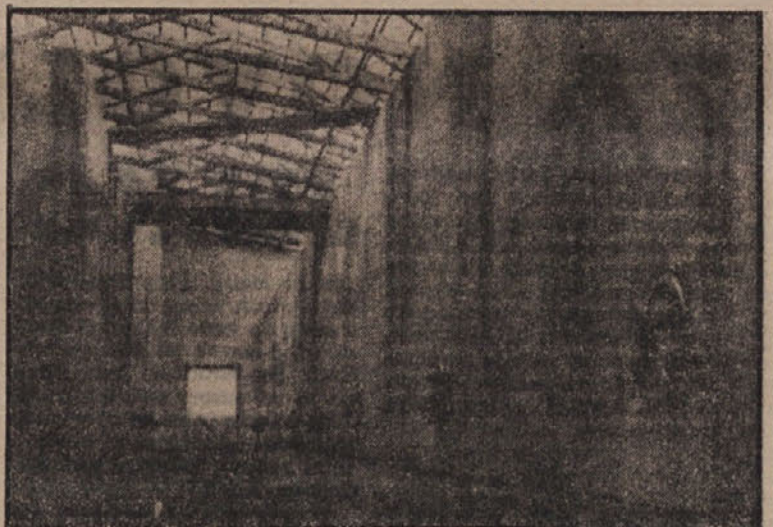
in izpopolnjujejo beljske protutke.

Celo gospodarstvo je prepređeno z lastno železnico in električnimi centralami.

Če bi hoteli govoriti o živiljenju delavcev, bi lahko napolnili celo knjigo, saj je njihovo življenje daleč naprej od onega, ko je na «Belju» gospodoval še grof ali kralj. Kulturni domovi, gledališče, kinodvorane, letovišča na obronkih nad Donavo, igrišča itd. pričajo o novem življenju delavcev. Sindikalna podružnica in direkcija posestva izdajata tudi svoj tednik, ki ga tiskajo v lastni tiskarni.

Del «Belje» pripada po drugi svetovni vojni Madžarski. Razdelili so ga med revne kmete, dali so jim golo zemljo brez inventarja, živine in strojev. Kmetje žive v barakah, ki so zaščiten pred slabim vremenom z bičevjem. Madžarske oblasti so zagradile mejo z bodečo žico, da ne bi «kročkizem» jugoslovanskega delavca prodrli na «marksistična» madžarska tla. Toda ta žica ne more preprečiti, da bi številni Madžari ne pobegnili preko, se priključili delovnemu kolektivu na «Belju» in skupno z jugoslovanskimi delavci živeli človeka vredno življenje in gradili socializem.

In prav v tem delu doseza kolektiv «Belja» neprecenljive uspehe. Izpolnil je letni plan in tako vsem klevetnikom najkrepkeje odgovoril na njihove klevete.

Tudi kletarstvo se v Jugoslaviji razvija od primitivnega v najbolj napredno prav z industrializacijo. Ena izmed največjih vinarnic je v Benkovcu, ki ima kapaciteto preko 200 vagonov in nadomestuje okrog 2000 malih klet. V vinčarstvu so postavljene cisterne, laboratorij, vrelnice, v katerih se grozdje pretvarja v vino, uprava posloja itd. Na sliki vidimo del vinarnice v Benkovcu s cisternami od 100.000 litrov, v katerih dozoreva mlado vino

Zgled Tucoviča velikega horca za pravice proletariata

Iz Lazarevca v Srbiji so prenesli v Beograd posmrtne ostanke velikega srbskega socialista Dimitrija Tucoviča ter jih položili v grobnico na trgu «Slavija», kategrga so preimenovali v Tucovičev trg. Na trgu, na katerem je Tucovič nešteto krat govoril beograjskemu proletariatu, so odkrili velikemu proletarskemu in ljudskemu borcu spomenik. Slovesnost je bila ob 35letnici Tucovičeve smrti.

Dimitrije Tucovič je začel svojo revolucionarno pot v času, ko je v Srbiji vladala politična brezpravnost in izkoriščanje delarskega razreda.

Neustrašno je vstaj v borbo proti tlačenju delarskega razreda, ki se je takrat šele ustvarjal, in nadaljeval delo najnaprednejših sinov Srbije Markoviča, Ceniča, Pelagića in drugih.

Tucovič je organizator politične stranke delavskega razreda Srbije — socialdemokratske stranke. Pod njegovim vodstvom se je oblikoval sindikalni delavski pokret Srbije v prvih letih XX. stoletja. Prav po Tucovičevi zaslugi je ta pokret že v začetku nosil pečat naprednega razrednega gibanja, tako organizacijsko kakor ideološko. Odločno se je boril proti teoriji sindikalizma, ki je bila na stališču, da so same sindikalne organizacije dovoljne delarskemu razredu. Boril se je proti ekonomizmu ter apolitičnosti v sindikalni organizaciji, proti neodvisnosti te do politične stranke, v tistem času socialdemokratske stranke. Dokazoval je, da so sindikati in partija le dve veji, dve organizaciji istega delavskega pokreta, od katerih mora imeti partija vodilno vlogo, «Sindikati brez partije so sindikati brez glave.»

Kot organizator in učitelj delavskega razreda je tudi aktivno sodeloval v njegovi vsakodnevni politični in ekonomski borbi. Organiziral je stavke, v govorih in člankih razkrinkaval mladi kapitalistični razred Srbije.

Ne le v Srbiji, tudi v mednarodnem delarskem gibanju je Tucovič nastopal proti vsakemu oportunističnemu. Na drugi internacionali je ostro kritiziral predvsem voditelje avstroogrške socialistične partije, ki so z molkom odobraval stališče svoje lastne imperialistične buržoazije v pogledu aneksije Bosne in Hercegovine. Ostro je napadal avstroogrške imperialiste zaradi aneksije. Pisal je: «Stojimo pred barbarskim dogodkom v svetovni zgodovini; vse težnje za svobodo, vse narodnostne težnje civiliziranega naroda, ki šteje nekaj milijonov pripadnikov, se brutalno zanikajo z eno samo oholo zavojevalno gesto. V XX. stoletju požirajo narode prav tako kot v primitivni zgodovini, kot v surovi zgodovinski preteklosti.»

Tucovič je bil veliki in resnični patriot svoje države. Cenil je svobodo svojega naroda in se zanjo tudi boril. Brezmejno pa je cenil in spoštval svobodo in neodvisnost drugih narodov. Zato je tudi stopil na stran albanskega naroda proti napadalni politiki srbske buržoazije, ki je sejala šovinistično mržnjo med Srbe proti Albancem. Razvijal je Marxove osnovne misli in pisal: «Kakor predstavlja proletariati v neki državi družbeni razred, ki se ne more boriti za osvoboditev iz razrednega suženjstva, če ne osvobodi celotnega družbenega sestava svoje države, tako ne more socialdemokracija osvoboditi svojega naroda, če ne zastopa nacionalne svobode drugih narodov.»

Na teh načelih se je socialdemokratska partija Srbije pod Tucovičevim vodstvom borila za zvezo balkanskih narodov, za balkansko federacijo.

Tucovič je veliki borec za pravice proletariata, veliki borec za svobodo narodov. Njegove ideje so vodile jugoslovanske narode v borbi za osvoboditev, v borbi za zmago delavskega razreda.

NEKAJ ŠTEVILK O LETNEM PLANU

Pred glavnim vhomom v steklarno v Paračinu je velik napis: «Odgovor obrekovalcem — izpolnili smo letni plan 41 dni pred rokoma.»

Tudi železniški kolektiv za zveze pri državnih železnicah v Ljubljani je izpolnil letni plan 9 dni pred 29. novembrom. Prav tako sta izpolnili letni plan lokomotivska delavnica in vozovnotehnična delavnica v Siški.

V Crni gori so določili, da bodo zgradili v prvi petletki 135 km ceste s peščenim cestiščem. Čeprav jim je primanjkovalo strokovno usposobljenih moči, so končali dela, ki so bila določena za dobo petih let v treh letih.

Zeniška elektrojeklarna je izpolnila letni plan že 17. novembra. Ob tej priliki so proglasili 403 udarnike, kar dokazuje globoko zavest delavcev pri gradnji socializma.

Tovarna gumijastih izdelkov «Sava» v Kranju je med 19 delovnimi kolektivi, ki so prejeli prehodne zastave GO Zveze sindikatov in resornih ministrstev. Letni plan so izpolnili po vrednosti in po količini.

Tovarna sadnih sokov v Celju dela že za leto 1950. Tovarna kos in srpov v Trzinu je izpolnila letni plan 17.

novembra ter se obvezala, da bodo konca leta načrt presegle za 10 odst. Delavci so izdelali stroj, ki pri proizvodnji kosilnih strojev nadomestuje 4 delavce.

Velika livarna v Vares-Majdanu je tudi izpolnila plan 40 dni pred koncem leta, čeprav je bil načrt za 37 odst. višji od lanskega.

Tovarna za proizvodnjo kemičnih izdelkov v Celju je izpolnila letni plan po količini že zadnje dni v septembru, zdaj pa je plan dovršila tudi po vrednosti.

Kolektiv ladjedelnice «Mosora» v Trogiru je izpolnil letni plan, čeprav je izvršil še mnoga druga dela izven načrta. Kolektiv tobačne tovarne, ki je izpolnil plan 16. t. m. je napovedal vsem kolektivom tobačnih tovarn 10 dnevno tekmovalje na čast Dneva republike.

Letni plan so izpolnili tudi delovni kolektivi valjarne in železarne v Slogu, novosadske tovarne kablov, Zagorske industrije volnenih izdelkov in še drugi.

Jugoslovanski delavci izpolnjujejo velike obveznosti, ki so si jih zadali in dvigajo moč svoje države in njen ugled v svetu.

Novi domači črpalni bagri

Na institutu za turbostroje so izdelali prototip črpalke za črpalni bager «Ljubljaniča». Ta novi stroj je strokovna komisija preizkusila in zdaj pojde v tovarne, ki jih bodo pričele serijsko izdelovati.

Navadni bagri-ekskavatorji gradijo in dvigajo zemljo z jeklenimi lopatili in jo odlagajo tam, do kamor seže ročica lopatila. Z njimi mehanizirajo zemeljska dela. Kjer pa je treba delati v vodi, na močvirju, v reki, prekopu, rudniku ali pristanišču pa uporabljajo črpalni bager, ki črpa z vodo razredčeno zemljo, tekoče blato, pesek ali rudnine. To delo je hidromehanizacija.

Novi stroj načrpa in preneša na uro 50 do 60 kub. m materiala. Da bager opravi to delo, je potrebna električna energija 60 kilovatov. Pri novem bagru pa lahko zamenja električni motor Dieslov, kar je važno za kraje, kjer ni elektrike.

Novo vrsto bagra bodo uporabljali pri najrazličnejših delih: za nanakanje zemlje, pri raznih delih pod vodo, kjer so mogli delati le s pomočjo potapljaških zvonov, pri čiščenju in kopaanju rečnih strug in prekopov, pri izsuševanju jezer, pri kopaanju, sortiranju in prenašanju rud itd.

IN DRUGIH LJUDSKIH DEMOKRACIJ

PLENUM MDFŽ V MOSKVI
brez predstavnic AFŽ Jugoslavije

V Moskvi je pričelo zasedanje plenuma MDFŽ brez udeležbe predstavnic AFŽ Jugoslavije, čeprav so bile prav jugoslovanske žene ene izmed pobudnic za ustanovitev Mednarodne federacije demokratičnih žena in so tudi ves čas pošteno in iskreno izpolnjevale vse svoje obveznosti do federacije. Vodstvo MDFŽ je prav jugoslovansko žensko organizacijo vse do resolucije IU na raznih sestankih in plenarjih dajalo drugim organizacijam za zgled. Na prvem kongresu MDFŽ v Parizu so bile jugoslovanske delegatke deležne največje pozornosti zaradi svoje aktivne udeležbe v narodnoosvobodilni, revolucionarni vojni.

Lansko leto pa so bile predstavnice jugoslovanskih žena na kongresu v Budimpešti že žrive nemogočih naporov na njih osebno, kakor tudi na njihovo državo in vodstvo. Letos septembra pa je sekretariat MDFŽ preklical vabilo predstavnicam AFŽ Jugoslavije, češ da Vida Tomšič, Miha Mitrovič, Vanda Novosel in Olga Milošević niso predstavnice jugoslovanskih žena, temveč predstavnice »Titove klikke«.

Jugoslovanske žene so zato na protestnih zborovanjih, v protestnih pismih in brzojavkah protestirale proti ukrepom sekretariata MDFŽ, ki vnaša informbirojske metode tudi med žensko svetovno federacijo. Razlogi za preklicanje poziva na plenum so zopet zbirka podlih obrekovanj brez vsake konkretne osnove, kakor vse ostale laži, ki padajo danes na Jugoslavijo.

Članice sekretariata, ki so danes pod vplivom informacijskega urada, se boje, da bi jugoslovanske delegatke z mednarodne tribune povedale resnico in razkrinkale informbirojsko politiko sekretariata MDFŽ. Boje se, da bi jugoslovanske delegatke ne branile samo svoje lastne socialistične države, temveč se borile za ugled socializma sploh, da bi se delovne množice sveta zavedle tega, češar se zaveda Jugoslavija, da socializem ne more biti monopol enega samega naroda, temveč da imajo do njega pravico vsi narodi, vse človeštvo.

Na velikem protestnem zborovanju žena v Ljubljani 19. I. m. je govorila tovarišica Lidija Sentjurc, organizacijski sekretar CK KPS.

Kakor informbirojevci klevetajo vso jugoslovansko borbo ter jo proglasaajo za stvar gestapa, imenujejo vodstvo države za agente gestapa, tako so posekli s svojimi klevetami tudi v vrste AFŽ in imenujejo Vido Tomšič kot italijansko, Miha Mitrovič pa kot nemško vohunko. Zakaj proglašajo ljudi, ki imajo za seboj 20 let borbe na strani proletariata za špijone? Zakaj imenujejo državno vodstvo, partijo, Tita kot izdajalce? To zato, ker s tem opravičujejo svoje podle ukrepe proti Jugoslaviji pred svetovno javnostjo.

Narodi FLRJ, partija, žene, mladi, na hočejo s silno zavestjo in novimi napori dokazati Sovjetski zvezi in drugim državam ljudskih demokracij, da gradi Jugoslavija socializem. Toda ti tokazi zanje ne veljajo, kakor ne veljajo vsi jugoslovanski protesti in glas naroda, da so vsi za »Titovo klikko«, ker imajo vanjo zaupanje, kakor imajo tudi žene popolno zaupanje v predstavnice, ki so si jih izbrale v mednarodni demokratični forum.

Medtem ko so jugoslovanski delegati na zasedanju OZN načelno razkrinkavali stvarno ozadje spora, nastopajo informbirojevci z golimi frazami. Na vprašanje vrnitve jugoslovanskih otrok iz Sovjetske zveze odgovarjajo s pismom, češ da ga je pisal otrok, da se ne želi vrniti v Jugoslavijo vse dotlej, dokler ne ubijejo Tita.

Jugoslovanske žene vprašajo žene Sovjetske zveze, ali jih ni sram pred samimi seboj in pred njihovimi otroci, da danes podpirajo tako vzgojo otrok, ko so načela humanizma, resnice, pravice, ponosa, moralne čvrsti,

ne človeka tako visoko dvigajo v Jugoslaviji?

Jugoslovanske žene pozivajo plenum v Moskvi, naj odgovori, kako opravičuje načela borbe za mir s pozivi, da jugoslovanski narodi odstranijo državno vodstvo in »Titovo klikko«. To je poziv na državljansko vojno. Kako morejo to spraviti v sklad s principi in s statutom MDFŽ, pri katerem zasnovanju so sodelovale tudi jugoslovanske žene! Prav zaradi tega zahtevajo, da sekretariat pokliče na zasedanje predstavnice AFŽ Jugoslavije.

Žene Ljubljane, ki so aktivno vodile borbo proti okupatorju, ki so s svojimi herojskimi podvigi dokazale neomajno zvestobo svojemu narodu in veliko zrelost, danes s svojim aktivnim delom v tovarnah, ustanovah in na prostovoljnem delu znova kažejo svojo zvesto v borbi domovine za pravične odnose med narodi in državami. Prepričane so, da bo zgodovina dala prav jugoslovanskim narodom, s svojo borbo pa hočejo pokazati delovnim množicam pravo pot v svobodo in socializem.

Na sliki vidimo del objektov, ki jih grade v Sloveniji za veliko tovarno glinice in aluminija v Strnišču. To tovarno so v nedeljo obiskali tržaški delavci. O obisku pišemo na srednji strani.

KRONIKA

Češkoslovaška je izpolnila petletni gospodarski plan v mesecu oktobru s 102,3 odst. v razdobju od 1. januarja do 31. oktobra 1949 pa s 101,8 odst.

V Bukarešti so obsodili 4 višje častnike na smrt zaradi njihovega protidržavnega delovanja.

CK Poljske združene delavske partije javlja, da je izključil Vladislava Gomulko, podpredsednika Vrnovne zbornice državne kontrole, bivšega generalnega sekretarja KP Poljske in podpredsednika poljske vlade. Zenona Kilsz-kobivskega predsednika parlamentarne skupine delavske partije in namestnika pravosodnega ministra, Marijana Spihalskega člana Polibiroja CK in ministra za gradnje ter prvega namestnika ministra za narodno obrambo. Obtoženi so desničarsko nacionalističnih odklonov v partiji. Plenum CK Poljske je kooptiral v svoj CK novega maršala Poljske maršala Rokosovskega.

36 tiseč osnovnih šol ima Mandžurija, t.j. za 64 odst. več kot za časa japonske okupacije in za 156 odst. več kot za vlade Kuomintanga. Osnovne šole obsekuje 3 in pol milijona učencev, od teh 90 odst. otrok delavcev in kmetov.

350 metrov dolg nov višji most je bil izročen prometu v Budimpešti. Stari višji most so Nemci porušili 1945. leta. To je že sedmi most preko Donave v Budimpešti, zgrajen po osvoboditvi.

Romunska vlada je likvidirala Romunsko donavsko društvo, ki je bilo pred kratkim nacionalizirano. Po sporazumu romunske in sovjetske vlade je bila vsa imovina društva, ladje, upravna poslopja in drugo, predana sovjetsko-romunskemu društvu »Sovrom-transport« kot doprinos romunske vlade temu društvu. Romunsko donavsko društvo je bilo največje te vrste v Rumuniji.

Nad 6 milijonov knjig je napisalo največje češkoslovaško založniško podjetje »Svoboda«. Knjiga Klementa Gottwalda »Deset let« je doživela 14 izdaj s skupno 400.000 izvodov. »Reportaža«, napisana pod večalim, delo znanega novinarja Julija Fučika, ki so ga Nemci med vojno obsodili na smrt, je doživela 300.000 izvodov.

Poljski zdravnik se pripravljajo za kongres otroških zdravnikov v Pragi. V tem času si bodo ogledali tudi otroške klinike in tovarne otroške prehrane.

V Pekingu, prestolnici Nove Kitajske zaseda sindikalna konferenca azijskih in avstralskih držav. Po govoru generalnega sekretarja Svetovne sindikalne organizacije Saillantia so delegati Koreje, Mongolije in Indonezije poročali o življenju delovnega ljudstva in o delavnosti sindikatov v svojih državah.

Nad 700 železniških postaj so obnovili v Sovjetski zvezi, ki so bile porušene ali pokodovane med vojno. Letos bodo obnovili še 100 železniških postaj.

Oswienczizm, bivše nacistično koncentracijsko taborišče bodo z vsemi poslopji in napravami preuredili v muzej. V taborišču bodo uredili poljski, mednarodni muzej in muzej o zgodovini velikih nacističnih taborišč v Buchenwaldu, Dachavu, Ravensbruecku in drugih.

Uvoz blaga iz Sovjetske zveze v ZDA narašča. Uvoz krzna in tovarniškega blaga iz ZSSR v ZDA je narasel od 1,2 milijona dolarjev v avgustu na 5,2 milijona dolarjev v septembru. Uvoz mangana in kroma pa od 400 na 700 tiseč dolarjev.

Na Madžarskem delajo poizkuše z nasadi rastiin, ki dajejo gummi. V glavnem nasajajo rastline »koksagless«, ki so iz Kirgizije. Dosedanji poizkusi so pokazali, da bi te rastline, če bi jih gojili na Madžarskem, dale od 20 do 30 kg gumija na posejano jutro zemlje.

Strah pred resnico v ČSR

Skupina 15 agentov češkoslovaške policije je v torek okoli 18 ure prišla v prostore »Jugoslovanske knjigarne« v Pragi in izvedla preiskavo, ne da bi prej dala kako pojasnilo. Agenti so nato pokazali ukaz za preiskavo šele na odločen protest ravnatelja knjigarne Asiča. Med to preiskavo, ki je trajala poldruge ure, so agenti vse razmetali v prostorih »Jugoslovanske knjigarne«, ki razpolaga z deli inozemskih in jugoslovanskih pisateljev leposlovnega in znanstvenega značaja ter s klasiki marksizma-leninizma. Po preiskavi so agenti zasliali nameščence knjigarne, ki ves ta čas niso smeli zapustiti prostorov. Ravnatelju so prepovedali, da bi bil navzoč pri zaslišanju uradnikov.

Po izvršeni preiskavi so agenti vzeli ključ, zaklenili in zapečatili prostore ter odvedli s seboj uradnike češkoslovaškega državljanstva. Agenti so odvedli Asiča na njegov dom in tam izvedli preiskavo, ki je trajala okoli 3 ure. Po izvršeni preiskavi so Asiča zaslišali ter ga vprašali, koliko češkoslovaških državljanov pozna, in kdo so, če je potoval po ČSR, če so bili v prostorih Jugoslovanske knjigarne tajni sestanki itd.

Po zaslišanju so se agenti trudili, da bi Asiča prepričali o »pravilnosti« resolucije Informbiroja in o postopanju sovjetskih voditeljev in voditeljev držav ljudske demokracije proti Jugoslaviji ter so navedli kot najbolj prepričljiv argument dejstvo, da predstavlja Jugoslavija »manjšino«, oni pa so »večina«.

Pred odhodom so agenti zaplenili Asiču njegovo zasebno korespondenco, slike njegove žene in njegovih otrok ter družinski album. Razen tega so agenti vzeli s seboj fotografije posnetke njegovih znanstvenih, muzikaličnih in drugih del ter neki njegov spis o glasbi.

Glede zatvoritve »Jugoslovanske knjigarne« je češkoslovaški tisk objavil kratko poročilo Češkoslovaške telegrafске agencije, v katerem je rečeno, da so »Jugoslovanske knjigarno« zaprlj in da so prostore zapečatili, ker so med preiskavo našli veliko število klevetniških brošur in publikacij proti državi. Vendar pa niso ne CTK ne listi pojasnili, katere so te »protidržavne publikacije in brošure«. Dejstvo je, da so agenti med svojo preiskavo našli nekatere številke »Borbe« in »Politike«, eno brošuro, ki jo je izdal »Borba« pod naslovom »Pravi obraz izdajalca«, ki govori o bivšem podprefektu krožja Vučitrn med okupacijo izdajalcu Lolu Ivanoviču, ter izvod brošure Barisa Ziharla pod naslovom »Komunizem in domovina«.

S širjenjem take informacije hoče češkoslovaški kominformistični aparat prikriti češkoslovaškemu ljudstvu, da so oblasti nerade trpele »Jugoslovanske knjigarno«, ker so se tam široke množice iz Prage in drugih krajev ČSR lahko seznanile z resnico o graditvi socializma v Jugoslaviji. Glavni vzrok zatvoritve knjigarne je bil strah pred resnico o Jugoslaviji, pred resnico, ki vedno bolj prodira med široke češkoslovaške množice kljub klevetam njihovih sedanjih voditeljev. Jugoslovansko zunanje ministvo je izročilo češkoslovaškemu poslanstvu v Beogradu protestno noto proti zatvoritvi jugoslovanske knjigarne v Pragi.

Nov časopis v ZDA
ki prinaša resnico o FLRJ

Jugoslovanski izseljenci v Ameriki so začeli izdajati nov časopis »Novi list«, ki naj tolnači mišljenje velike večine Američanov jugoslovanskega rodu, in ki naj prinaša resnico o socialistični Jugoslaviji.

Zlatko Balokovič, znani violnist piše v prvi številki lista, da bo »Novi list« združeval izseljence slovenskega, hrvaškega, srbskega, črnogorskega in makedonskega rodu ter jim dajal pobude za povečanje delavnosti in za utrjevanje enotnosti. Balokovič obsoja klevetniško gonjo proti novi Jugoslaviji in izjavlja, da Jugoslavlani sami najbolje vedo, kako si morajo graditi svoje življenje, kako graditi državo, kakšno obliko naj ji dajo in kakšne oblike naj bo. Tudi v najbolj usodnih urah zgodovine so narodi Jugoslavije znali kreniti na pravo pot. Zato je napačno, če hoče nekdo iz tujine, kjer so popolnoma drugačne okoliščine, dajati navodila in lekcije in hoče s silo ukazovati in zapovedovati, kaj in kako mora delati ljudstvo, ki si je samo zgradilo in ustvarilo svojo ljudsko državo in kakšno vodstvo naj ima.

Dr. Stojan Pribičević opisuje v članku »Tito kot državnik« svoje vtise s potovanja po Jugoslaviji in velikanski polet narodov Jugoslavije za izpolnitev petletnega plana.

Tudi Louis Adamič, znani književnik, je prispeval pismo za prvo številko »Novega lista«.

Poleg teh člankov prinaša časopis mnoge pozdrave jugoslovanskih izseljencev in dopise, v katerih ti obsojajo informbirojsko gonjo proti Jugoslaviji.

Časopis izhaja vsak teden v srbohrvaškem jeziku, ena stran je pisana v slovenščini, ena pa v angleščini. Predsednik uredniškega odbora je Aleksander Jurič.

Dve oblastni partijski konferenci

V mesecu novembru sta bili oblastni partijski konferenci za mariborsko in ljubljansko oblast.

Partijsko konferenco v Mariboru je v imenu CK KPS pozdravil sekretar CK KPS Miha Marinko.

Sekretar poverjeništv za mariborsko oblast tov. Viktor Avbelj je v svojem referatu orisal organizacijsko in politično delo partije. Ena glavnih nalog je bila pospešiti socializacijo kmetijske proizvodnje; pri tem je dosegel najboljši uspeh ljutomerski okraj, kjer zajema socialistični sektor že 60 odst. zemlje.

Naloga partije je, da skrbi za čim večji napredek kmetijske proizvodnje na zadržni podlagi.

Odkup pšenice je bil v mariborski oblasti presežen, odkup krompirja pa je do sedaj dosegel le 50 odst., čeprav bi moral biti že skoro zaključen.

Gonjo Informbiroja so občutili zlasti kolektivi za pridobivanje nafte v Doljni Lendavi in avtomobilsko tovarna v Mariboru. Toda delavci so v delovnem poletu in v sistemu tekmovanja dosegli kljub vsemu velike uspehe.

Za volitve v krajevne ljudske odbore se vodi propaganda, da bodo krajevni ljudski odbori po svoji sposobnosti in socialnem sestavu ter politični zrelosti lahko tudi v bodoče pospeševali socializacijo vasi, prav posebej pa še dvig kmetijske proizvodnje.

I. partijsko konferenco za ljubljansko oblast je v imenu CK KPS pozdravila Lidija Sentjurcova, organizacijski sekretar. Poudarila je, da je ljubljanska oblast najbolj industrializirana v Sloveniji in zato je najvažnejša naloga partije, da posveti posebno pozornost delu partije v industrijskih obratih.

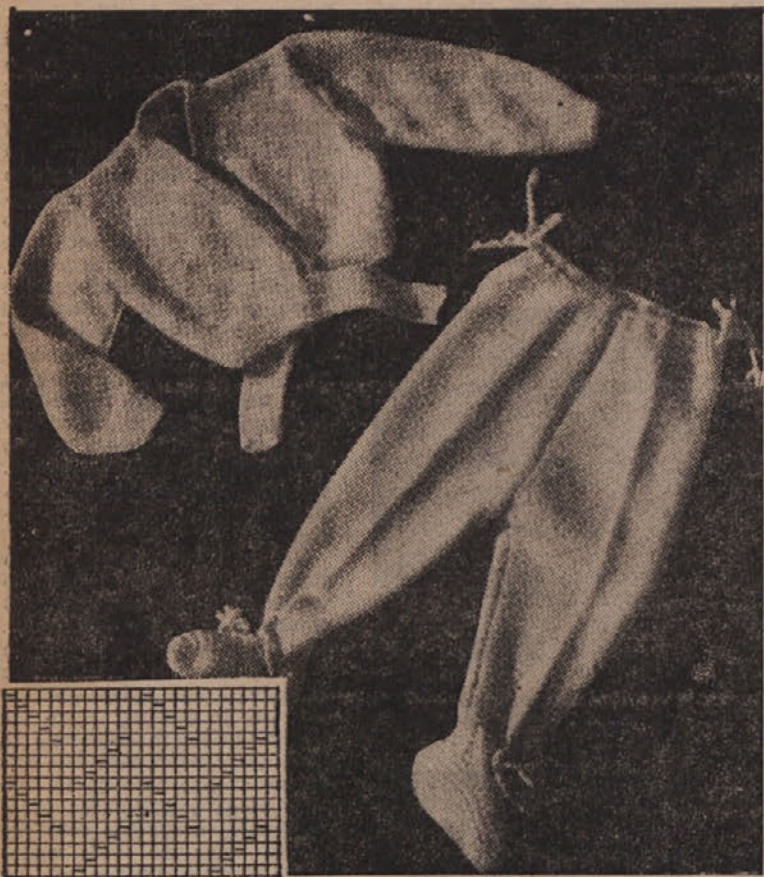
Tovariš Hribar, sekretar poverjeništv za ljubljansko oblast je v čiepatom dejal, da je dolžnost partije in vseh partijcev, da se še z večjim članom bore za izpolnitev planskih nalog, kakor tudi proti vsem napakam in pomanjkljivostim, da tačo še bolj okrepe svoj gospodarski položaj in izboljšajo delovne in življenjske pogoje delovnih množic.

Na obeh partijskih konferencah sta bila izvoljena nova oblastna komiteja.

Za naše otročičke

levo desno

Hlačke in jopica za otroka do enega leta starosti. Potrebujes 150 gr roza ali pa svetlomoderne volne in pletilke št. 2 in pol.

O ZNOJENJU

Ena izmed najvažnejših nalog, ki jih opravlja koža, je izločevanje znojov. V normalnih razmerah izloči človek skozi kožo na dan do 1 liter znojov. Znoj je razredčena vodna raztopina raznih soli in kislin, ki ima zaradi razkrojenih snovi in primešanega loja slan okus in neprijeten duh. Izhlapevanje kože ima pri vsakem človeku poseben značilen duh. Po tem vonju spoznavajo nekatere živali, ki imajo dobro razvit voh, ljudi. Kri prinaša od vseh strani telesa razkrojene snovi tudi v kožo in jih tu odlega v za to namenjene žleze znojnice, ki izcejuje svojo vsebino skozi ozke cevičice nazven. Koža ima okrog tri milijone znojnic, ki so posejane po vsej koži, na nekaterih mestih redkeje, drugod zopet gostejše. Največ jih je na dlaneh, stopalih, v pazduhi, na čelu in na nosu, zato se na teh mestih tudi močneje potimo. Koža pa ne oddaja znoj samo takrat, kadar se pojavijo na njej kapljice in ko pravimo, da se potimo, ampak izpuhtevajo nevidni hlapi neprestano skozi mikroskopsko majhne odprtine znojnic.

Ce nastanejo spremembe v količini, vonju, barvi ali sestavi znojov, so temu vzrok razne funkcionalne motnje znojnic. Izredno redki so primeri, ko znojnice sploh niso ali pa so le pomanjkljivo razvite. Pri takih ljudeh je koža tanka, suha in blede. Toplote ne prenašajo, ker je zaradi nerazvitih znojnic ne morejo regulirati s potenjem. Ta bolezen se podeduje preko matere in se najpogosteje pojavlja pri moških članih rodbine. Tudi pri nekaterih kožnih boleznih pride do zmanjšane izločevanja znojnic, prav tako tudi takrat, če so obbolele žleze znotraj izločevanjem.

O povečanem znojenju ali potenju — ali kakor se temu učeno pravi hiperhidroza — govorimo tedaj, kadar se pri mirnem človeku koža prekomerno znoji. Pogosto so temu vzrok organske in funkcionalne bolezni živčevja. Prekomerno potenje se pojavlja lahko po vsem telesu ali pa ostane omejeno na določene organe. Nesmiselno je trditi, da so vzroki povečanega delovanja znojnic samo v koži, ampak jih moramo iskati tudi v različnih motnjah, ki nastanejo v organizmu zaradi bolezni, zastrupljenja in drugih patoloških procesov. Pri nekaterih boleznih se potenje pojavlja zaradi

motenj možganskega centra za regulacijo toplote ali pa zato, ker so prišli v telo izločki različnih strupov, kar predvsem velja za nalezljive bolezni.

Znojenje je odvisno tudi od temperamenta; na iste dražljaje odgovarja na primer kolerik z večjim potenjem kot pa flegmatik, medtem ko melanholik sploh ne bo reagiral.

Ce hočemo zdraviti prekomerno potenje celega telesa, moramo najti vzrok, zaradi katerega je znojenje nastalo, in ga poskušamo odstraniti; zdravimo tuberkulozo, dovoljno vplivamo na slabokrvnost, na živčno stanje in podobno. Za zdravljenje prekomernega potenja posameznih organov uporabljajo vrsto zdravil, ki so več ali manj uspešna, najbolj znana so: formalin, salicilna kislina, resorcin, vinska kislina in njene soli ter bakrene in aluminijeve soli. Potenje v pazduhi ima naravno neugoden duh, ker so tam apokrine žleze. Izločevanje teh žlez je pri ženah ob času perila in nosečnosti povečano. Pazdušni znoj je pa lahko tudi brez vsakega vonja, in sicer tedaj, če je sekrecija nastala zaradi psihičnih dražljajev. Znojenje v pazduhi kaj rado povzroča kožna vnetja v obliki trdovratnih lišajev in tvorov. Znojenje v pazduhi je težko zdraviti, ker zaradi nežne kože v tem predelu ne smemo uporabljati premočnih sredstev, ker bi sicer kožo preveč dražili, zato predpisujemo v ta namen toaletne vode z očetno kislino ali pa si pazduho večkrat na dan otarimo s šodstotnim salicilnim alkoholom. Istočasno prepovedamo uporabo nepropustnih zaščitnih znojnic, ki kožo v pazduhi samo dražijo in preprečujejo potrebno izločevanje znojov, namesto tega uporabljamo hidrofilno tkanino, ki smo jo 4-5krat zložili.

S. S.

(Nadaljevanje prihodnjic)

OKUSNI KALAMARI

Vrzi osušene kalamare v ojle, v katerem si poprej zarumenila strok česna in polovico zelene paprike ter prilij kozarec belega vina. Ko so kalamari na pol ocvrti, odstrani strok česna in papriko ter pusti, da se kalamari dobro ocvrte. Potresi krožnik z drobčinami in sesekljanim peteršiljem, povajjal ocvrte kalamare in postreži čez nekaj časa še tople z rezinami limone.

Hlačke: pričneš pletti pri copalkah; nasnuj 38 z., ki jih pleteš desno; na vsaki strani naraščaj po 1 z., dokler jih nimaš 44. Se enkrat nasnuj posebej 38 z. in pletti kakor prej, dokler nimaš novih 44 z., združi oba dela in pletti desno 12 v. Sedaj napletti 3 robove po 4 vrstice (prvi rob je na lični strani iz samih levih, drugi iz desnih, tretji spet iz samih levih); ko si tako napletla vsega skupaj 12 v., pričneš s snemanjem prstov (nadaljuj pa pri tem s pletenjem opisanih robov): 50 z. desno in 2 skupaj; obrni; dvigni prvo z. nepošteveno, 13 z. levo in skupaj; obrni; dvigni prvo z., 13 z. desno in 2 skupaj; obrni in nadaljuj s tem načinom pletenja, dokler nisi snela ob straneh 18 z. Potem pletti na vseh z. toliko časa, da napleteš druge 3 robove (dva sta leva na lično stran), nakar snameš 9 z. v začetku vrste in našuješ novih 9 z. na koncu vrste. Na teh z. pleteš hlačnico. Po dveh vrstah desno izoblikuješ luknjice, skozi katere boš napeljala vrstico: 4 z. d., 1 ovito in 2 skupaj. Nato pletti po priloženi skici. Ob straneh narasteš vsakih 4 v. po 1 z. 24 krat. Ko si napletla 18 cm od luknjice navzgor, snemaj ob straneh vsakih 8 v. po 1 z. 12 krat, da imaš od koraka navzgor 17 cm; napletti 18 v. 1 d. 1 l. (v deveti napravi luknjice, kakor pri copalkah), potem pa vse z. naenkrat snemi. Drugi del hlačke pleteš na isti način, samo obratno, nakar oba dela sešiješ.

Jopica: za prednjik nasnuj 120 z. in pletti 20 1 l. 1 d., snemi za pas 54 z. in pletti prvih 6 z. 1 l. 1 d., ostale pa po vzorcu. Vsako drugo vrsto na lični strani snameš za robom 1 l. 1 d., 2 z. 24 krat. Na drugi strani pa po 14 cm dolžine snameš za rokavni izrez 5 z. hkrati in nato 3. krat po 1 z. Ko si napletla 11 cm od rokavnega izreza, snameš v 3 presledkih 28 z. za ramena, zanke roba pa pusti, da jih boš nadaljevala potem za ovrtni izrez na hrbtu. Drugi del prednjika pleteš kakor prvega, le obratno.

Zadnjik: nasnuj 96 z., pletti 20 v. 1 l. 1 d. in nadaljuj po vzorcu. Za rokavni izrez snemi 4 z. naenkrat in 3 krat po 1 z., 28 z. vsakega ramena snemi v 3 presledkih in 28 z., ki so ti ostale na sredji, snemi kar hkrati.

Rokav: nasnuj 48 z. in pletti 16 v. 1 l. 1 d., nato narasti po vsakih 4 z. po 1 z., potem vsakih 6 v. po 1 z. ob straneh.

Ko si napletla 18 cm, snemi na obeh straneh 3 z. naenkrat, nato pa po 1 z. na vsaki strani vrste, dokler ti jih ne ostane 12, ki jih snameš vse hkrati. Na obeh prednjih uvezi v sredi kvadratkov bunkice z belo angora volno, na eni strani pasu našiješ dva steklena gumba, na drugi pa dve zanki (pas zapneš na hrbtu), nakar vse dele sešiješ.

NASVETI in odgovori ljudskega zdravnika

V. Z. iz KOLONKOVCA: Moja 5 letna punčka je sicer zdrava, vendar ne prenaša vožnje. Tudi če se vozimo samo pol ure, bodisi na vlak ali v avlu, toži, da ji je slabo, vsa blede je in včasih celo bruha. Prosim povejte mi, kako naj ji pomagam.

ODGOVOR: Te neprijetnosti so znak slabega ravnanja živčnih sistemov. So zdravila proti temu, ki pa učinkujejo samo začasno in jih zato uporabljamo samo za daljša potovanja. Ta zdravila so tablete «Vasano», ki jih dobite v lekarni tudi brez recepta. Bodite pa pripravljeni, da bo ta napaka izginila polagoma z otrokovim razvojem. posebno pa po puberteti.

V. V. iz TRSTA: Večkrat čutim, da me okoli srca nekaj teži, včasih me kar nekako duži, posebno če sem zelo utrujena ali če ležem pozno v posteljo. Zgodi pa se tudi, da se že zjutraj zbudim s tem tesnim občutkom in to ne da bi bila šla kasno spat ali pa da biprejšnji dan naporno delala. Srce sem imela vedno zdravo.

ODGOVOR: Po vaših besedah sočeti, bi morali biti to znaki nervoznosti srca. Ker pa ni ta pojav nikoli osamljen, je to navadno eden izmed simptomov širše živčne bolezni, vam svetujem, da se daste zdravniško pregledati.

O T R O K I N DISCIPLINA

Marsikatera mati se pritožuje, kakšne križe in težave ima s svojim malim. Ne uboga, je izbiren, trmoglav, zjutraj se na vse pretege brani umivati z vodo, ki je zdaj premrzla, zdaj pretopla. Najmanj desetkrat ga mora poklicati, da ga prikljče, če ji že poprej ne uide! In zvečer? Oh, spraviti porodneža v posteljo, je že kar prava umetnija! «Janezek, ura je devet, takoj pospravi igračke! V posteljo moraš!» Mala ušesa pa kar nič ne slišijo, ročice še bolj vneto predstavljajo kocke... «Janezek!» Hm, spet nič... Kako naj bi Janezek šel spat, ko pa dobro ve, da bodo starši, takoj ko on leže, odšli v kino? (To se mu zdi nad vse krivično!). Nak, Janezek že ne bo ubogal! Mati moteduje, obljublja čokolado (taka obljuba pa Janezka ne bo premočila. Mama ne obljublja čokolade vedno pozabili)... Ozračje postaja napeto, oče nervozno preklada časopise, končno poseže vmes, pade zaušnica in iz togotnih oči se ulijejo solze. Med jokom in vrisom ga mali s silo spravi med hladne rjuhe, ugasne luč in precej trdo zapre za seboj vrata. Janezek ostane v tej skrajni temi sam s svojim užaljenim, tako užaljenim srč-

cem... Ne more razumeti, da pomeni iti spat, jesti, umivati se nekaj čisto naravnega, nekaj, kar delajo prav vsi, veliki in mali.

Kako preprosto bi bilo, ko bi mali ob devetih zvečer brez besed odložila svoje delo, vzela malega v naročje in ga odnesla v posteljo. Če hoče otrok igračko, daj mu jo! Naj se zabava z njo, spanec ga bo še prehitro premagal, ne boj se! Če ga je strah teme, mu okna nekoliko odgrni, če pa se zjutraj boji mrzle vode, mu jo segrej. S tem ga ne boš razvadila, nasprotno, vzbudila mu bo zavest, da ravnas z njim kakor z odraslim. Zanj naj bo red življenja prav tako vsakdanji kakor tvoj, le v mejah, ki so za malega primerne. Otroku je potrebna disciplina, ki se je sicer ne zave, a jo podzavestno izpolnjuje!

Ribji trg MOLI

Kaj bi jih imenovali pišmolj ali ugotica, kot jim pravijo Hrvati, kar lepo po domače po tržaško moli jim recimo, pa bomo takoj vsi vedeli, katere ribe mislimo. Ob tem času jih ima na ribjem trgu prav vsak prodajalec, eden bolj drugi manj sveže, glavno je, da piše na vseh, da so še živi in pravkar ujeti, pa četudi smrdi od njih tja do Urbana ali pa vsaj do Pepija Granza.

Molj so znamenite ribe, no, če že ne ravno oni sami, pa njih najbližji sorodniki. Prvič imajo moli zelo dobro, mehko sočno meso, so res prava slaščica. Potem so moli nežne ribe, taki kot bi bili čisto brez krvi, prav prosojni so. Meso se vidi skozi kožo. Bledi, nežni, na hrbtu mesno rdeči, ob straneh srebrni, plavuti rumenkaste barve. Te ribe so menda edine in menda prav res edine na tržaškem ribjem trgu, ki nosijo na hrbtni strani tri plavuti. Seveda so na kupu pri prodajalcu te plavuti slabo opazne, ko pa riba plava, ali če damo kupljeno ribo v skledo vode, pa se te tri hrbtne plavuti lepo pokažejo. Moli pa imajo tudi odlične sorodnike. Njegova najbližja sorodnica, skoraj bi lahko rekli sestra iz Atlantskega oceana, je trska, ki jo mi v Trstu poznamo posušeno kot polenovko ali bakala. Ribje olje je pa vsebina trskinih jeter. No, ali niso moli iz odlične družine.

Mole je lahko očistiti lusk: lusk so majhne, zelo majcane, tanke in zelo rade odpadejo. Moli niso velike ribe, tako okoli dvajset centimetrov. Žive običajno na dnu in jih tudi love z lovskimi pripravami, ki gredo do dna. Tam jim predvsem diši mlada, mehkejša hrana, to je mladi zarod školjk, polžev in rakov in če tega ni, pa tudi črvi. Če pogledamo to nežno svetlo ribo v glavo, posebno tja na usta, pa nam je takoj jasno, da ravno usmiljenega srca ne more biti. Nje usta so kar roparska. Zgornja čeljust daljša kot spodnja, usta dokaj velika. Če bi jo dobro opazovali in to v vodi, bi videli, da ji visj od spodnje ustne majhna bradica.

Glavni lov na mole je začel ne dolgo tega. Najboljši so neki moli cvrtli na ražnju. Preden jih damo na raženj, jih moramo potresti z moko, nato pa ves čas mazati z dobrih, če ne najboljšim oljem. Tudi pečeni in cvrti so jed za vsaka, tudi najbolj razvajena usta; vedno je pač treba paziti, da jih cvremo ali pečemo samo na najboljšem olju. Pa tudi če je olje ne vem kako dobro, najboljši so moli vendar le na ražnju.

Kdor boče jesti res nekaj dobrega z našega ribjega trga, zdaj je čas, zdaj je molov kolikor hočeš, kajti prišel bo zopet čas, ko jih ne bo in jih boš zaman iskal in ti bo žal kot pravi stara resnica: Ura zamujena, ne vrne se nobena.

MODA

DVODELNA ENOBARVNA OBLEKA Z NABORKI NA ZIVOTKU, PRIMERNA ZA SUHO POSTAVO

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

Gnojenje sadnega drevja

Sedaj v pozni jeseni je najprimernejši čas za gnojenje sadnega drevja. To opravilo, ki bi ga nihče ne smel opustiti, je za uspeh sadjarstva zelo važno, kajti brez rednega gnojenja ni mogoče pridelati lepega sadja. Tega pa večina naših sadjarjev ne upošteva, ker le malo kdo gnoji sadnemu drevju. Posebno na slabem je v tem pogledu ono drevje, ki stoji na travnikih ali pa splošno na celinah. Drevje na parobku njev dobi nekaj gnojza za njive. Sadno drevje nujno potrebuje gnoj. Pomanjkanje gnojza je krivo, da pri nas ne pridelamo toliko sadja, kolikor bi ga lahko. Tudi kakovost sadja bi bila mnogo boljša, kar je še celo bolj važno kakor obilnejši pridelek. Vsakdo mora uvideti, da brez rednega gnojenja sadnega drevja ne moremo zboljšati naše sadjereje in zato — ker je sedaj tudi najprimernejši čas — oglejmo si nekaj navodil o pravilnem gnojenju sadnega drevja.

Namen gnojenja sadnega drevja je isti kakor pri drugih rastlinah, in sicer, da nadomestimo redilne snovi, ki jih je drevo izčrpalo iz zemlje ali ki jih v dotični zemlji primanjkuje. Glavne snovi, ki jih sadno drevo najbolj potrebuje, so: dušik, fosforna kislina, kalij in apno. Katerih izmed navedenih snovi temu ali onemu drevesu najbolj primanjkuje, spoznamo lahko po naslednjih znakih:

Ce primanjkuje dušika, raste drevo slabo in poganja kratke in gostocesne ter malo rodovite poganjke ter blede in drobne listje. Ce pa je dušika v obilici, drevo dobro raste in ima veliko ter temnozeleno listje. Preveč dušika lahko tudi škodi, ker drevo, ki le premočno raste, malo rodi. Tudi les slabo dozori, ker tako drevo preneha rasti. Posledice temu so zmrzje mladike, rak in smolkavost.

Ako primanjkuje fosforne kisline, je listje majhno, a kljub temu lepo zeleno, sad pa je manj ekusen in bolj kisel. Koščičasto drevje se začne zaradi pomanjkanja fosforne kisline sušiti in sad začne odpadati. Večkrat se posušijo cele veje in mnogokrat tudi celo drevo. Gnojenje z umetnimi gnojili, ki vsebujejo fosforno kislino, v takem primeru gotovo pomaga.

Pomanjkanje kalija spoznamo po listih, ki so kodraste in nepravilne oblike in po odmiranju sicer krepkih poganjkov. Največ kalija potrebuje jablana, za tem češnja in drugo koščičasto sadje, najmanj pa hruška. Največje pomanjkanje kalija opazimo navadno v pešeni zemlji.

Pomanjkanje apna opazimo po raznih znakih; (koščičasto sadje je večkrat smolkavo).

S katerimi gnojili in kako je treba gnojiti sadnemu drevju.

1. Splošna gnojila so tista gnojila, ki vsebujejo v večji ali manjši količini vse prej navedene redilne

snovi. Ta gnojila so: hlevski gnoj, gnojnica, stranišni gnoj in kompost ali mešanec.

2. Umetna gnojila vsebujejo po eno ali največ dve redilni snovi. Ta gnojila so:

Dušična gnojila: žilski soliter, žveplenokisli amoniak in apneni dušik (kalcijev cianamid).

Fosfatna gnojila: Thomasova žindra in superfosfat.

Kalijeva gnojila: kalijeva sol 40 odst. in pa kajnit.

Apnena gnojila: živo in gašeno apno, lapor in cestni prah.

Kdo bo pa vprašal, koliko gnojila potrebuje vsako drevo? Dognano je, da porabi sadno drevo približno vsako leto in na vsak kvadratni meter površine pod drevesom 10 g dušika, 15 g kalija, 5 g fosforne kisline in 15 g apna. Ce vemo, koliko odstotno je to ali ono gnojilo in koliko meri površina, ki jo zavzema drevo, si lahko izračunamo potrebno količino gnojila, ki ga moramo potrositi. Ce gnojimo za več let, moramo te številke s številom let pomnožiti. S žilskim solitrom ni priporočljivo gnojiti za več let, zato potrosimo to gnojilo rajši vsako leto. Hlevski gnoj je zelo različnega sestava in kakovosti, zato je tudi količina gnojza, ki ga potrebujemo za pogojitev enega drevesa, različna.

Kako gnojimo? Gnoj podkopljemo pod drevesno krono, in sicer enakomerno po vsej površini in ne le v bližini debla. V bližini debla je pač najmanj korenin, a največ jih je pod kapjo. Da jih je tam največ, je lahko umljivo, ker tam pada največ padavin. Za tekoči gnoj, to je za gnojnico in v vodi raztopljena umetna gnojila (žilski soliter) pa napravimo na površini pod krono, zlasti pa pod kapjo drevesa več luknji, ki jih napolnimo s tekočim gnojilom. Najboljši čas za gnojenje je jesen, zato sadjarji podvzajajo se in gnojijo pravočasno in obilno vašemu sadnemu drevju!

ČITAJTE

Kako moramo krmiti živino ob prehodu od zelene na suho krmo

Cas je prišel, ko gre živina k jaslom. Ne bo odveč, če si nekoliko ogledamo kako krmimo živino.

Vedeti moramo, da redno krmljenje zelo pripomore, da živina krmila dobro izkoristi; pri nerednem krmljenju, se to ne zgodi, pa čeprav krmimo živino v zadostni meri in z dovolj redilnimi krmili. Ce torej hočemo, da nam bo živina donajala čim več koristi, jo krmimo redno in upoštevamo pri tem naslednje.

Redno prebavo in izkoriščanje krme pospešujemo najbolj, če krmimo živino o prajem času in če ima živina pri prebavljanju dovolj miru. Krmimo pa dvakrat ali trikrat na dan. Vedno bolj prodira mnenje, da je bolj naravno in zaradi tega tudi bolj pravilno dvakratno kot pa trikratno krmljenje. To nam posebno dokazuje tudi živina, ki se na dobrem pašniku dobro in do siteda napase dvakrat na dan, zjutraj in zvečer, drugače pa miruje. Isto opažamo tudi pri divjih živalih (jelen, arna, divja koza itd.). Pri dvakratnem dnevnem krmljenju pokladajmo krmila od 6. do 8. ure in od 17. do 19. ure. Pri trikratnem krmljenju na dan začnimo krmiti živino ob 5., 11., in 18 uri. Trikratno pa tudi dvakratno krmljenje na dan prija goveji živini, konjem, ovcam, kozam in praščem. Izvzeti moramo samo

prav mlade živali. Tako naj na primer sesajo teleta do dveh tednov starosti vsaj štirikrat dnevno, od tedaj dalje pa najmanj do pol leta je treba dnevno krmiti teleta po trikrat na dan in šele nato jih lahko začnemo polagoma krmiti po dvakrat. Pri pitalni živini, posebno pa pri pitanih praščih, ki potrebujejo za pitanje obilo miru, dosežemo z dvakratnim dnevnim krmljenjem boljše uspehe. Pri vsakodnevnem krmljenju pa je treba živino nakrmiti do siteda.

Seno, otavo in druga podobna krmila dobro pretresemo, da odpade ves prah, preden jih spravimo v hlev. Mnogo prahu in raznih glivic je posebno v takšnem senu, ki je pri sušenju in spravljanju trpelo zaradi neugodnega vremena. To seno dobro pretresemo že v skednju ali drugod, preprečimo, da se hlevski zrak pri krmljenju ne napolni s prahom.

Seno in otavo pokladamo celo, slamo pa navadno zrezano v rezanico. Vsa krmila pokladajmo suha, ker takšna krmila živina bolje prežveči in naslani. Le močna krmila pomočimo ali poškopimo z vodo, in sicer toliko, da se ne prašijo in da jih žival ne razpiha. Da konji in prežvekovalci močna krmila bolje izkoristijo, pomešajmo med nje rezanico.

Vsa krmila, pokladajmo po dolo-

PRIPRAVLJANJE KISLEGA ZELJA

Okrog Vseh svetih navadno poberejo se zelje, zadnji pridelek kmetijskega leta. Letos se res ne bomo preveč hvalili, da smo pridelali lepe in trde zeljnate glave, kajti suša je zelju precej škodovala.

Ko zelje enkrat poberejo, ga spravimo v suh prostor, tako da izhlapi iz njega še vsa preobilna voda. V tem prostoru naj ostane nekaj dni. Preden začnemo glave strgati (ribati), moramo odstraniti šore iz njih.

Naribano zelje skladamo potem v dobro osnažene čebre. Vsako plast sproti osolimo in začinjimo ter z lesenim batom dobro stlačimo. Vlaganje nadaljujemo, dokler ni čeber poln ali nismo pospravili vsega zelja. Posode za kisanje naj bodo raje ozke in visoke, kakor pa široke in nizke.

Ce se zelje pravilno ne skisa, je navadno vzrok v tem, da je bilo premalo ali preveč osoljeno in začinjeno. Množina soli sme znašati 1 do 3 odst. Ako ga osolimo pre-

malo, se zelje sicer prej skisa, trajalo pa ne bo dolgo. En primodenem soljenju pa se odavi razno nasprotno; zelje dobi malo-gičnak okus. Ko naribano zelje vlagamo, mu dodamo tudi raznih dišav karkisne mu pač najbolje ustrezajo.

Vrtno plast zelja v čebri nekoliko močnejše osolimo in jo pokrijemo z opranimi zeljnatimi listi, nato položimo nanje zglijane in posodi primerno prikrojene deske. Nazadnje obtežimo še te s kamenjem.

Iz čebra sme priti toliko vode, da so deske z njo docela pokrite. Ako ni toliko zeljnice, dolijemo 3-odstotno solno raztopino. Dobro je, da nekoliko zeljnice odtočimo iz kadi in jo nadomestimo s slano vodo. Dolita slana voda pospeši vrenje, pri katerem nastaja mlečna kislina, ki preprečuje, da se zelje ne pokvari. Najprimernejša toplota za vrenje je 10 do 15 stopinj C. Po vrenju motno, pernatno zeljnico vrha poberejo, zeljnate liste pa nadomestimo s kakšno kunjjo ali rutjo. Vrh nje nalijemo slane vode ter spet skrbno omije deske in kamenje.

Da dobi zelje vinski okus, mora naglo vreti. To se zgodi tedaj, če spravimo kadi v primerno topel prostor. Ko preneha vreti, prenesemo kadi in čebre v klet. Paziti pa moramo, da bo zelje vedno pod zeljnico. Ce bi zeljnica zmanjkala, skuhamo solno raztopino in jo ohlajeno zalijmo v čeber!

Se nekaj si je treba zapomniti: Preden odložimo kamenje z vrha, ko hočemo vzeti iz kadi nekaj kislega zelja, odstranimo najprej s kakšno posodo zeljnico in šele potem dvignimo kamenje in deske iz čebra! Deske, kakor tudi kamenje, je treba dobro umiti in šele nato spet naložiti na zelje.

Pravilno podstavljanje sodov na podkladje

Večina naših kletarjev ne polaga pravilno vinskih sodov na podkladje. Pogrešijo v tem, da polagajo sode na podkladje tako, da se ga sodi dotikajo samo na dveh oporiščih. S tem sodi mnogo trpijo, ker se spodnje doge na teh dveh mestih kaj rade poškodujejo. Da bi se temu izognili, iztešejo nekateri v podkladje okroglo vdolbino, v katero položijo sod. To je že bolje, vendar ne priporočljivo; iztesana vdolbina zmanjša namreč trdnost podkladja. Med spodnjo dogo in podkladjem naj bo za en prst razdalje. Tako dosežemo, da počiva sod na štirih oporiščih in da se spodnja doge ne kvarji.

ga apna, žrebe in tele 8 do 15 gramov, mlado in odraslo govedo 25 do 40 g, pitani vol 40 do 50 gramov, ovca, koza in prašič 10 do 20 gramov, prašiček in jagnje 3 do 6 gramov, mlada perutnina na dan in glavo 1/2 do 1 gram in odrasla perutnina 1 do 2 grama. Soli pa potrebujejo: konj dnevno 15 do 25 gramov, mlado govedo 10 do 20 gramov, mlečna (breja) krava 20 do 50 gramov, vprečni vol 30 do 40 gramov, pitalni vol 40 do 70 gramov, prašič in ovca 4 do 8 gramov, koza 10 gramov, perutnina 1 do 2 grama na glavo in dan.

Živali napajamo nekoliko pred dokončanim ali šele po dokončanem krmljenju. Za napajanje živine je najboljša le čista, sveža, primerno topla voda, ki ima 10 do 14°C. Premrzle vode živali ne pijejo rade ali pa jo pijejo premalo.

Po vsakem krmljenju je treba temeljito osnažiti jasio in vso posodo, ki smo jo rabili pri krmljenju in napajanju. Za to čiščenje rabimo ščet ali metlo in vodo. Dobro je, ako vsaj nekajkrat v tednu rabimo za to čiščenje tudi vročo vodo. Po krmljenju ne pozabimo dobro osnažiti živine, kajti redno snaženje živine tudi mnogo pripomore k dobremu izkoriščanju krme.

SKRIBIMO za snago v hlevu

Snaga v hlevu je eden glavnih pogojev za uspevanje in umno negovanje živinoreje. Mnogo starih predodkov v tem pogledu je že izgubilo in se umaknilo pravilnemu naziranju o uredbi in vzdrževanju hlevov, a vendar jih je še nekaj, ki kvarno vplivajo na našo živinorejo!

Zrak je bistveni element življenja. Njegov kisik oživilja našo kri po pljučih, brez katerih bi se popolna izmenjava elementov, ki se javlja pri dihanju, ne mogla izvršiti. Posledica tega bi bila hiranje bolezni.

Kakor za človeka, tako je zrak nujno potreben tudi za živino, ki diha kakor mi. Zaradi tega ne smemo imeti živine zaprte v hlevih, kjer je slab zrak, okužen po bacilih in nasičen smradu. Ze umrzlem zimskem času moramo vedno

paziti na to, da pride v hlev namesto težkega, okuženega zraka svež in zdrav zrak. Ce ne zračimo hlevov ob gorkih pomladanskih ali ob vročih poletnih dnevih, živini samo škodujemo.

Kali raznih bolezni so vedno pripravljene napasti živčevje živali. Ce to ni popolnoma zdravo, se more le s težavo ubraniti napadom. Lahka sprejemljivost bacilov pa povzroča bolezni večkrat s smrtnim izidom.

V hlevih je torej treba zraka in snage; nikdar naj ne bo ležišče živine zamazano, odpadke odstranimo čim prej mogoče, voda mora imeti prost odtok do gnojnične jame, tla naj bodo vedno dobro pomete- na in po možnosti potresena z živim apnom, ki zadržuje izhlapevanje amoniaka. Živino moramo vedno čistiti in česati vsak dan. Ce se

žival vrne z dela vsa potna, jo dobro osušimo in zdrgnemo s slamo. Tak posej je lahek in koristen za žival, obvaruje živino pred prehladom in pred raznimi pljučnimi boleznimi, ki večkrat povzročijo živinoreju mnogo stroškov ali celo da žival pogine.

Snažnost kože omogoča hitro odstranjevanje vseh snovi po kožnih luknjicah. Te snovi bi drugače morale odhajati po drugih telesnih delih v njihovo veliko škodo. Razni poizkusi so dokazali, kako velike važnosti je negovanje in snaženje kože. V zamazani koži se plodijo večkrat celo gnezda nevarnega mrčesa, ki kvarno vplivajo na razvoj živali.

Star kvaški živinorejec, ki je imel v svojem hlevu vedno lepo in dobro živino, je pokazal in vprašanje, kako ravna z njo, da mu tako uspeva, česalo (štrigelj), rekoč: «To krmo pokladam redno vsak dan svoji živini!»

Umen in napreden živinorejec bo tudi res tako delal, kajti snaga je poleg krme isti činitelj, ki mnogo pripomore k uspešni vzreji živine.

NAZAJ V NAFTALIN

NOVELA Napisal. SLAVKO KOLAR

Ilustriral. IVO REŽEK

— Torej za tako visokega častnika zahtevajo običajno deset do dvajset svojih ljudi, iz taborišča ali iz zaporov. Za Nemca zahtevajo tudi več!

Razgovor ni trajal dolgo in Emil se je poslovil, žalosten in v sferah, ker je tudi sam izgubil svojega zaščitnika. Takrat mu kolacev in pijske niti ponudili niso. Kdo bi še na to mislil?!

V gospe Meliti so se razvneli vsi živci, vse njeno bitje je zahtevalo dejanj, naglega dela. Misli so ji švigale po možganih kakor strele, porajali so se ji sklepi in se rušili, da nazadnje še sama ni vedela, kje naj začne, kaj naj ukrene.

Jeza in bes na tega starega kozla, generala Ivičiča, ki je vso žalostno ekspedicijo tako krasno organiziral, ki je njenega Ruca tako lopovsko zaigral v pest partizanov, sam pa po figovsko pobegnil, sta ji kalila misli. Temu staremu bo že povedala, kar mu gre. Mora, drugače ne bo sposobna za nobeno drugo stvar. Najprej mora opraviti z njim.

Stopila je k telefonu in klicala Ivičiča na njegovem domu. Napotili so jo v ministrstvo. Pa toliko bolje! Vprašala je po njem v ministrstvu. Odgovorili so ji, da trenutno ne more govoriti z njim, češ da ima važen posvet. Toda nje ni bilo mogoče kar tako odpraviti. Zatrčila je, da mora gospodu generalu sporočiti nekaj zelo važnega in nujnega.

Nazadnje se je stavec oglašil.

— Tu soproga polkovnika Jendeka, ki so ga davi ujeli partizani!

— General Ivičič! — se je predstavil on, prav hladno in odmaknjeno — Izvolite, milostljiva gospa!

— Ah, tako! — je pomislila. — Ti, gad, stari, se še delaš važnega, čakaj, sedaj jih boš slišal! — in je začela:

— Prosim vas, gospod general, morda mi morete reči, ali nameravate kaj ukreniti, da rešite mojega moža iz ujetništva, ki je padel vanj po vaši krivdi!

— Po moji krivdi ne! Oprostite!

— Da po vaši krivdi! Meni je vsa stvar dobro znana. Toda pustimo to, prosim vas! A kaj mislite ukreniti, da svojo krivdo vsaj nekako izbrisete in da rešite mojega moža?

— Milostljiva, oprostite, sodim, da ste vznemirjeni, toda tu ni bog ve kaj pomoči. Morda zamena, a o tem ne odločam.

— Tako torej! Kaže, da odločate vi le kadar je treba strahopetno bežati! Fej, sram vas bodi! Zahtevala bom, da vas postavijo pred vojno sodišče! Sram vas bodi!

Zatrčevala je telefon in sedla, da se oddahne. Sedaj ji je malo odleglo. Da bo vedel stari lišjak in podlež!

Tedaj je telefon začel brneti kot še nikoli.

Sklenila je alarmirati ves Zagreb, da generala Ivičiča pa čeprav do poglavnika. Toda bilo je popoldne, bila je vročina in po ulicah ni bilo nikogar. Ko je iskala kakega ministra, se ji je odzval nekakšen sluga ali službojuči uradnik, ki je prav brezbrizno sprejel vest, da so polkovnika Jendeka ujeli in toliko še, da ji ni zabrusil.

— Res važno! Kakor da ne bi imeli drugih in hujših skrbi.

Tedaj se je domislila, da bi morala obvestiti Nemce, toda za to se je bilo menda treba obračati na zunanje ministrstvo. A tam bi ji mogel in moral pomagati dr. Klokočič.

Ko je ta izvedel o nesreči gospoda Jendeka, je bil iskreno osupel, a ko mu je gospa Melita obrazložila svojo misel, da je treba alarmirati tudi Nemce in da bi on v tem smislu govoril z ministrom, se je gospod Klokočič pričel modro izmikati:

— Prav za prav, draga Melita, niti ne vem, ali bi bila prava la pot in ali je prav on za to poklican... Zakaj navsezadnje je to docela vojaška ne pa zunanje-politična stvar... Pa bodi, seveda, vsekakor vam na ljubo, bom poskusil, bom to napravil: še danes bom z njim govoril o tem... Torej zares to je strašno, toda upajmo, da se bo le vse dobro izteklo... Torej poskusil bom! Da, da! Poljubljam roko...

— Laže lopov! — je sikala gospa Melita, ko je zaprla telefon.

— Laže, ničesar ne bo storil!

To so prijatelji! Kolikim ljudem je ona pomagala, kako se ji je mlo storilo, kadar je mogla koga razveseliti ali osrečiti, a zdaj, ko je nesreča zadela njo, se vsi samo izmikajo.

Zagabili so se ji vsi prijatelji in prijateljice! A vraga vsi Hrvati in še Hrvatska!... Treba bo najti zvezo z Nemci. Ti bodo stvar vsekakor resneje razumeli, saj so pri tem tudi oni prizadeti, in še kako.

Da ti podpolkovnik in še Freiherr padača v roke partizanov, to je vendar sramota za nemško vojsko... Ni dvoma, vse bodo storili, da svojega človeka izmotajo in rešijo. Treba je torej le pobrigati se, da pride pri pogajanjih in zameni v račun tudi njen ubogi stari. Zaradi Hrvatov bi lahko tam zapustil tudi svoje kosti...

Res je bilo treba najti zvezo z Nemci! Na žalost so bile zveze z njimi precej revne. Včasih so prišli v njih družbo, toda takrat se ji še sanjalo ni, da bi ji bližje poznanstvo kdaj utegnulo koristiti. Niti imen si ni zapomnila. Vedela je le, da mnogo jedo, kadar so v gostih pri Hrvatih, če si pa pri njih boš šel lačen in žejen iz hiše.

A da bi se le koga spomnila! Začela je brskati po moževih papirih in pismih in je res nekaj našla. Nekakšen Richard Wegener

je bil še pred vojno v poslovnih zvezah z njenim možem. Menda je hotel kupiti neko vilo in o tem Wegenerju je šel že takrat glas, da je »peta kolona« najnevarnejše vrste. Z njim sta tedaj nekoč tudi večerjala v Mestni kleti in še ji je v spominu, da je bil to odličen gospod, ki mu ni bilo kaj reči.

Tega Nemca torej je bilo treba najti. Opravila je nekaj telefonskih razgovorov in ji je uspelo. Uspelo ji je tudi — pa čeprav malo teže — iztakniti ga še tisto popoldne.

V gumbnici mu je tičal nekak hitlerjevski znak in držal se je hudo resno, a nazadnje ji je le obljubil, da bo posredoval, tako da jo bo nemški general sprejel še jutri dopoldne.

Obiskala je potem še nekaj družin, pa še sama ni vedela, kakšno pomoč naj bi pri njih iskala. Pozneje ji je bilo celo žal, da se od Wegenerja ni vrnila naravnost domov. Kajti razen izrazov sočustvovanja in osuplosti, ki so jo le še bolj uplašili, ni čula nikjer ničesar pametnejšega.

Utrujena, naravnost zlomljena se je vrnila pod noč v svoje stanovanje. Pust in prazen se ji je zazdel njen lep, udoben dom. Hladno so se lesketali parketi, začudene so se ozirale nanjo slike s sten in kakor ironija usode se ji je zdela junaška podoba njenega moža. Odrevenel je tam na sliki, lep in dostojanstven z bleščočimi odlikovanji, a le kakšen je sedaj tam nekje v hosti, siromašen in beden!...

— Joj, moj bog, ko bi mi uspelo rešiti ga, kako bi bila srečna! — je vzdihovala. Zazdelo se ji je, kako bo nemški general nemara zaukazal ogromno ofenzivo, obkolil celo Moslavinsko pogorje, izsilil popoln polom partizanov ter svezano in ganljivo osvobodil Rudolfa Jendeka. Potem pa je spet zavrgla tako nevarne vojne naklepe in se povrnila k zamenjavi, ki se ji je zazdela še najzanesljivejša in najprimernejša. Toda le kdaj bo prišlo do tega? Ali bo njen Ruco in kako bo zmogel prestat vse to? Saj nima niti perila, da bi se preoblekel, ne pižame ne odeje... Zares, treba bi ga bilo naglo rešiti, nujno!

V tem jo je obšinila sijajna ideja. Dve muhi na en mah. Kako bi na primer bilo, ko bi PTS ponudila partizanom onega Vuniča in še kakega pripravnika za njenega Ruca?...

In čeprav so se ji Klokočičovi že do kraja zamerili, je vendar priključala Saca in mu po telefonu vse lepo, živo in prepričevalno razložila.

Toda paglavec se ji je z one strani brezobzirno zarežal:

— Draga tela Melita, prekrasno, neizvedljivo!

— Zakaj? Ne razumem!

— Najprej zato, ker se mi s takimi posli ne pečemo, in potem tudi zato, ker je vaš Vunič že opravljen. Njemu je odklenkalo!...

Le česa naj se še nadeja od partizanov, ko ti tako počno? Vrgla se je na posteljo, zarila glavo v blazino in znova zajokala.

Pot v negotovost

Celo uro in morda tudi več so jih gnali, ostro neusmiljeno, kakor da bi gnali ukradene ali ugrabljene vole. Da bi le bil plen kar prej mogoče na varnem.

Polkovniku Jendeku je bilo že vsega dosti. Spotikal se je ob drevesne korenine in suhljad, gledal in šibila so se mu kolena, zalival ga je ne le vroč, marveč tudi mrzel znoj, zbrusiti pred očmi se mu je temnilo. Že je hotel svoje gonjače zaprositi, naj malo postanejo, češ da ne more več, pa če ga pri priči pobijejo. Le vedel ni, kako naj jim to pove.

Ce jim poreče: »Gospoda« — se bodo razhudili: — Mj nismo nobena gospoda! — Ce jim de: »Tovariši!« — mu nemara odvrnejo: — Kakšen tovaris si nam? — In vrh vsega se je tudi njegovo gosposko srce upiralo, da bi mu bili ti otroci in razcapanci tovariši. Kame-raden...

Ko se mu je to diplomatsko — stilistično vprašanje še tako razpletalo v glavi, izmučeni od utrujenosti in žeje, in je bil na tem, da se sesede in umre, se je tovaris Zmaj — ravno v pravem času — ustavil in odsekal:

— Stoj!... Prav bo, da se malo odpočijemo! Temu stricu tu-le je duša že na jeziku, pa tudi Svaba bi nam mogel poginiti, še preden bi dospeli do štaba; in kaj bi imeli potem od tega?!

Pa so posedli, ta na tla, oni na najbližji panj tik ob robu hoste. Prižgali so si cigarete, ki so jih iztaknili v usnjeni torbi nemškega podpolkovnika von Stolpa. Dvesto cigaret, kakšen triumf je bil to! Toda bili so dostojni in pustili von Stolpu tistih deset, ki jih je imel v dozi. In prav tako polkovniku Jendeku.

Gozd je bil star in že kar zređen. Kakor pošasti so hrastje razprostrli svoje ogromne, grčaste veje, a po jasanah je silila iz zemlje jelševina. Pod širokimi krošnjami hlad, prav za prav le senca, zakaj človeka je obilval znoj tudi v tem hladu. Visoko nad gozdom je bilo sem pa tja opaziti nebo, vedro in čisto, brez sledu za kakršnim oblakom, a nebeška zvezda, preslavno sonce, se je razgorelo, razjarilo in sipalo svoje svetle žarke v vse strani.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Novo knjige

Med novimi knjigami zavzema prav posebno mesto knjiga, ki jo je pod naslovom »Jugoslovanska poezija« izdal Savez jugoslovanskih književnikov v Beogradu. Knjiga sicer ni izšla v Sloveniji, ker pa so v njej zastopani v izvirniku tudi slovenski pesniki, je vsekakor pomembna tudi za nas knjižni trg. To tembolj, ker je to zbornik, ki skuša v eni knjigi prikazati poezijo vseh jugoslovanskih narodov ter njen razvoj od srede preteklega stoletja do današnjih dni. Pri urejevanju zbornika so sodelovali založniki vseh narodov Jugoslavije. Kljub temu ni izbor slovenskega pesništva najboljši, tako da je bila knjiga na debatnem večeru slovenskih pesnikov in pisateljev, ki se je pred kratkim vršil v Ljubljani, predmet precejšnje kritike. Kljub temu, neostatkom in slabi opremi, pa je ta knjiga vsaj prvi pomembnejši poskus antologije pesništva vseh jugoslovanskih narodov. Zato je njen pomen vendarle precejšen.

—O—

Milčinski Franc: Butalci (Mladinska založba-pionirska knjižnica). To je zbirka duhovitih zgodb o Butalcih, ki jih je napisal najboljši slovenski humorist Fran Milčinski. Zgodbe so bile raztresene po raznih listih in revijah, sedaj pa bodo zbrane v knjigi našle med našo mladino mnogo hlačežnih bralcev. Knjiga je opremljena z ilustracijami Franceta Podrekarja.

Kot 27. zvezek Male knjižnice, ki jo izdaja slovenski knjižni zavod je izšla razprava Borisa Zilherla z naslovom: France Prešeren-Pesnik in mislec. Ta razprava, ki je predelana po natis iz revije Novi svet, je tehten prispevek k proučevanju našega največjega pesnika. V njej označuje avtor z vidika marksistično-leninistične literarne vede dobo in okolje, v katerem je Prešeren živel, idejne osnove njegove genialne miselnosti ter njegov odnos do poglavitnih vprašanj tedanjega časa.

V zbirki »Mojsiri in vzorniki« je pri isti založbi izšla študija o življenju in delu velikega poljskega pianista Friderika Chopina, ki jo je napisal Iwaszkiewicz. Iwaszkiewicz je svoje delo napisal za stoletnico Chopinove smrti, katere se spominjamo letos; v njej je prikazal Chopina kot zavednega poljskega muzika ter demokratično usmerjenega človeka.

Organizacija »Ljudska tehnika Slovenije« je izdala prevod knjige o letalstvu, ki jo je pod naslovom »Krija mladih« napisal Ceh T. Panek. Avtor mladač v svojem delu vse, kar je v zvezi z letalstvom, tako govori o motorju, konstrukciji letala, športnem letalstvu, padalstvu, o zračnem prometu, o atmosferskih pogojih letenja, skratka o vsem, kar je potrebno vedeti mladini, ki se hoče seznaniti z letalstvom. Knjiga je bogato ilustrirana ter bogato opremljena.

V zbirki Mladi oder je založba Mladinska knjiga izdala igro Valentina Kafajeva: Sin polka, v kateri prikazuje avtor usodo dečka pastirčka, ki se udeležuje zmagovitih vojnih operacij Sovjetske armade pred Berlinom ter si tako pribori dostop na vojaško akademijo. Knjižici so dodana navodila za režijo in inscenacijo igre.

S. R.

25. obletnica Puccinijevih opere

Italijansko ljudstvo in vsi kulturni narodi obhajajo ta mesec spomin na skladatelja Giacoma Puccinija, ki je pred 25 leti je moral odložiti svoje pero in ki je zatisnil oči za vedno. Bil je umetnik v ustvarjanju izrazitih italijanskih oper, ki pa niso ostale last samo italijanskega ljudstva, kajti Puccinijeva operna umetnost je zajela ves svet.

Teško si je misliti večje operno gledališče, ki ne bi imelo stalno v svojem repertoarju kake Puccinijeve opere, bodisi la Bohème, Tosca ali pa Madame Butterfly. Brez Puccinijevih oper bi nastala vrzel, ki bi se težko dala izpolniti.

Puccini je v svoji glasbi tipičen slovenski italijanskega ljudstva, zrasel je iz njega in mu ustvaril umetnine, v

katerih so pristno življenje italijanskega človeka, njegov temperament, njegove vrline in njegove človeške slabosti.

Ceprav je izbral za operna dejanja glasbene misli, motive tudi od tujih narodov, jih je vendar umetniško predelal in podal ljudstvu v taki obliki, kakršno lahko ustvari le pristna italijanska umetniška nrv in ki zato tudi najbolj ustreza nravi italijanskega ljudstva. Pri Pucciniju imamo dokaz, da glasba, ki nosi na sebi očiten nacionalni pečat, ne ostane samo doma pri tistem narodu, iz katerega se je porodila, marveč da gre po vsem svetu in da seže povsod v srca ljudi, ako ji je le skladatelj znal ubrati prave človeške strune. In čeprav gre taka umetnost po vsem širnem

svetu od naroda do naroda, vendar ne izgubi svojega prvotnega značaja, ki ostane neizbrisen dokaz čustvovanj, miselnosti in vrlin tistega naroda, iz katerega je izšel umetnik. Ta ko ostane umetnina last svojega domačega ljudstva, obenem pa ostane tudi last vseh ljudi sveta. Besede je res treba prevesti v druge jezike, toda glasbeni jezik ne potrebuje nobenega prevajalca.

Na osnovi nacionalnega ljudskega značaja nastale umetnine, ki so pozneje postale splošne kulturne vrednote vsega človeštva, so ustvarili že umetniki raznih narodov sveta, naj omenimo na primer med Slovani Ceha s Smetano in Dvorakom, Ruse z Gljnkom, Cajkovskim, Musorgskim i. dr. Poljake s Chopinom itd.; med romanskimi narodi pa so v tem oziru Italijani s svojim Verdijem in Puccinijem na najvidnejšem mestu, ne glede na celo vrsto drugih znamenitih prednikov, vrstnikov in sodobnikov, ki nosijo na sebi znak narodnostne izrazitosti.

Giacomo Puccini se je rodil v kraju Luca v Severni Italiji leta 1858 v stari družini glasbenikov. Glasbeno znanje si je pridobil v prestolnici ita-

lijanske glasbene umetnosti v mestu Milanu na tamkajšnjih zavodih in pri mojstrih v tem mestu. Umetniško slavo si je pridobil z operami:

Manon Lescaut, La Bohème, Madame Butterfly, s tremi enodejankami, Il Tabarro, Suor Angelica, Gianni Schicchi. Zadnje glasbeno delo je bila opera Turandot, katere pa ni mogel dokončati sam, ker mu je smrt vze la pero iz roke. Umrl je novembra 1924. Življenje in ustvarjanje Puccinijevo je dalo dovolj gradiva življenjskega in estetom vseh narodov, napisanih je bilo mnogo lepših knjig in razprav, ki razmotrivajo s stališča estetske načini njegovega ustvarjanja in ki so mu odkazale njegovo pravo mesto glede na slog in smer ustvarjanja in ki so docela odkrile lepoto njegovih del.

Vsi so si edini v tem, da govori iz Puccinijeve glasbe živ človek z resničnostjo človeškega življenja, z vsemi njegovimi lepotami in tudi z neizprosnimi trdotami. In kakor mora v človeškem življenju zmagati in obveljati vedno le resnica, tako je tudi Puccinijevi umetnosti zagotovljena trajna slava.

L. Z.

Kulturne drobtine

Krožek za proučevanje umetnosti »La giostra« v Milanu bo v prihodnjem letu, ki bo četrto leto njegovega obstoja, proučeval gledališko umetnost. Skušal bo ugotoviti, da je izražala vsakokratna gledališka produkcija naširokoma svoje dobe in kako ga je izražala. V ta namen bo organiziral predavanja in gledališke uprizoritve. Te prireditve bodo razdeljene v štiri skupine, ki bodo obravnavale štiri obdobja. Namen teh raziskovanj je ustvariti jasno sliko duhovnih smeri in načina estetskega izražanja v onih obdobjih, ki jih namerava obdelovati.

—O—

ACI (Associazione Culturale Italiana — Italijansko kulturno združenje) s sedežem v Turinu in Genovi ima v načrtu za poslovno dobo 1949-1950 vrsto predavanj. Predaval bo tudi znani italijanski slavist Ettore Lo Gatto. Nekatera teh predavanj bodo obravnavala slovenske smeri pri posameznih narodih po vojni.

UMETNOST PROSVETA

SNEGULJČICA med našimi malčki

PREMIERA GOLJEVE «SNEGULJČICE», KI JE BILA DRUGA PREMIERA SNG V NOVI SEZONI, JE BILA ZOPET NOV USPEH NASEGA GLEDALISCA.

Predstava za mladino je zelo resna zadeva in kdor o takih predstavah piše, mora stvar zelo resno razmisliti. Pravični svet je neresničen, vendar pa je v njem mnogo življenjskih resnic in ljudskih modrosti, ki so prišle k nam po ustnem in pisnem sporočilu iz roda v rod, še iz tiste dobe, ko se je pri človeštvu začelo kulturno snovanje. Načela in domneve v praviljnih motivih so večna in občečloveška: borba pravice in dobrote proti krivici in zlobi. V praviljnih motivih se zrcili prizadevanje vseh prejšnjih rodov za izboljšanje življenjske ravni, za obvladovanje prirode in življenjsko izkustvo človeštva. V obdelavi takih motivov so iskala ljudstva tudi zadostitev svojih umetniških potreb. Zato je ta zvrst gledaliških iger še vedno sodobna, ker ne nasprotujejo sedanjim življenjskim stvarnostim. Ob takem ugotavljanju in ob spominih na otroške pravljicne igre, ki sem jih še pred prvo svetovno vojno gledal v Narodnem domu, kjer jih je uprizarjalo tedanje Slovensko narodno gledališče, sem se pripravil za to predstavo. Pričakoval sem jo s prav tako napetostjo kot naši malčki. Tedaj smo se zajemali iz nemških obdelav teh motivov, kar je prišlo še do izraza po v nemškem duhu promovito jedrnatih imenih kot n. pr. imenu neke grofice iz «Pepelke», ki se je imenovala grofica Knitterknater Snahterhausen, ki pa ni moglo našemu ljudstvu ponazoriti blebetavosti te osebe. Danes pa imamo pred seboj izvirno slovensko predelavo pravljicnega motiva o «Sneguljčici», kar pomeni, da gradimo v današnjih dneh na osnovi lastnega življenja, lastne miselnosti in lastne kulture.

Premiera in prva repriza «Sneguljčice» sta bili v nedeljo 20. t. m., in sicer dopoldne v Skednju, zvečer pa na Kontovelu. Sel sem k obema predstavama, od katerih sem si obetal mnogo lepote, in v tem svojem pričakovanju nisem bil prevaran.

Milan Košič je večje, z izrazitim občutkom za skladnost v umetnini in z veliko ljubeznijo pripravil za oder to igro, iz katere dlha pesniško našrojenje in ki močno priklene gledalca nase z učinkovitostjo dejanja in z izrazitim posebljenjem nasprotujočih si sil dobrote in zlobe. Vse to je izoblikoval v dovršeno celoto. Polno je njegovih domislekov v izvedbi te igre, ki so dali dejanju večjo živahnost ali prepričljivost. Posrečen je bil kuplet razbojnikov Friceja in Fraceja, ki ga je Podkrajšek zložil na njegovo željo. Srčan je bil prizorček, v katerem se najmanjši škratek vrne po odhodu skratov k Sneguljčici in v katerem ji še enkrat pove, kako jo imajo radi, zlasti pa on, in kako naj se čuva. Lep je bil zaključni skupinski nastop.

Čustvena občutja in čudovitost dejanja je prikazal s smotro inscenacij in s smiselnim prikazovanjem nasprotij različnih okolij Jože Cesar. Upodobil nam je grad z razkošjem in z mračnim pridihom brezsrčne zlobe, prikazal nam je trdoto narave, ki je pa kljub temu prizanesljivejša od

gradu, prikazal nam je prekipevanje novega življenja v naravi ter gostoljubnost in dobroto doma skratov.

Neva Lipovčeva je izoblikovala čustveno in resnično, ljubko in pristržno lik Sneguljčice, dobre sirote, neobljene in neizkušena mladega bitja, ki ne more verjeti v zlobnost in zavist mačehe. Njena igra je bila ves čas skladna.

Močna je bila Angelca Sancičeva kot kraljica. Njene besede so bile strupene, ustvarila je okoli svoje osebe ozračje zlobe in zavisti, potuhnjenosti, pretvarjanja in nepristopnosti.

Med drugimi ji strežeta dve dvorjanki: Zlata Rodoškova in Stefka Droščeva sta z nemim nastopom postavili pred nas dva živa lika, ki se krečeta z vso fineso po zunanem vedenju dobro vzgojenih dam in ki se prilagujeta v vsakem trenutku kraljičinim željam in razpoloženjem in ki obenem hlinita zaskrbljenost za Sneguljičino zdravje.

Ljudske gledališke umetnine ljubijo tudi komične, nenavadne vloge. Zato je pisatelj zaposil v duhu takih umetnin pri dejanju te igre dva razbojnika, dva lažljunaka Friceja in Fraceja. Božo Podkrajšek in Stane Rastresen sta bila dva mnogobesedna, gromovita širokoustneža, dva velika bojzljivca. Izdelala sta ju groteskno v maski in obleki in s širokim kretinami. Komika teh dveh figur je bila neprisliljena in pristna.

Sneguljčica na svojem novem domu pri dobrih skratih

Zegov lik maršala je bil v tej igri vsestransko življenjski in zato smo ga lahko v celoti brezpridržka podoživeli.

Guštin nam je podal takega vojščaka, kot živi v ljudski domnevi in želi, vojščaka, ki si želi ščititi pravico. Bil je odrezan v svojem nastopu, kot se spodobi vojaku.

Srečko Košir je združil v svoji čustveno in miselno resnični igri v skladno enoto poštenje, ljubezen do lastne družine, obup zaradi ukaza, da mora umoriti Sneguljčico, željo po maščevanju krivice in uteho zaradi prekršitve kraljičinega ukaza.

V svoji skoro nemi vlogi se je neprisliljeno kretal na dvoru tudi Anton Požar kot dvorjan.

Glas iz čarobnega ogledala je pretvorila Angela Rakarjeva v odrski lik, ki je ustvaril vtis grozotnosti in za-

gonetnosti, vtis krute usodnosti in velike tegobe in žalosti zaradi velikih nevarnosti, ki prete Sneguljčici. Tako je postal gledalcem kljub umišljenosti verjeten. Ta majhna vloga zahteva močno umetnico, kot je Rakarjeva.

Glas o lepoti Sneguljčice je prišel do vitezja. Verjetno so ga tja prinesli potujoči pevci, Tega vitezja brez strahu in hibe, odkritosrčnega, blagega in dobrega človeka, ki ljubi vse, kar je lepo in dobro, je z mladostnim zanosom odigral Silvij Kobal, ki je v to vlogo vložil podnet mladeniških nagibov. Zvesto ga spremlja njegov paž, katerega je igrala Elza D'Ambrosijeva.

Valovanje megla, spreminjanje oblik megličnih oblakov, brezosebnost teh likov in njihovo umišljeno čustvovanje so ponazorile Tea Starčeva in njene družice s plesom, ki ga je dobro naštudirala Olga Gorjupova. Meglica priklide dva medveda in pet zajčkov, ki se šegavo in igrivo prizibajo in priskakljajo na oder. Zorko Šuka je bil prisrčen s Sneguljčico sočustvojoči medvedek. Elza Barbičeva je pričarala pred občinstvo najstarejšega škrate in je bila obenem dober vodnik svojih četili teh gozdnih bitij. Te Skrate je igralo šest otrok: Graziella Stokova, Inka Starčeva, Majda Novakova, Neva Cokova, Nora Jankovičeva, Tatjana Uršičeva. Igrivo ljubko in pristrčno so otroci odigrali svoje vloge, tako da je njihova igra segla vsem v srce. Melodija in besedilo pesmi skratov, ki jo je napisal Božo Podkrajšek in uglasbil Karel Boštjančič, je bila

Frice in Frace, neugnana širokoustna razbojnika

kar prikladna za to igro. Posameznim vlogam ustrezajoče, lepe kostume je izdelala Sonja Mikuletičeva po lastnih načrtih. Lasulje in pričeske je spletla Draga Pahorjeva.

Pri večerni predstavi na Kontovelu je bila v vlogi kraljice, v prikazovanju kraljičinega značaja izrazito močna Vera Remčeva, ki se je popolnoma poglabila v to vlogo in jo izoblikovala v vseh podrobnostih.

Pri drugi predstavi je nastopila v vlogi druge dvorjanke Ema Starčeva. Igra te nove dvojice je bila zelo živa in je pomagala ustvariti smiselno okolje na gradu.

Zvečer so nastopile kot tretji Skrat Marta Werk, kot četrti Skrat Tatjana Godina, kot sedmi Skrat Učka Šuka, ki so bile prav tako pristrčno ljubke, kot so bili navedeni skratje v zasedbi pri dopoldanski predstavi.

Pri obeh predstavah sta bili dvorjani natrpano polni in mnogo ljudi je moralo odditi. Gledališče bo moralo še mnogokrat ponoviti to gledališko igro, kajti razočaranje otrok, ki niso mogli več v dvorano, je bilo preveliko. J. K.

Prosveta med ljudstvom

Pionirska družina v Plavjah je v nedeljo 20. t. m. razvila svoj pionirski prapor. Ob tej priložnosti so pionirji priredili prav lepo kulturno prireditev, kot je že dolgo ni bilo. Vse kaže, da so pionirji iz Plavij prav tako marljivi in dovezetni za prosvetno delo, kot njihovi starejši bratje in sestre, njihovi starši, in njihovi starejši sorodniki in znanci, iz tega kraja. Prireditve so se udeležili tudi predstavniki desetih pionirskih družin iz Trsta. Spred je bil bogat in bujnopester, obsegal je dvospeve, deklamacije, narodne pesmi na harmoniko, baletne pionirke na nepvih narodnih pesmi. Z nastopom pionirskega zbora je pridobila ta pionirska prireditev na živahnosti. Mali pevci so zapeli «Pozdrav Primorski», «Zdravljico», «Noč je zbežala za goro» in «Jutri gremo v napad». Čisti dohodek te prireditve je namenjen za novoletno jelko.

SNG-TRST

Po obeh nedeljskih predstavah v Skednju in Kontovelu, ki sta doživeli velik uspeh, je SNG gostovalo v ponedeljek 21. t. m. ob 18 uri z Goljevo «Sneguljčico» v Nabrežini. V torek 22. t. m. je SNG gostovalo na Opčinah s komedijo Ostrovskega «Donosna služba».

Kulturna kronika

Na predlog češkoslovaškega minist. stra šolstva, znanosti in umetnosti dr. Zdenka Nejedlega in s pomočjo minist. stra informacij in prosvete Vaclava Kopeckega je bil odprt v središču Prage v nekdanjem Hibernskem samostanu Dom likovne umetnosti. Prva razstava bo ob koncu meseca novembra. Na tej razstavi bodo prvič nastopali kot kupci država, osrednji uradi in korporacije. Dela, ki jih bo kupila država, bodo poklonjena kot nagrada javnim delavcem na področju socialistične izgradnje. V to svrhu je določila država blagajna štiri in pol milijona KCS.

PETDESET LET

slovenskega pravopisa

L. 1899. smo dobili Slovenci v izdanih Zaloge šolskih knjig na Dunaju imenitno delo, kakršnega še nismo imeli v svojem jeziku: Slovenski pravopis. Napisal ga je po naročilu tedanjega ministrstva za uk in bogočastje šolski nadzornik Francišek Levce. Knjiga je bila, kakor rečeno, brez vrstnice v svoji stroki. Imela je majhen obseg, 165 strani, od tega 124 strani uvoda s slovnico in slovarčkom ter 40 strani gesel s 5000 besedami. Poleg šolske Sketove slovnice je bila to edina knjiga, ki je uzakonila splošna pravila za pisanje slovenske pri vseh, ki so se bavili s slovenskim jezikom. Obveljala je malo manj kot celo generacijo, kajti naslednji pravopis je izšel šele v Jugoslaviji, l. 1920.

To je bil pravopis jezikoslovca dr. A. Breznika, knjižica majhne oblike in skromnega obsega, ki je bila bolj nekakšen dodatek k slovnici istega pisatelja. Na borih 30 straneh je Breznikov pravopis obravnaval samo najnujnejša jezikovna vprašanja, slovarček pa je vseboval okoli 3000 gesel in 7000 besed. Šele l. 1935. je izšel Breznik-Ramovšev pravopis na 300 straneh z 10 tisoč gesli in približno 25.000 besedami. Toda njegova naklada je bila majhna in je hitro pošla. Treba je bilo misliti na novo izdajo. Nove razmere pa zahtevajo še več izdanje, ki bo ustrezno na vse

strani — se pravi po obsegu in vsebini. Takšna izdaja je zdaj v pripravi. Imela je iziti že ob začetku letošnjega šolskega leta, pa se je zavlekla. Te pravopis, ki bo izšel predvidoma l. 1950., bo kar zajetna knjiga, saj bo obsegala 60 pol o smerke ali približno tisoč strani. V nji bo nad 20 tisoč gesel in blizu stotisoč besed, poleg tega pa še kopica frazeoloških, stilističnih in slovnčnih napotkov.

Novi slovenski pravopis bo plod dela Slovenske akademije znanosti, ki ima dva organa za jezikoslovna vprašanja: Institut za slovenski jezik s prof. Ramovšem na čelu in Zavod za kulturo slovenskega jezika, ki ga je do svoje smrti vodil pesnik Oton Zupančič. Ta dve ustanovi nosita skrb in odgovornost za novi slovenski pravopis, ki bo izšel pri državni založbi Slovenije.

V vseh oziilih bo novi pravopis v primeri z Levčevim prvencem te stroke in njegovimi naslednjiki velikanski korak naprej. V Levčevem pravopisu ni na pr. še nobenega pravorečja in to kljub tedanjim jezikovnim dognanjem jezikoslovca o Stanislava Skrabca in kljub Pleteršnikovemu slovarju. Breznikov pravopis iz l. 1920. pomeni sicer napredek v pogledu sloga in frazeologije, toda se še ne ozira na pravorečje, ki ga pušča ob strani. Šele 1935. se je pokazalo, da je slovenski

pravopis brez pravorečja nemogoč. Tako se je pravopisu pridružilo pravorečje, ki je pri slovenskem jeziku še posebno važno, saj se v našem jeziku časih z naglasom spreminjajo kar besedni pomen.

Od zadnje izdaje pravopisa do danes smo Slovenci doživeli velike spremembe. V luči nove dobe od osvoboditve naprej je tudi pravorečje dobilo v slovensčini obliko, ki je organsko povezana s pravopisom. Zato bo v novem pravopisu poudarjenih toliko tendin, da bo sleherni, ki se bavi z jezikovno rabo spoznal, kako važno je ob pisni podobi besede slišati tudi njeno stvarno obliko, t. j. glas, s katerim se razodeva.

Novi slovenski pravopis je zdaj v zadnjem štadiju nastajanja. Postavljenih je že blizu 600 strani, torej nekakšna polovica (do črke R). Tiskarna dobiva rokopis sproti, treba pa je paziti na čim skrbnejšo korekturo. Ustraničenih je doslej 27 pol ali 432 strani.

Predvidoma bo imela knjiga 60 pol (960 strani), naklada bo 25.000 izvodov, čeprav je bilo prvotno nameravano še enkrat toliko. Delo s pravopisom je zelo zamudno in bo zahtevalo skupno 250 tiskarskih dni.

Računajo, da bo novi Slovenski pravopis, ki bo obsegal množico slovnčnih, slogovnih, pravorečnih in pravopisnih novosti ter bo izvrsten pomoček za pomenoslovje, besedotvorje in vzgojo jezikovnega čuta, lahko spomladi prihodnjega leta zapustil tiskarno. Od tam pojde v knjigovoznico in potem v knjigarne, kjer bo na razpolago vsem, ki imajo opravka z jezikovno rabo.

St. K.

Kraljica s spremstvom v prestolni dvorani svojega gradu

TEHNIKA in ZNANOST

ZAKAJ NISO DOŠPELI AVTOMOBILI NA CILJ?

Mnogokrat se pripeti avtomobilistom neprijetno presenečenje, obstane avtomobil na cesti zaradi slabega delovanja motorja ali drugih delov vozila. V Angliji so izdelali zanimivo statistiko, ki nam kaže, kaj so bili vzroki, da ni hotel avtomobil naprej. Omenjena statistika, ki jo delno pričujemo, je za leto 1948.

Zaradi slabega vzgibanja je obstalo 19,09 odst. avtomobilov, 16,32 odst. avtomobilov pa je imelo zaradi slabega materiala okvare na zadnji osi. To sta najpogostejša vzroka, da avtomobil ni vozil. Slabo delovanje uplinjača je povzročilo, da je obstalo 8,87 odst. avtomobilov. Navajamo še nekaj okvar, zaradi katerih so morali odpeljati avtomobil s pomožnim vozom k mehaniku: okvare na valjih ter batih 9,40 odst., torna sklopka 5,48 odst., cestne nezgode 4,57 odst., kolesa 3,66 odst., vodni obtok 3,33 odst., sklopka hitrosti 3,53 odst., kardanski zglob 2,71 odst., ležaji 2,59 odst., električni zagon 1,45 odst., polževo kolo 1,18 odst. itd.

PREPROST NACIN KONSERVIRANJA JAJC

Kako pripravimo jajca, da se daje ohranijo? Sveža jajca umijemo; položimo jih na sito ter jih z njim za kratek čas potopimo v vrelo vodo. Na ta način povzročimo, da se zapro male luknjice jajc. Zatem ovijemo vsako jajce posebej s svilinim papirjem. Ovitajca jajca položimo s konico navzgor v skatlo iz lepenke. Skatlo z jajci pokrijemo s pokrovom. En teden pustimo jajca v miru, nato skatlo obrnemo. To ponovimo vsak teden. Jajca se na ta način ohranijo sveža tudi eno leto. Dobra lastnost tega postopka pa je predvsem ta, da ne dobe jajca nikakega neprijetnega okusa, kar se javlja pri drugačnih načinih konzerviranja jajc.

SLADKOR IZ LESA

Letošnjo zimo bo pričela obratovati na Finskem prva tovarna za izdelovanje sladkorja iz lesa. Kemikom je znano, da lahko dobimo iz lesa sladkor. Vendar pa so na ta način izdelovali sladkor le v kemijskih laboratorijih, ne pa v industrijskem obsegu. Tvrdis, ki gradi to tovarno, dela na industrijski osnovi manjšega obsega poskuse že od leta 1942. Ti poskusi so uspeli in zato bo sedaj dograjen industrijski obrat. Računajo, da bo dnevna proizvodnja znašala 500 kg sladkorja. Iz lesa dobljeni sladkor bodo prodajali po isti ceni kakor pesni sladkor domače proizvodnje.

GOZDOV JE VEDNO MANJ

Ljudje porabijo vedno več lesa, gozdove pa neprestano izsekavajo. Znanstveniki so ugotovili, da je v enem letu posekanih mnogo več dreves kakor pa znaša letni narastek dreves. Pravijo, da bodo v Evropi izčrpane lesne zaloge v 50 do 60 letih, če bodo gozdove še nadalje s tako vnemo izsekavali. Nadalje predvidevajo znanstveniki, da bo v Severni Ameriki zmanjkal živi les že v 30 do 40 letih.

SLEPECI ZARKI

Nekateri ameriški znanstveniki bi kmalu oslepeli zaradi radioaktivnih žarkov, ko so raziskovali atomsko energijo pri ciklotronu.

NAJLAZJE TOPLOTNO OSAMILO

Pred nedavnim so izdelali neko toplotno osamilo za hladilne omarice, «thermos» steklenice, ognjišča i. dr., ki se odlikuje po tem, da je izredno lahko. To je neka smola, ki se izredno napihuje ter peni. Tako dobimo trdno peno, ki je 100 krat lažja kakor snov, ki se je tako spenila. En kubični meter te pene tehtja le 6,4 kg!

ZAPESTNI FOTOGRAFSKI APARAT

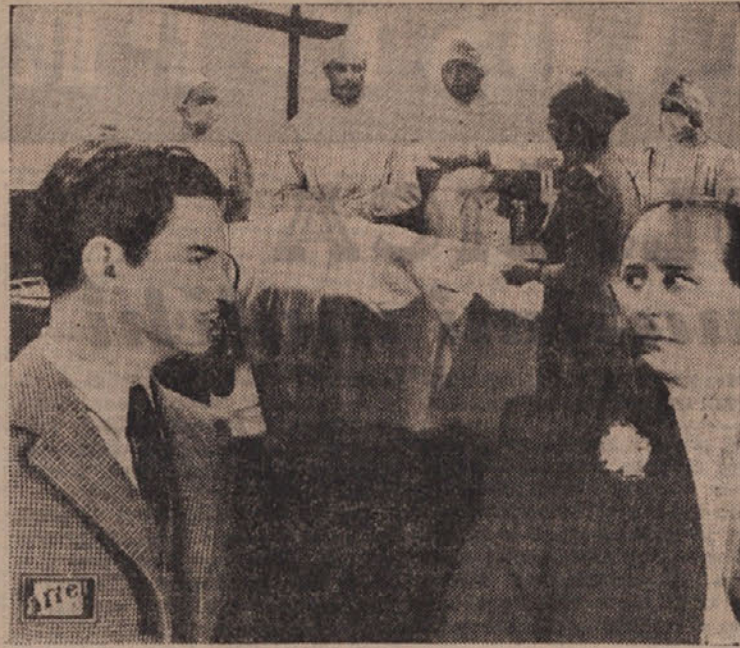
Bavarska tvrdka fotografskih aparatov Tutzing bo dala v kratkem na trg izredno majhen fotografski aparat, ki ga bomo lahko nosili na zapetju kakor do sedaj ure. Ta fotografski aparat bo tehtal 45 gramov, njega leče pa bodo imele optiko 1:2,5. Z njim bomo dobili slike velikosti 3x4 mm. Za njega upravljanje je predviden en sam gumb. Če bodo negativni skrbno razviti, jih bo možno povečati na velikost 6x8 cm.

KAKO VPLIVA DDT NA MUHE

DDT je znano sredstvo, s katerim uničujemo muhe, komarje ter razne zajedalce. Če si opazoval učinek tega strupa na muhe, si najbrž videl, da ne nastopi takoj smrt. Ko pride muha v območje omenjenega strupa, prične pravi smrtni ples. Zeli leteti, vendar ne more obdržati ravnotežja v vodoravni legi. Na tla se postavi z zadkom ter močno zamahuje s krili. Telo prične počasi hrometi. Najprej ohrome noge in potem še ostali deli telesa. Končno muha pade na hrbet ter pogine.

Vendar pa opažamo, da ni DDT popolnoma sigurno sredstvo za uničevanje domače muhe. Z raznimi poskusi so znanstveniki ugotovili, da se domača muha privadi temu strupu in postane zanj neobčutljiva. Zato skušajo izdelati druge snovi, s katerimi bi uničevali muhe. Kljub temu pa je še vedno DDT eno najbolj učinkovitih sredstev za zatiranje zajedalcev.

Pri tej priliki lahko omenimo neko novo sredstvo proti zajedalcem, ki je znano pod imenom Heksaklorcikloheksan. Izdelujejo ga že v mnogih rižavah. Ta snov je precej hlapljiva ter že s svojimi hlapji uničuje zajedalce. Omenjena sestavina uničuje tudi take živalce, na katere ima DDT le majhen učinek.

Prizor iz filma «Cittadella»

CITTADELLA

Po znanem Croninovem romanu «Cittadella» je režiser King Vidor že leta 1938 izdelal film, ki smo ga v teh dneh gledali v Trstu. Film prikazuje mladega zdravnika Andrea in njegovo ženo, ki se trudita pomagati neštete ovire, ki jim jih stavi na pot družba. Najlepši je prvi del filma, v katerem gledamo zdravnika prihoda v rudarsko vas. — Zdravnik se žrtvuje da izboljša zdravstveno stanje in življenjske pogoje rudarjev; lepe so slike, ki prikazujejo, kako reši novorojenčku življenje ali ko pomaga ponesrečenim rudarjem. Mnogo priznanja si je zaslužil, vendar pa doživel tudi mnogo razočaranj. Po trdi borbi mu je uspelo, da je ugotovil, kaj povzroča tuberkulozo rudarjev; toda ti ga ne razumejo in tako je prisiljen zapustiti deželo in oditi v veliko mesto.

Manj je učinkovit drugi del filma, v katerem gledamo mladega zdravnika v Londonu. Tu ga življenje premoči, da prične izrabljati svoj poklic v egoistične namene.

Postane modni zdravnik angleških milijonarke ter se vdaja razkošju in zabavi. Film skuša tu podčrtati pokvarjenost gosposkih klinik in razvajenih bogatih pacientk, vendar posebno ne uspe, tako da ne občutimo pravega nasprotja med življenjem v rudniku in Londonu. Zdravnik Denny opozarja svojega prijatelja Andrea na zdravnikovo dolžnost, toda Andrea ga ne posluša. Ko pa se Denny ponesreči, pokliče Andrea kirurga, ki je slovel med bogataši za odličnega zdravnika. Operacija ni težka, toda kirurg je ne zmore in Denny umre. Ob tem dogodku preživi Andrea hudo krizo in se zopet povrne k človeškemu delu med revne in tpeče. Tudi ta prehod nas posebno ne gane zlasti če pomislimo na glas umrlega zdravnikovega prijatelja.

Kljub raznim hibam bi film lahko označili kot srednje dober, ki si ga je zaradi vedno aktualnih človeških problemov vredno ogledati.

Filmska KRONIKA

V Ljubljani igrajo ameriški film «Bumerang», ki so ga izdelali napredni ameriški filmski delavci. Film obravnava sicer kriminalno snov, vendar pa služi ta le kot sredstvo, na podlagi katerega razkriva film politične družbene razmere v Ameriki. Zanimivo pa je, da se morajo ameriški filmi, predvsem progresivni, podvreči raznim spremembam, preden smejo v javnost. Tako nam tudi v začetku tega filma napovedovalec pove, da bi se tak primer, ki ga film obravnava, mogel zgoditi v katerem koli mestu na svetu. Seveda se tudi film po vzorcu večine ameriških fil-

mov srečno konča, toda kljub ublažitvam kaže «Bumerang» vso pokvarjenost ameriških političnih strank. Film je režiral Elija Kazan, ki je pokazal precejšnje sposobnosti, vendar pogrešamo pri njem čustvenosti.

V zvezi s proslavo 150 rojstva A. S. Puškina so na novo ozvočili film «Kolegijski registrator» iz leta 1925. Čeprav je preteklo skoraj četrsto stoletje, odkar so film prvič uprizorili, zanje še danes po zaslugi režiserja Moskvinna velike uspehe.

Film, ki ga je izdelalo italijansko filmsko podjetje «Universalia», se imenuje «Garany», po skladbi največjega južno-ameriškega skladatelja Gomeza. Skladatelj je sicer brazilskega porekla, vendar je njegovo delo doživelo največji uspeh v milanski Scali. Film obravnava kulturno življenje 19

RADIO RADIO JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

Vsak torek, sredo, četrtek in petek od 17.30-17.45 oddaja: «Aktualni politični pregledi».

PETEK: 25.11.49.

13'15-13'45 Odlomki iz violinskih koncertov; 13'45-14'00 Ljudska univerza (slov.); 14'00-14'30 Igra vaski kvintet; 18'00-18'10 Sportni pregled; 18'10-18'45 Komorna glasba; 18'45-19'00 Obzornik (ital.); 20'00-20'30 Ura hrvatske kulture; 21'00-21'30 Komorni zbor iz Trsta p. v. Ubalda Vrabca; 21'00-22'00 Ugani te kaj igramo; 22'00-22'20 Zivljenje jugoslovanskih narodov; 22'20-23'00 Mozart: Simfonija v C duru - Jupiter.

SOBOTA: 26.11.49.

13'15-13'45 Narodne pesmi poje sopranistka Slavica, Batistuta; 18'30-19'00 Pionirska ura (ital.); 20'00-20'30 Klavirske skladbe; 20'30-20'45 Politični komentar (slov.); 21'00-21'30 Veder sobotni večer (slov.); 21'30-22'00 Zabavni orkester; 22'00-23'00 Večerni koncert;

NEDELJA: 27.11.49.

8'15-9'00 Orkestralna glasba iz oper; 9'00-9'30 Kmetijska ura (slov.); 9'30-10'00 Kmetijska ura (ital.); 10'45-11'15 Iz življenja Hrvatov v Bujšćini; 11'45-12'00 Našim ženam (slov.); 12'00-12'45 Glasba po željah (slov.); 13'15-14'00 Glasba po željah (ital.); 14'00-14'30 Pionirska oddaja (slov.); 18'15-19'00 Oddaja za podeželje; sodeluje pevski zbor iz Podgore; 20'00-20'30 Baletna glasba; 20'30-20'45 Politični pregled (ital.); 21'00-22'00 Slušna igra (ital.); 22'00-22'10 Sportni pregled.

Problem predestinacije in jasnovidnosti obravnava film «Usoda iz druge roke», ki ga režira eden najboljših režiserjev novega nemškega filma Wolfgang Staudte.

CARO-KANN PARTIJA

V II. kolu turnirja za prvenstvo FLRJ je Matanovič lepo premakal Aviroviča v Caro-Kann igri. Črni je hotel z novo potezo zbegati svojega mladega nasprotnika, pa mu ni uspelo.

Beli: Matanovič
Črni: Avirovič

1. e2-e4	c7-c6
2. Sb1-c3	d7-d5
3. Sg1-f3	d5-e4
4. Sc3-e4	Sb8-d7
5. d2-d4	Sd7-f6

Igra je do te poteze potekala normalno. Tu pa črni skrene s teoretične poti ter igra neobičajno potezo. Navadna skoči na polje f6 skakač g8. Črni pa namerava čim prej razviti damskega lovca ter zato umakne skakača, ko lovca zapira pot.

6. Se4-g3 h7-h5
Z namero igrati h4 in h3 ter

oslabiti kraljevo krilo.

7. h2-h3

Nekoliko boječa poteza. Močnejša poteza bi bila Lc4 h4. 8. Se5 e6, 9. Se2/h3, 10. g3 z napadalne igre.

7. — h5-h4
8. Sg3-e2 Sf6-e4
9. Sb1-c3 Sg8-f6(?)

Črni bi moral vzeti skakača na c3 ter zavarovati po e6 z lovcom Le7 kmeta h4, ki je v nevarnosti, da ga beli osvoji po Lg5.

10. Sc3-e4: Sf6-e4:
11. Lf1-d3 Lc8-f5

Skakača črni ne more umakniti, ker bi padel kmet na h4.

12. 0-0 e7-e6
13. Tf1-e1 Se4-d6
14. c2-c4 Lf5-d3:

Izsiljeno. Če bi črni nadaljeval z razvojem svojih figur Le7, bi začel v nepremostljive težave po c5

n. pr. 15. — Ld3: 16. cd6: in dobi figuro. Po 15. — Sb5 pa sledi 16. Lf5: e5: 17. Lg5 16, 18. Lf4: z dobljeno pozicijo.

15. Dd1-d3: Lf8-e7
16. d4-d5!!

S to močno potezo popolnoma razbije beli kmečko formacijo, kar mu da možnost direktnega napada na črnega kralja.

16. — Sd6-c8
Tudi po Sf5 bi beli z Lg5 obdržal odločilen napad.

17. Dd3-c3 Le7-f6
18. Dc3-b3 Dd8-e7
19. d5-e6 f7-e6:
20. c4-c5

Onemogoči razvoj črnega skakača in napade z damo kmeta na e6.

20. — Ke8-f7(?)
Nujna je bila rohada, izgubil bi pa seveda kmet e6. Sedaj pa je partija takoj odločena.

21. Sf3-g5: Lf6-g5:
22. Lc1-g5: De7-e8

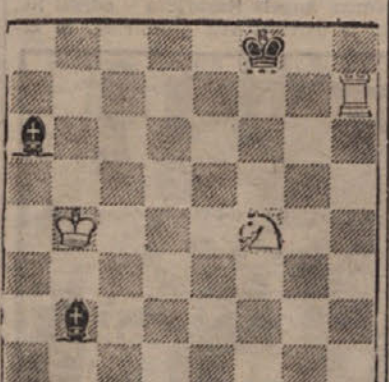
Na Dg5: sledi mat v 2 potezah.

23. Tal-d1
Bolje nego Db7: Se7 z daljnim odporom. Tako pa beli razvije še zadnjo figuro; ki tudi poseže v boj pri zadnjem udarcu.

23. — b7-b6
24. Te1-e6:
Tu se je črni vdal, ker ne sme vzeti stolp zaradi Td1-d7: in da-

ma pade.
Skoraj je verjetno, da bo mladi Matanovič na tem šampionatu dosegel 50 odst. možnih točk ter tako dobil naslov jugoslovanskega mojstra.

Študija

Za samostojno analizo prinašamo še kratko študijo znanega šahovskega komponista Rimcha. Rešitev pa pričujemo prihodnoč.

(DIAGRAM)

Beli: Kb4, Th7, Sf4 (3 figure)
Črni: Kf8, La6, Lb2 (3 figure)
Beli na potezi dobi.

Inž. Sikošek Boris

stoletja v Milanu v nasprotju z divjo brazilsko zemljo, primerno za razne pustolovščine in borbe. V glasbeni filmski spremljavi se prepletajo tudi narodne pesmi skladateljeve domovine. V filmu nastopata Mariella Lotti in G. M. Canale, Antonio Villar pa predstavlja Gomeza, režiser je Riccardo Fredža.

Prvo nagrado v Cannesu je dobil film «Tretji mož», v katerem igrajo Alida Valli, Joseph Cotten in Paul Hoerbiger. Za najboljšo žensko vlogo pa je bila odlikovana Iza Miranda v filmu «Zidovje Malapaga».

V Španiji izdelajo letno 45 do 50 filmov, ki bi jih pa po kvaliteti lahko primerjali z italijanskimi iz leta 1939. Med najboljšimi španskimi igralci kaml je Mery Martin, ki bo sodelovala pri najnovejšem italijanskem filmu «Capitan Demonio».

V Monakovo so odpotovali predstavniki angleškega filma, da preučijo pogoje za angleško-nemško filmsko proizvodnjo.

Svedska filmska produkcija propada. Lansko leto so izdelali na Svedskem 40 filmov, letos jih bodo 20 do 30. Vzrok so težke finančne težkoče. Tako so n. pr. v Stockholmu bili prisiljeni zapreti dva kinematografa.

Vsi se še spominjajo popularnega danskega filmskega komika Patachona. Po smrti svojega partnerja Paša je Patachon v zadnjih sedmih letih nastopal kot clown v potujočih cirkusih, nedavno pa je v največji bedi umrl.

Kljub temu, da v Ameriki na vse načine preganjajo napredne filmske delavce, se napredni pokret v Kaliforniji in v vsej Ameriki vedno bolj ojačuje. O problemih, ki tarejo Hollywood, beremo: 1. Hollywood se izčrpa v naporih, da vsem ustreže. 2. Hollywood se je nehal brigati za izbrano publiko in posveča svoje napore množicam, ki bodo prve zapustile kino zaradi televizije. 3. Slab je sistem reklame in 4. Hollywood meša fantazijo in realnost. itd.

Znani ameriški filmski igralec Wallace Berry je umrl, star 60 let.

Ob tej priliki je maršal Tito govoril o potrebi in pomenu fizkulture za vzgojo zdravih in močnih ljudi ter je dejal:

«Gojitev vseh disciplin fizkulture je zelo pomembna, tovariši, za dviganje zdravstvenega stanja ljudskih množic. Da bi se delo na tem polju pravilno razvijalo, moram predvsem poudariti, da se ne smejo dovoliti nekateri nezdravi pojavi, ki se morejo ponekod opaziti. Kadar gre za fizkulturo in šport mora biti težnja vsakega društva, težnja vseh naših športnikov in vseh disciplin predvsem ta, da čim bolj obvladajo spretnost športa, ki se izvaja in da se postopno zainteresirajo čim širše množice naših ljudi za šport. Drugo kar je prav tako važno, je to, da se z močno razvitim športom popularizira v inozemstvu, da bi v inozemstvu videli in pisali, kako je prav v socialistični državi mogoč najboljši razvoj športa. Tudi v kapitalističnih državah imajo klube,

MARŠAL TITO

o športu socialistične dežele

Maršal Tito je sprejel predstavnike športnega društva «Hajduk» iz Splita, ki se je nedavno vrnilo s turneje po Avstraliji, kjer je uspešno reprezentiralo novo Jugoslavijo in njen šport.

ki so precej na višini, kar je res, toda tu ne gre za množičnost, temveč najpogosteje za trgovino in ustvarjanje čim večjih dobičkov za lastnike in za razne menažerje.

Pri nas se mora šport usmeriti v drugo smer, v smer koristi ljudstvu in njegovemu zdravju, toda športniki, ki gredo izven države, morajo dati vse od sebe za svojo socialistično državo, da bi pokazali, da je socialistična in da se more samo v socialistični družbi razviti šport do najvišje stopnje.

In prav zato, ker gre za šport socialistične države, morajo biti od-

nosi med društvi in športniki tovariški, mora biti medsebojno spoštovanje; oni, ki je boljši, naj ne zbuja zavisti, temveč naj bo vzpodbuda za druge, da bodo tudi oni postali boljši. Jaz rad spremljam razvoj naših fizkulturenih društev ne samo v centru, temveč tudi drugod po državi, in vidim, da imamo na primer v nogometu moštva, ki neverjetno naglo napredujejo in se razvijajo. Dobra društva v središčih morejo služiti kot primer drugim, ne sme pa biti težnje, da bi se na kakršen koli način preprečeval pravilen razvoj društev drugod po dr-

žavi, ker se moramo socialistično lotevati razširjanja vseh društev, vsake fizkulturene panoge in športa sploh.

Ne sme se nikdar pozabiti, da šport ni smoter sam sebi. Če je za sedaj število ljudi, ki se bavijo s športom, še nezadostno, moramo na razvoj gledati tako, da bi se vsi mladi ljudje bavili z njim, da bi se fizično krepili, da bi se vsa naša mladina čim bolj fizično okrepila. Tekmovanje v športu naj bo vzpodbuda za one, ki se ne bavijo s športom, da bi se zainteresirali za katero koli njegovo panogo.

Šport je torej splošna potreba za fizično usposabljanje ljudi, za ustvarjanje odpornih, zdravih ljudi, ki bi mogli vzdržati tudi največje napore. Mi hočemo razviti naš šport do najvišje stopnje, da bi bil čim bolj množičen in potem naj se v množičnosti izločajo kvalitete, ki bodo našo socialistično državo in njeno stvarnost dostojno zastopale pred ostalimi svetovi.

RAZNE VESTI

Zagrebska «Lokomotiva» je v teh dneh gostovala v boksu v Avstriji, kjer se je srečala s tamkajšnjimi klubi. Schwarzweiss jo je premagal z 11:5. «Lokomotiva» bi morala gostovati 27. novembra v Badenu, kjer bi se morala srečati z mestno reprezentanco. Ker pa pripada to mesto sovjetski okupacijski coni, so oblasti prepovedale tekmovalje. Zdaj bo dvoboj med Badenom in «Lokomotivo» na Dunaju. V Badenu so bile za srečanje razprodane že vse vstopnice.

V plavalnem dvoboju med Francijo in Avstrijo na Dunaju so bili prvi dan doseženi naslednji rezultati: 100 m hrbtno: George Valery 1:07,4 min., Kopelstetter 1:08,0 min.; 400 m prosto: Valery 5:10,0 min., Pirolet 5:21,3 min.; 200 m prsno: Lucien 2:45,6 min.; 66,66 m (2 dolžini bazena): Jany 37,0 sek.; ženske — 100 m prsno: Valery 1:21,8 min., Albert 1:30,0 min.; 100 m prosto: Temes (Madžarska) — izven konkurence 1:09,2 min., Valery 1:10,0 min.

Gilbert Benaim, ki organizira boksarska srečanja v «Sportni palači» v Parizu, je potrdil, da se bo srečal Tržačan Mitri v boksu s Francozom Jeanom Stockom 19. decembra v Parizu. V Parizu se bo Jean Stock dvobojeval to nedeljo s Curillom Dellanoitom (Belgija).

V Kalkuti (Indija) bo mednarodno prvenstvo Indije v tenisu, na katerem bosta sodelovala tudi Jugoslovana Drago Mitič in Milan Branovič. Na tem turnirju bodo sodelovali tudi znani francoski igralci Abdesselam, Remys, Bernard, Angleža Paish, Oakley, Belgijca Brionan in Washer, poleg moških pa bodo na turnirju tekmovali tudi ženske. Jugoslovana Mitič in Palada bosta po končanem turnirju v Kalkuti igrala še v Egiptu ter na nekaj turnirjih na francoski revieri.

TEKME ZA TRŽAŠKO PRVENSTVO

Aurora končno le na prvem mestu

Arrigoni je moral torej končno le plačati svoje zadržanje v tekmi z Novim gradom. Na sestanku na nogometnem odseku ZDTV je bila tekma odločena z 2:0 za Novi grad, ki so ga doleteli še druge težke kazni. Kljub izključitvi je imel Arrigoni to nedeljo možnost, da si svoje prvo mesto obdrži. Toda neodločena tekma z Meduzo mu je to preprečila, medtem ko je Aurora zmagala in z eno točko razlike zasedla prvo mesto.

Aurora je igrala z Opčinami (3:0), vendar je bila njena igra precej slaba. Če bi Openci več trenirali, bi lahko to nedeljo v tej tekmi dosegli precej prijetno presenečenje. En gol je bil dosežen z enajstmetrovko, drugi je bil avtogol, tretji pa je padel šele v 36. minuti. Ze samo ta dejstva nam kažejo, da so imeli Koprčani v nedeljo zelo dober dan. Isto se je dogodilo tudi v tekmi med Meduzo in Arrigonijem (1:1). V prvem polčasu je bila Meduza slaba. V drugem polčasu pa se je neverjetno popravila in dala eno svojih najlepših iger. Arrigoni je vodil v prvem polčasu. Izenačenje je bilo doseženo v drugem polčasu (34. min.) po Sabadinu.

Sv. Ana je imela to nedeljo za nasprotnika Ponzianino. V tekmi je zopet pokazala, da bi mogla doseči znatno boljše mesto na kvalifikacijski lestvici, če bi se moč njenega moštva ne tako spreminjala. Ponzianina je zmanjšala razliko golov šele tri minute pred koncem. Tekma se je končala s 3:2.

Gorica si je v zadnjem času zelo opomogla. Dala je nekaj lepih iger, kar je seveda imelo takoj za posledico, da je zasedla 9. mesto. V

nedeljo se je srečala v Piranu s tamkajšnjim domačim klubom. S svojim dobrim napadom in obrambo je dosegla neodločen rezultat 1:1. Piran je bil slab v obrambi, kar so seveda gostje lepo izkoristili.

Tudi Sv. Ivan je izenačil v tekmi z Novim gradom. Tekma je bila v Kopru, kjer so številni gledalci pričakovali, da vidiijo, kako zna Sv. Ivan zmagovati. Imel pa je očitno smolo in je izenačil šele tik pred koncem, ko je Germano poslal žogo v mrežo z glavo iz daljave 30 metrov.

Zdi se, da se je Montebello moral po sili razmer že zelo dobro spoprijazniti z zadnjim mestom na kvalifikacijski lestvici. To nedeljo ga je premagala Brtonigla z 1:0. Montebello je šel sicer precejkrat v napad, toda vedno brez uspeha. Morda bi bilo dobro, da bi Montebello za prihodnje igre malo zamenjal igralce. Če bi namreč izboljšal obrambo in spopolnil napadalno vrsto, bi lahko dočkal dosti boljše čase.

Po teh tekmah je stanje na kvalifikacijski lestvici naslednje: 1. Aurora (14 točk), 2. Arrigoni (13), 3. Piran (11), 4. Sv. Ivan (11), 5. Sv. Ana (10), 6. Meduza (10), 7. Ponzianina (9), 8. Novi grad (8), 9. Gorica (6), 10. Brtonigla (6), 11. Umag (5), 12. Nova Gorica (5), 13. Opčine (4), 14. Montebello (2).

Italijanska smučarska zveza je objavila koledar smučarskih srečanj, na katerih bo letos sodelovala. Po njem je razvidno, da bo Italija sodelovala tudi v Planškem tednu, ki bo meseca marca.

5 tekme Sv. Ana - Ponzianina

Tekmovanje za svetovni pokal je imelo to nedeljo na svojem koledarju srečanje med Turčijo in Sirijo. Zmagala je Turčija z visokim rezultatom 7:0. Poročevalci trdijo, da je bila ta tekma v znamenju monologa med 11 člani turške reprezentance. Zlasti je bil dober napad, ki je Sirijce prisilil, da so morali biti ves čas v obrambi. Po tej zmagi se bo morala Turčija srečati z Avstrijo.

Drugo srečanje je bilo med Madžarsko in Švedsko. Tudi na tej tekmi so dosegli visok rezultat (5:0). Madžari so zmagali s svojo visoko tehniko in s svojimi močnejšimi napadi. Na vsak način je ta rezultat veliko presenečenje, posebno, če pomislimo, da je močno švedsko moštvo premagalo prejšnji teden Trsko v Dublinu s 3:1.

Središče pozornosti športnega občinstva je v Jugoslaviji vpraša-

Partizan premagal Belgijo s 13:1

Boksarji Partizana so v Zagrebu premagali v boksu belgijsko reprezentanco s 13:1. V bantam kategoriji je dobil Leković nad Van Dealom, v peresni sta si Djulaj in Janssens delila obe točki, v lahki je Soljanski premagal Delabasseja, v welter pa Golić Weutera. V srednji kategoriji je Pavlič v borbi s Petensenom dobil obe točki. Prav tako v polteški Koenig nad Van Dykom in Sojić nad Geeraertsom v teški kategoriji.

Italijansko prvenstvo

Rezultati italijanskega prvenstva so bili to nedeljo naslednji: Atalanta-Roma 3:2, Bari-Novara 0:0, Lazio-Triestina 2:0, Lucchese-Como 3:1, Milan-Fiorentina 4:1, Palermo-Inter 4:2, Juventus-Pro Patria 3:0, Sampdoria-Bologna 2:1, Torino-Genoa 2:0, Padova-Venezia 3:0.

Tekme za sodelovanje na svetovnem prvenstvu

nje bodoče reprezentance za odločilno tekmo s Francijo. Vendar pa ne kaže, da bi Jugoslovani izvedli večjih sprememb v svojem moštvi, ker pravijo, da bi bilo to škodljivo. Podpredsednik Nogometne zveze Jugoslavije inž. Milorad Arsenijević je nedavno izjavil, da so mislili postaviti v napad «Hajdukovca» Matosića. Vendar pa bi to ne bilo preveč uspešno v tekmi s francosko reprezentanco, ki se poslužuje sistema «človek na človeka» in bi njegove realizatorske sposobnosti ne prišle v poštev zaradi nezadostne gibčnosti.

Vprašanje levega krilca, kakor tudi sestava celotnega moštva je

še odprta in bo določena šele po končanem tekmovalju za pokal Jugoslavije. Kandidata za levega krilca sta še vedno Jakovetič in Djajič. O Djajiču pravi inž. Arsenijević, da je odlični tehnični igralec in v tem oziru boljši od Jakovetiča, vendar pa je pri napadalnih akcijah nasprotnika premalo odločen, s čimer ustvarja šibko točko v svojem moštvi. Jakovetič igra bolj čvrsto, poleg tega pa je tudi v obrambi zelo koristen.

Tekma za pokal Jugoslavije, prvi inž. Arsenijević, otežujejo skupne priprave za odločilno tekmo s Francijo, toda na drugi strani bodo igralci imeli izdatne treninge. Po končanem pokalnem tekmovalju se bo jugoslovanska reprezentanca pripravljala v Firencah, kjer bodo igrali tudi trening tekmo z enim izmed italijanskih klubov.

Da je Partizan, katerega večina članov sestavlja državno reprezentanco v zelo slabji formi, kaže dejstvo, da je izpadel iz tekem za polfinale za nogometni pokal. Teh tekem se je udeležilo 1.427 nogometnih moštvo. V nedeljo so naša krila premagala Partizana s 3:1. Crvena zvezda je premagala Milicionerja z istim rezultatom. Budućnost pa je premagala Slogo z 2:1.

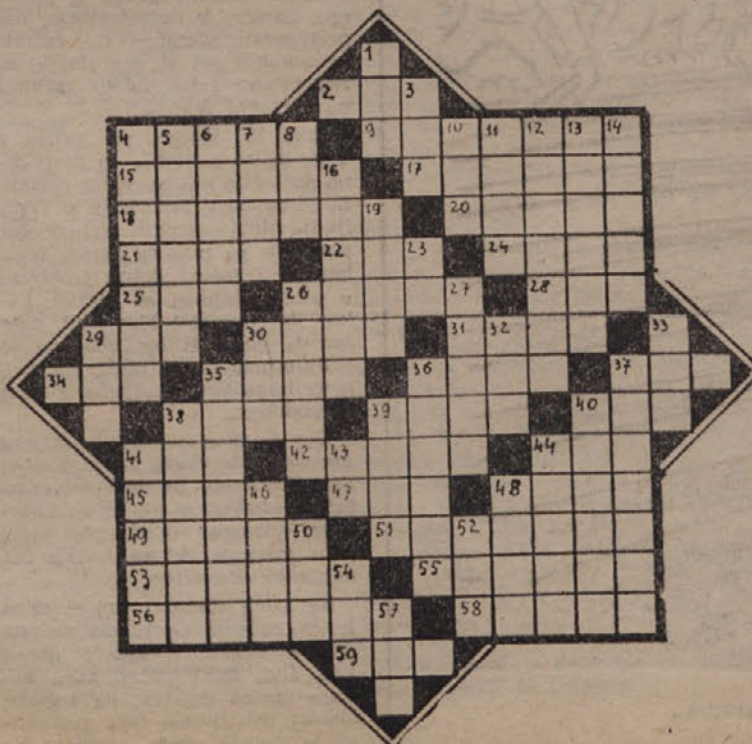
Finalne tekme bodo na Dan republike v Beogradu. Tudi francoska športna javnost in tisk obširno razpravljata o sestavi svoje nogometne reprezentance za tretjo tekmo z Jugoslavijo. Znani francoski srednji napadalec Jean Baratte bo verjetno igral na levj ali desni zvezli, medtem ko sta za njegovo mesto kandidata Gabet ali Quenolle, člana pariškega Racinga,

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

Vodoravno: 2. domača žival; 4. pohaba, pokveka (nareč.); 9. poljski kralj; 15. slast; 17. obveznost; 18. ustanovitelj vere; 20. jutro (franc.); 21. vojna pridobitev; 22. povrtnina; 24. žensko ime; 25. izraz žalosti; 26. razgibanost; 28. nepopoln lord; 29. španski plemiški naslov; 30. športna priprava; 31. obrtnik; 34. pripadnik bojevitiga naroda; 35. okras ženske glave; 36. sorodnik; 37. član družine; 38. ud; 39. moško ime; 40. veznik; 41. oblačilo; 42. špansko moško ime; 44. medmet; 45. ogenj; 47. pijača; 48. posevek; 49. nova tehnična naprava na ladajah; 51. Gogoljeva komedija; 53. okrogle oblike; 55. oblika živalske noge; 56. plemiški naslov; 58. predstojnik vseučiliške fakultete; 59. orodje.

Navpično: 1. moško ime; 3. gozd; 4. športni prvak; 5. rimsko božanstvo; 6. neodporen; 7. plin; 8. mesto v Italiji; 10. napredna mladinska organizacija; 11. moško ime; 12. jugoslovanski nogometni klub; 13. moško ime; 14. zdravnik; 16. vozilo; 19. Zupančičeva pesnitev; 23. zaimek; 26. urejevalec zapuščin; 27. rumen; 29. vonj; 30. pečat; 32. polovica rešeta; 33. prijemek; 35. vsakoletna knjiga; 36. del; 37. dišeča rastlina; 38. primitivna sila; 39. azijska reka; 40. pogrešek; 41. močnata jed; 43. mera; 44. telesni organ; 46. maščoba; 48. morsk mehužek; 50. velika reka; 52. vojaška formacija; 54. brez besede; 57. športna panoga.

REŠITVE

VODORAVNO: I. opal, Radovan, zgib; II. lopar, sodar; III. as, grb, kot, som, da; IV. fes, pokal, mit; V. Don, Viš, god, lan; VI. vek, Mira, ogon, kad; VII. rž, Milan, rabin, re; VIII. Tirana, Erazem; IX. oder, peta; X. Rarika, aparat; XI. iz, Neron, Nobel, ce; XII. noč, pard, aman, dac; XIII. Rus, kar, Nil, žep; XIV. mak, težak, Zid; XV. in, Dol, jus, val, no; XVI. petek, vihar; XVII. obad, kozarec, žaba.

NAVPIČNO: 1. Olaf, Vrtovin, milo; 2. sedež, Zoran; 3. al, sok, ler, čuk, pa; 4. log, Miran, ded; 5. prt, mir, rep, pot; 6. Rab, vila, Irak, lek; 7. at, Piran, koret, ko; 8. Košana, Andrej; 9. obok, župa; 10. Tagore, ananas; 11. as, logar, pomik, ve; 12. nos, doba, Abel, vic; 13. dom, niz, Ren, Lah; 14. ZAM, Nepal, laž; 15. gr, mak, met, dež, Ra; 16. dinar, capin; 17. brat, delavec, doga.

Kupon št. 132 za nagradno tekmovalje Ljudskega tednika

Odgovorni urednik KAVS FRANC Tiska z dovoljenjem AIS-a Tržaški tiskarski zavod v Trstu, ulica Montecchi 6 Rokopisli se ne vračajo

piše

PEPI

Draga Pepa!

Da slovenska šola v Trstu mirno v bogu bi zaspala, to zavezniška uprava rada bi izposlovala.

Radi tega pa nastali med Slovenci so protesti, ker mi hočemo ostati svoji govorniki zvesti. Da fašisti dolga leta na naš jezik so pljuvali, smo čutili, proti temu borbo smo izbojevali.

Vendar nismo se borili, da bi stavo se vrnilo, pač pa, da slovenstvo tukaj bi enakopravno bilo.

Po statutu nam pritiče pravo lastnega jezika, kaže pa, da i Zapad se rad dogovorom izmika. Zapadnjaki tukaj v Trstu neka, svoje dece imajo, slišim jih kako med sabo po angleško ti kramljajo.

In ta deca z avtobusi lastne šole ti poseča, tam angleščine uči se ter si svoje znanje veča. Le zakaj, da te otroke po kitajsko ne učijo, ampak da v jeziku svojem mlado pamet jim solijo?

Prav tako kot je njim samim, tudi nam je pač do tega, da nam v svoji govorici naša deca sklanja, spregal! In zato vse ukinitve nepravilne naj končajo, vsakomur na tem ozemlju naj pravice vse priznajo!

Svarove pa napadalce policija je spoznala, zdaj za boksarske podvige jim nagrade bo priznala. Če nagrada bo primerna,

ki pameti jih morda spravi, če je namreč sploh kaj mozga v vidaljevski glavi.

Ti junaki iz zasede znajo te prepričevati o pravilni svoji poti in ti jih na hrbet dati.

Diskusije pa ti lovci enostavno ne trpijo.

Takšni ti bojišče hitro strahopetno zapustiš.

Njih kultura ti zapuša modro rdeče brazgotine,

to je vse, kar znajo dati v čast levičarske doktrine.

A slovensko gledališče zdaj Sneguljčico predvaja,

staro, mlado ob tej igri prav pristrčno se naslaja.

Le dvorane so premajhne, listek je težko dobiti;

do velikega teatra mora pač Sneguljka priti.

Ce je «Verdi» res občinski, naj bo tudi za Slovane,

toliko smo že kulturni, da ne oskrunimo dvorane.

Bom končala, draga moja, a za listek mi pohiti,

kajti do Sneguljke v Trstu res je silno težko priti!

Te pozdravlja
Tvoja Juca.

Mihec in Jakec

MIHEC: Ali si slišal tistega demokristjana, ki je v mestnem svetu izjavil, da so Slovenci kulturno manj vredni? Tak človek zasluži vendar, da ga krenko pobožaj po ustih!

JAKEC: Nasprotno! Tak človek zasluži nagrado.

MIHEC: Nagrado??

JAKEC: Da! In sicer nagrado v obliki brezplačnega potovanja v Abruce ali v Lukanijo ali v Kalabrijo ali na Sicilijo, da vidi, kaj je prava kultura.

Brzojavka iz Sicilije

Naj prejme tržaški župan Bartoli. Zivel tržaški mestni svet, ki ugotavlja, da so Slovenci kulturno manj vredni! Tako je! Če pomislim, koliko krivic morajo prenašati Slovenci v Trstu, bi morali biti že davno v hribih ter uganjati brigantstvo, kakor je tu pri nas na Siciliji slavna kulturna navada. Toda kaj pomaga, ko pa so ti Slovenci kulturno manj vredni! Objemam te fraternamente! Giuliano, bandit po božji milosti in volji siciljskih latifundistov.

JUSTO IN RIKO

Na Kontovecu je bila zadnjič vesela zabava. Iz gostilne se je razlegalo petje, smeh in vriskanje. Tržaški izletnik je radovedno postal in poslušal.

Zdajci se gostilniška vrata hrupno odprlo in ven prileti možakar z umazano obleko, raztrgano srajco in krvavo glavó. Kmalu nato prifrčita za njim še suknja in klobuk.

Možakar z razbito glavo sede na tla, se prime za frebuh in se začne krohotali ter zvijati od smeha.

Izletnik ne more verovati svojim očem in ušesom. Začudeno vpraša:

— Kaj se je zgodilo? Ali potrebujete pomoči?

— Hahaha! Ne, ne, nič. To je

smešno! Kaj takega svet še ni videl. Hahaha!

— Ampak ljubi človek, vi ste vendar ranjeni!

— Seveda! Če pa udrihajo po moji glavi. Hahaha!

— Zakaj pa?

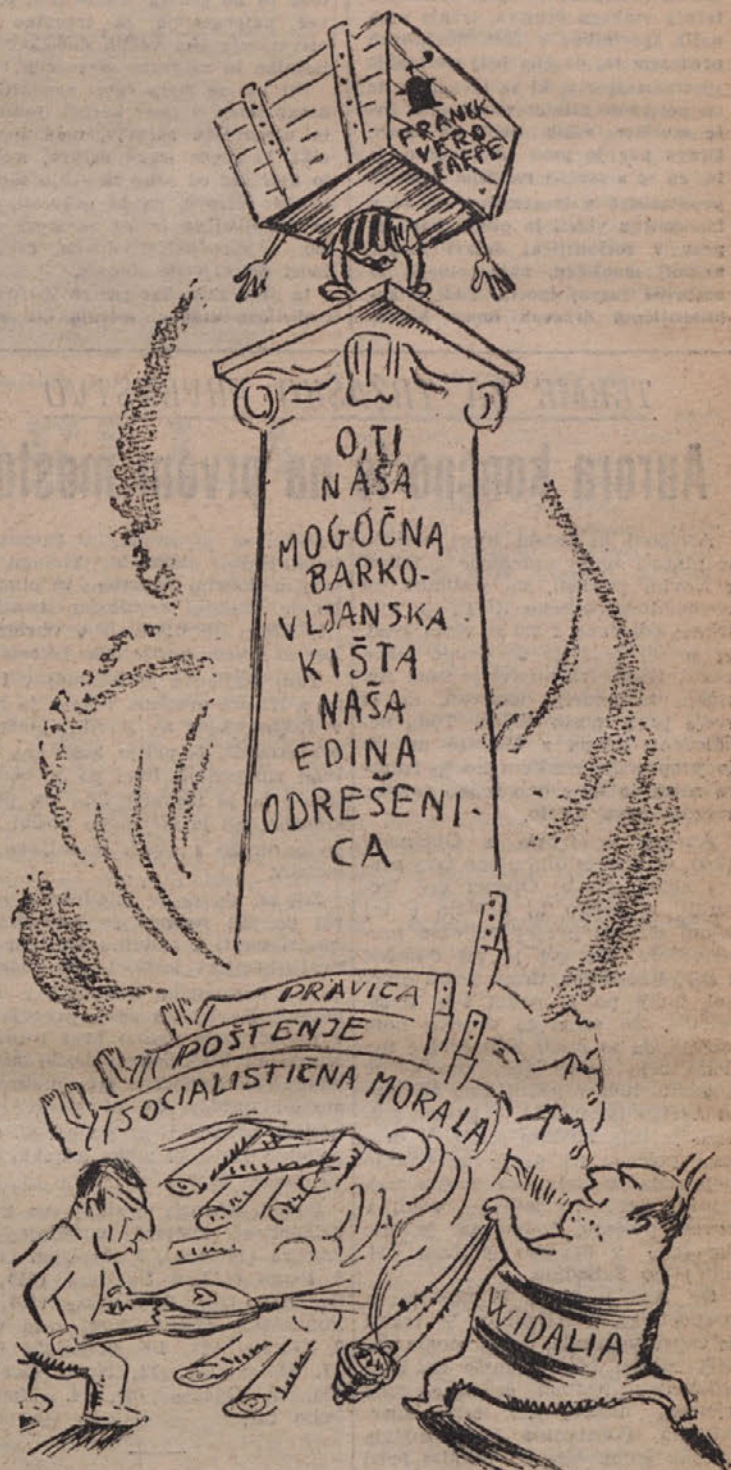
— Poslušajte! Sedel sem v gostilni pri svojem kozarcu. Pa pride neki Kontovelec in zavpije: «Aha! Ti si tisti Justo iz Križa!» Preden sem se zavedel, se je razbil stol na moji glavi. Drugi so mu pomagali. In zdaj sedim tukaj. Hahaha!

— Oprostite, in to se vam zdi smešno?

— Seveda! Jaz namreč nisem Justo iz Križa. Jaz sem — Riko z Opčin!

MALIK - KIŠTA

Tržaški kominformisti so si izmislili pravljico o «kišti», v kateri so neki otroci nekje v Barkovljah na nekem dvorišču pri neki igri našli nek list, ki ga je potem dobil v roke neki tovariš, ki je potem krožil od rok do rok in se ustavil pri nekem, ki je sredi italijanistov Barkovej končno znal neko čudno govorico, ki se ji pravi slovenščina in končno iz lista razbral nek dokument nekoga o nekakem izdajstvu — seveda Babičeve tolpe nad — seveda resničnimi internacionalisti!

VIDALI: Molite bratje to kišto, ki nam jo je poslal sam vsemogočni Judin preko moje iznajdljivosti, verujte vanjo in žrtvujte na njen žrtvenik vse, kar vam je še preostalo tuzemske navlake od poštenja, pravičnosti, resnicoljubnosti in podobnih nacionalističnih atributov. Amen!
ZBOR: Judin je velik in Vidali je njegov prerok...

PRED NASKOKOM

Kominformistični lišk piše, da so njihovi škvadrisci zato napadli trzaskoga pevovodjo tov. Svaro in njegovega sina, ker so bili izzvani.

VIDALI: V napad, camerati, oni fante tam me provocira...

PLESNA TEKMA

V Trst sta prispela Fred in Walter; prvi je bivši, drugi pa sedanjí svetovni prvak v plesanju, namreč v dolgotrajnem, nepretrganem plesanju. Če vzdržiš tako kakih pet ali šest dni in se neprestano vrtiš, lahko računaš na svetovni rekord.

Fred in Walter sta prišla v Trst, da se pomerita in morebitno postavita nov svetovni rekord. In to ravno v Trst; kajti v Trstu ljudje nimajo drugih skrbi kakor ples. Ali pa mogoče zaradi tega, ker so Tržščani dobro trenirani v plesu. Najprej so plesali, kakor jim je godel Mussolini, nato jim je godel Hitler, zdaj pa so priljubljeni drugi plesi, na primer: bugie-wugie, samba, rumba in podobno.

Noč in dan je odprta plesna dvorana v središču mesta v ulici San Francesco in nadebudna tržaška mladina se gnete, da občuduje vztrajne plesalce, ki se v potu svojega obraza trudijo za napredek človeštva.

Ne samo smešna, ampak nora je ta zadeva, če pomislimo na splošno stisko, v kateri danes sveč živi. In tragično nora postaja spricho dejstva, da tržaške oblasti dovoljujejo take prireditve v sredini mesta, medtem ko

Slovincem, to se pravi močni narodni skupini, leto za letom dosledno odrekajo vsako možnost najskromnejše kulturne prireditve.

V Trstu vladajo danes pač taki kulturniki, da najprej pride bugie-wugie in potem dramska umetnost ali po angleško: najprej samba in rumba, potem dolgo, dolgo nič in nato šele Shakespear!

«Il Lavoratore» in njegov prevajalec

Zelo zabavnega prevajalca ima «Il Lavoratore», ki je neki stavek, ki govori o interesih Slovincem, prevedel v slovenščino takole: «Vzgojiteljji pa morajo končno razumeti, kako so škodljiva posameznim in splošnim obrestim Slovincem stališča...» itd.

Lepa reč! V interesu tega prevajalca bi bilo, da bi se bolj naučil prevajanja, kar bi se mu prav gotovo z obrestimi poplačalo.

O individualnem terorju

Komunisti so proti individualnemu terorju. To je res. A kominformisti? Ti pač niso. A kje je vendar rečeno, da so kominformisti tudi resnično — komunisti?